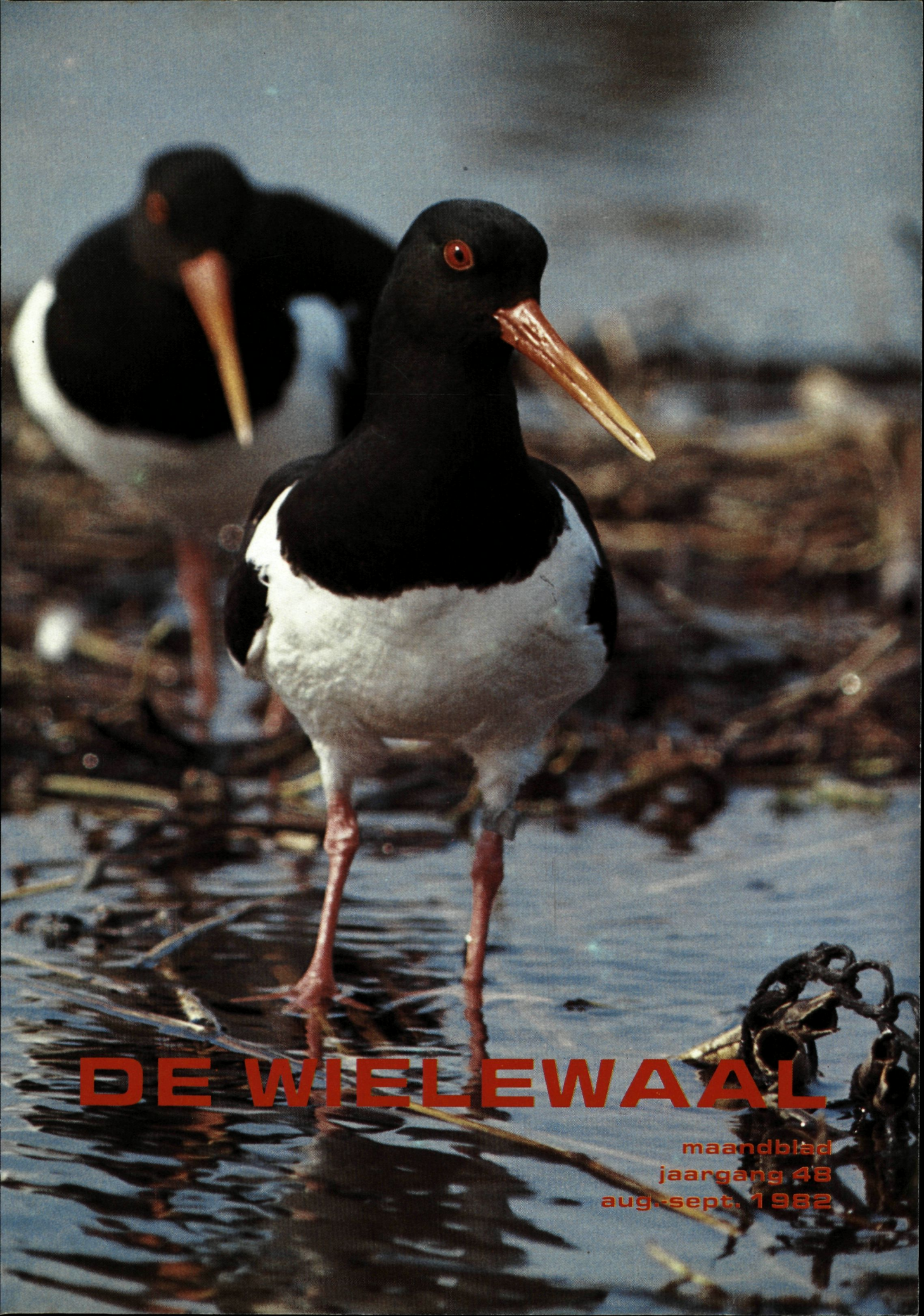

DE WIELEWAAL

maandblad
jaargang 48
aug.-sept. 1982

DE WIELEWAAL

maandblad voor vogel- en natuurstudie

uitgegeven met ondersteuning van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur.

Vroegere hoofdredacteurs: E.H. Fr. SEGERS: jaargang 1 tot en met 23
Dr. Fr. GROOTAERS: jaargang 24 tot en met 46

Hoofdredacteur

Dr. H. MEEUS, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout (014/41 57 58)

Redactieraad

H. FRANCKX, Dr. Fr. GROOTAERS, J. BLOEMEN, A. DE JONGHE, J. KIEBOOMS, R. WILLOCKX, Prof. Dr. U. LIBBRECHT, G. LUYTS, Prof. Dr. A. DHONDT, P. VAN DEN BREMT, M. BECUWE, Dr. R. EYCKERMAN, J. VAN WINKEL, H. VOET, Dr. M. LOUETTE, Ir. G. BULTEEL, J. GABRIELS, Dr. J. VAN GOMPEL, Dr. J. PAULUSSEN.

Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie DE WIELEWAAL

De vereniging heeft tot doel: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels te bevorderen door alle middelen, o.m. door het oprichten van plaatselijke afdelingen, het houden van studiedagen, het uitgeven van een tijdschrift, het verspreiden van vogelboeken en natuurboeken, het oprichten van natuurreservaten. De vereniging werd in 1933 opgericht door E.H. Fr. Segers.

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR

Dagelijks bestuur:

H. FRANCKX, voorzitter, Vredelaan 29, 2500 Lier (03/480 47 32)
P. HERROELEN, ondervoorzitter en afgevaardigde Brabant, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek (02/751 85 76)
F. VAN DEN BROECK, secretaris, De Wilgen 41, 2060 Merksem (03/645 02 52)
J. PEETERS, penningmeester, Hertevoetweg 3, 2958 Weerde (015/61 20 86)

Leden:

J. VAN DEN STEEN, afgevaardigde Oost-Vlaanderen, Metdepenningenstraat 1A, 9000 Gent
W. VAN SPAENDONK, afgevaardigde Antwerpen, Zevenbergen 50, 2500 Lier.
R. DEBRUYNE, afgevaardigde West-Vlaanderen, Iepersteenweg 60, 8178 Woumen
E. WELLENS, afgevaardigde Limburg, Statiestraat 89, 3900 Lommel.
W. ROGGMAN, Parklaan 139 bus 8, 9300 Aalst
R. WILLOCKX, Sparrenstraat 23, 2930 Hombeek

Afgevaardigden Wielewaaljongeren:

J. ROYEAERD, St. Hubertstraat 277, 9800 Deinze
P. DELVAUX, Gierlesteenweg 351, 2300 Turnhout
A. VERBOVEN, Gestelsedijk 98, 3900 Lommel

Technisch Adviseur voor de Natuurreservaten:

Ir. S. TYS, Beekstraat 16, 2800 Mechelen (015/41 12 78)

LIDMAATSCHAP EN ABONNEMENTEN

België: 400 F. Andere landen: 500 F. Bijlid (zonder abonnement): 50 F.
Administratie: De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout. Giro: 000-0319785-73. Tel.: 014/41 22 52.

Doortrek en overwintering van de Bonte Strandloper (*Calidris alpina*) te Zandvliet - Natuurreservaat „Groot Buitenschoor” (PERIODE: SEPTEMBER 1981 - JANUARI 1982)

door Raymond Deman

Het natuurreservaat „Groot Buitenschoor”, gelegen langs de rechter Scheldeoever te Zandvliet is, met zijn bij laagwater $\pm$ 215 ha. slik, schorre en zandplaat, een aantrekkelijk rust- en foerageergebied voor ganzen, eenden en waadvogels.

De waadvogels, waarnaar mijn uitgesproken voorliefde gaat, brengen ons vooral een soortenrijkdom en interessante aantallen tijdens de periode juli-september. Een uitzondering op dit tijdschema vormt beslist de Bonte Strandloper (*Calidris alpina*). In september meldde deze strandloper zich slechts met kleine groepjes tot maximum 26 exemplaren. Vanaf de tweede helft van oktober stegen de aantallen bestendig om een recordaantal van 2900 te bereiken op 27 december. In januari daalden de aantallen al vlug naar het niveau van begin november.

Ook in 1980 werd reeds de 2000 overschreden en wel op 8 november 1980 met 2100 exemplaren (L. Benoy en R. Deman).

In het reservaat werden de waadvogels door mij minstens tweemaal per week geteld en aanvullend cijfermateriaal bekwam ik van Ludo Benoy en Walter van Ginhoven, waarvoor ik hen zeer erkentelijk ben.

De hoogste aantallen per maand geven volgend beeld:

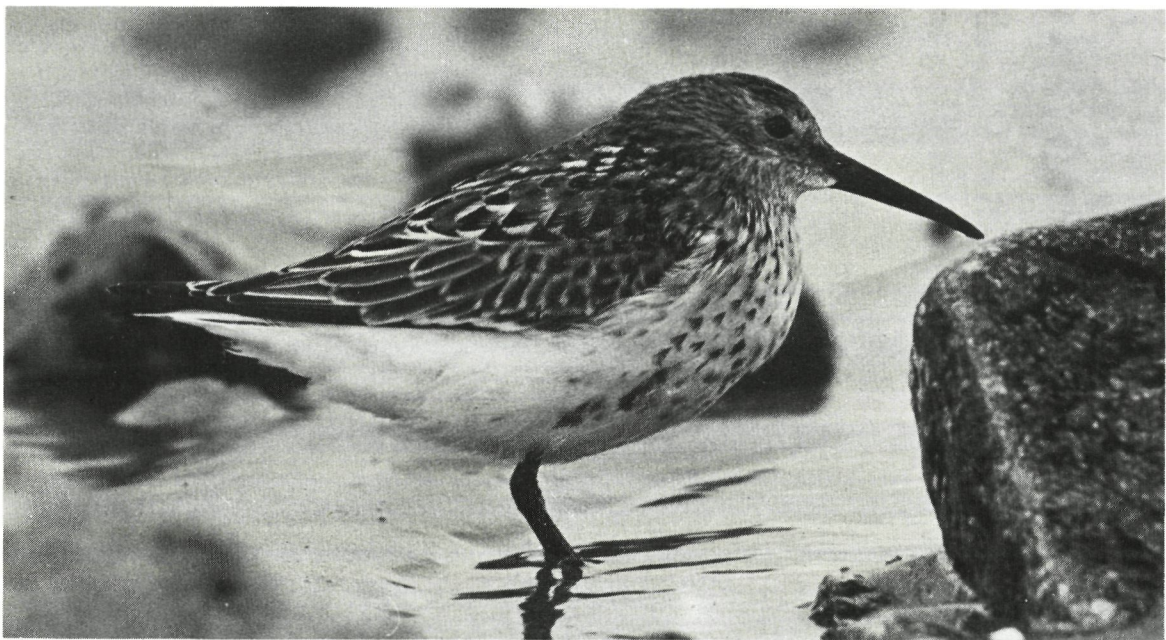
september 1981	26
oktober 1981	430
november 1981	1.410
december 1981	2.900
januari 1982	760

De besproken periode is beperkt tot einde januari omdat men vanaf februari reeds terugtrek van de Bonte Strandloper kan noteren.

De cijfers illustreren echter dat we te Zandvliet niet enkel doortrek hebben in het najaar, maar dat de Bonte Strandloper er ook wintergast is.

Merkwaardiger dan de voormelde hoogste maandgetallen, is het aantalsverloop op basis van de meest markante data:

24 oktober 1981	307
30 oktober 1981	430
2 november 1981	560
6 november 1981	680
7 november 1981	730
8 november 1981	895
11 november 1981	1.050
22 november 1981	1.410

Bonte Strandloper (*Calidris alpina*)

Foto: P. Munsterman

Het Groot Buitenschoor te Zandvliet.

Foto: W. van Ginhoven

5 december 1981	1.580
9 december 1981	1.780
24 december 1981	1.884
27 december 1981	2.900
2 januari 1982	760
3 januari 1982	520

Wanneer we dit cijfermateriaal vergelijken met de maximaal aantallen die in het Zwin en omgeving werden genoteerd, bijvoorbeeld 1.400 vogels op 18 november 1977, ± 1.000 op 31 december 1954 en 510 op 30 december 1974 (Lippens 1980) dan kunnen we het Groot Buitenschoor te Zandvliet wel aanzien als een voor België zeer belangrijke pleisterplaats voor de Bonte Strandloper. We dienen wel rekening te houden met het feit dat door de werken die de laatste jaren in het Zwin en te Knokke-Heist werden uitgevoerd, de specifieke biotoop voor de Bonte Strandloper daar sterk verminderd is.

In het natuurreservaat de IJzermonding te Nieuwpoort, dat nog wel een geschikte biotoop voor de Bonte Strandloper heeft, bedroegen de aantallen tijdens de wintermaanden gemiddeld 450 en maximaal 550 exemplaren in de periode 1971-74 (Becuwe 1975). Een hoogtepunt voor dit winterseizoen vormde 18 januari 1982, toen tijdens een wandeling, geleid door Eckhart Kuyken, 500 exemplaren werden geteld (mond. meded. P. Houwen).

Ook Lippens en Wille (1972) vermelden dat in

België zelden een duizendtal Bonte Strandlopers werd waargenomen.

Door zijn ligging biedt het Groot Buitenschoor aan de Bonte Strandloper ook meerdere uitwijkmogelijkheden. Bij verstoring, bijvoorbeeld door een roofvogel, vliegen de steltloperjes ofwel richting Bath (Nederland) of richting Lillo. Op deze beide plaatsen vinden ze ook de nodige slikgebieden. Het zuidelijk gelegen Galgenschoor te Lillo oefent niet dezelfde aantrekkingskracht uit op de Bonte Strandlopers als het Groot Buitenschoor, vooral omdat de slikstrook daar maar enkele tientallen meter breed wordt bij laagwater.

Toch werd er in december 1981 tweemaal een groep van meer dan 600 exemplaren geteld: 690 ex. op 19 december en 649 ex. op 27 december (mond. med. W. van Ginhoven). Op deze data bedroegen de aantallen te Zandvliet respectievelijk 1.780 en 2.900 ex. Aangezien de tellingen echter niet op hetzelfde moment plaats hadden in de beide gebieden, weten we niet of de vogels die in Lillo aanwezig waren zich later verplaatsten naar Zandvliet en begrepen zijn in de aldaar genoteerde aantallen. Voor de winter 1982/1983 werden dan ook gelijktijdige tellingen gepland over het slikgedeelte vanaf Lillo tot aan de Nederlandse grens langs de rechter Schelde-oever om een totaalbeeld te krijgen van de overwinterende Bonte Strandlopers en de verschuivingen over deze gebieden met hun mogelijke oorzaken.

Het Groot Buitenschoor te Zandvliet.

Foto: W. van Ginhoven

Op 10 januari 1982, bij zeer strenge vorst, was het slik te Zandvliet bij lage tij volledig bevroren en was er geen enkele waadvogel te bespeuren. De Bonte Strandlopers waren uitgeweken naar Lillo (610 ex.) waar, door de meer beschutte ligging, de oostenwind minder invloed uitoefende op het slikgedeelte zodat dit niet bevroor.

Na de vorstperiode verschenen de Bonte Strandlopers terug op het Groot Buitenschoor: 122 exemplaren op 16 januari 1982 en 132 exemplaren op 17 januari 1982. In tegenstelling met de zeer lage temperaturen van 9 tot 14 januari 1982 kregen we vanaf 16 januari verschillende zeer zonnige dagen met lentetemperaturen, wat mogelijk mede oorzaak kan zijn van noordwaardse verschuiving van de vogels, met kleinere aantallen pleisterende exemplaren als gevolg. Na 17 januari bleven de aantallen Bonte Strandlopers beneden de 100.

Te Zandvliet zijn, bij hoogwaterstand, de Bonte Strandlopers in verschillende groepjes verspreid. Een gedeelte vindt de lage schorrevegetatie ideaal als rustplaats; een groep vinden we terug op het opgespoten terrein ten noorden van de Ebess Centrale en ook de hoger gelegen schorren op Nederlands grondgebied vormen een hoogwatervluchtplaats voor een aantal Bonte Strandlopers.

Al hebben we niet, zoals in Groot-Brittannië, die overwinteringsplaatsen van internationaal belang, waar zoals bij voorbeeld te Morecambe Bay en Ribble, piekaantallen van meer dan 40.000 Bonte Strandlopers in december en januari geen uitzonderingen zijn, toch meen ik dat, naar verhouding voor ons land, en rekening houdend met de landinwaartse ligging van het reservaat, de aangehaalde aantallen en het feit van overwintering door deze vogels, onder de aandacht mogen gebracht worden.

Ringonderzoek heeft uitgewezen dat Bonte Strandlopers een grote plaatstrouw kennen in opeenvolgende winters (Prater 1981). Ons hierop

baserend is onze nieuwsgierigheid alvast geprikkeld voor het volgend winterseizoen!

Mijn oprechte dank aan apotheker H. Voet, die zo vriendelijk was een eerste versie van deze nota kritisch door te lezen en van enkele waardevolle aanvullingen te voorzien.

Bibliografie

- Becuwe M., 1975. Het reservaat „De IJzermonding” te Nieuwpoort als doortrek- en overwinteringsgebied voor waadvogels. *Biol. Jb. Dodonaea* 43: 63-77.
- Lippens L., 1980. *De vogels van het Zwin en van Knokke-Heist*. Knokke-Heist, N.V. Compagnie Het Zoute.
- Lippens L., H. Wille, 1972. *Atlas van de Vogels in België en West-Europa*. Tielt, Lannoo.
- Prater A.J., 1981. *Estuary birds of Britain and Ireland*. Calton, Poyser.

Samenvatting

Tijdens de periode september 1981 - januari 1982 werd op het vogelreservaat Groot Buitenschoor te Zandvliet/Antwerpen de doortrek en overwintering van de Bonte Strandloper nagegaan. De hoogste aantallen werden in december vastgesteld (2900 ex. op 27 december 1981).

Résumé

Durant la période septembre 1981 - janvier 1982, la migration et l'hivernage du Bécasseau variable dans la réserve naturelle „Groot Buitenschoor” à Zandvliet/Anvers ont été examinés. Les nombres les plus élevés ont été notés en décembre (2.900 ex le 27 décembre 1981).

Summary

During the period September 1981 - January 1982, the migration and the wintering of the Dunlin has been examined at the nature-reserve „Groot Buitenschoor” at Zandvliet/Antwerp. The highest numbers have been recorded in December (2.900 ex on 27 December 1981).

R. Deman, conservator, Kwade Veldenplein 8 bus 3, B-2060 Merksem

ontvangen op 13 februari 1982.

Een Terekruiter (*Xenus cinereus*) te Dudzele-Zeebrugge

door Thierry de Schuyter en Peter Sys

1. Inleiding

Op 18, 19, 20 en 24 mei 1981 werd door ons op een opspuitveld te Dudzele-Zeebrugge een Terekruiter (*Xenus cinereus*) waargenomen. Blijkens de ons beschikbare literatuur (Commissie voor de Belgische Avifauna 1967; Lippens, Wille 1972) werd deze soort vòòr 1970 nooit in ons land opgemerkt. Pas in 1973 kwam een eerste waarneming, gevolgd door een tweede in 1978.

Hierna volgt een beschrijving van de waargenomen vogel, gebaseerd op notities die we ter plaatse maakten. Achteraf wordt kort ingegaan op het voorkomen van deze soort in het Palearctische gebied.

2. Beschrijving van de waargenomen vogel

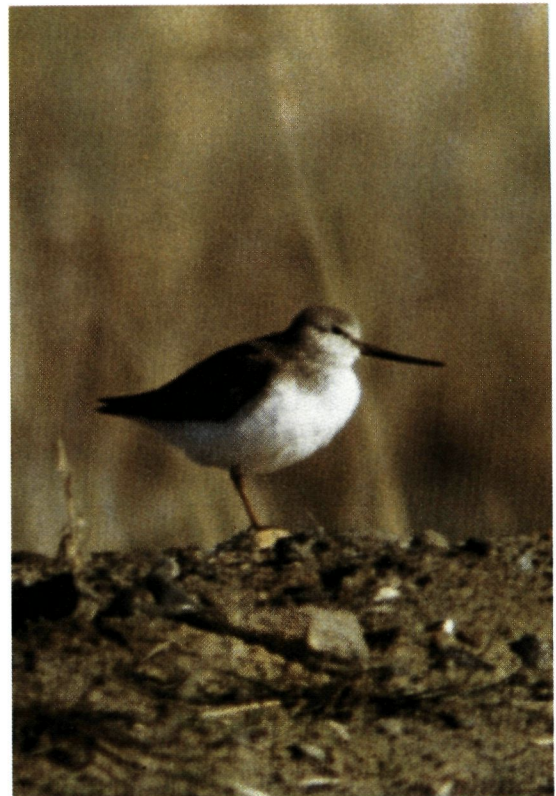
2.1. Uiterlijk

De snavel is zeer fijn en volledig donker (zonder lichte basis), duidelijk opgewipt en ongeveer tweemaal zo lang als de kop. Opvallende lichte wenkbrauwstreep, reeds voor het oog beginnend en contrasterend met de meer donkere kruin. Kruin grijsbruin met schaarse donkere streping. Fijn, donker oogstreepje. Donkere teugel. Zijhals en wangen licht grijsbruin met iets donkerder streepjes, geleidelijk overlopend in het borstwaas. Kin en keel wit. Oog donker met vage ring. Steil voorhoofd, wat de vogel een hoekig, plevierachtig kopprofiel verleent. Borstflanken met (van op afstand) egaal grijsbruin „waas”, geleidelijk overlopend op de zijhals en wangen. Bij waarnemingen met de telescoop bleek dit waas te bestaan uit talrijke, uiterst fijne en dicht opeenliggende lengtestreepjes. Schouderveren beiderzijds getekend met vrij kleine, maar opvallende, onregelmatige lengtestreep; naar de staart toe samenlopend — een onderbroken V vormend. Vleugeldekveren voorzien van talrijke lengtestreepjes, dichter opeen dan op de rug. Grondtint van de mantel licht grijsbruin, bedekt met donkere lengtestreepjes. Voorborst, buik, flanken en onderstaartveren wit. Vleugelbocht afstekend donker. Gevouwen lijken de handpennen zeer donker; de witte armpennen zijn dan nauwelijks zichtbaar (af en toe was een zwak, licht lijntje zichtbaar). Handpennen, handdekveren en vleugelbocht zijn in vlucht donker, min of meer afstekend tegen de lichtere armdekveren en de lichte armpennen. Armpennen hebben brede, witte achterrand, smaller en vager wordend op de binnenste handpennen. De breedte van deze witte achterrand werd geschat

op een derde tot een vierde van de vleugelbreedte. Ondervleugel is licht. Poten zijn vuilgeel; in verhouding tot het lichaam erg kort. De grootte benaderde die van het Witgatje (*Tringa ochropus*). Deed qua bouw aan een slanke Kanoetstrandloper (*Calidris canutus*) denken, die eveneens relatief korte poten heeft.

2.2. Roep

Bij het opvliegen uitte de vogel een trillend, tureluurachtig „tuu-u-u-it”. Thierry de Schuyter noteerde een reeks fluittonen. Bij onraad hoorden we een goed op dat van de Wulp (*Numenius arquata*) gelijkend, maar veel zachter „kuuuit”. We hebben de Terekruiter overigens erg weinig horen roepen.

Terekruiter, Finland

Foto: G. Elsermans

2.3. Gedrag

Vanaf het eerste ogenblik deed het gedrag ons aan een Oeverloper (*Actitis hypoleucos*) denken, voornamelijk door het opvallende staartwippen. Dit gebeurde vooral in opgewonden toestand (bij onraad), minder bij het voedselzoeken. Bij alarm werd de kop op en neer geknikt, iets wat ook een alarmerende Tureluur (*Tringa totanus*) veel doet. Eenmaal kon waargenomen worden dat de vogel zich bij onraad gedeeltelijk tegen de bodem drukte door enigszins door de poten te zakken en kop en hals evenwijdig aan de bodem te houden. De ruiter hield zich altijd afzijdig van andere vogels. Conflictsituaties konden waargenomen worden met Kluten (*Recurvirostra avosetta*) en Tureluurs met nest of pulli, waarbij de vogel steeds een verdedigende houding aannam. Bij het foerageren ging de vogel als een Tureluur tewerk, met hier en daar een vlugge boring in de bodem. Bij het voedselzoeken zocht hij steeds ondiepe waterplasjes op. Langdurige acties in die zin werden nooit waargenomen. De ruiter legde een zeer grote plaatstrouw aan de dag. Het terrein waar hij gedurende de vier dagen waargenomen werd verliet hij enkel bij verstoring om nadien steeds terug te komen.

3. Determinatie

Een aantal opvallende kenmerken en het merkwaardig gedrag lieten ons toe de vogel onmiddellijk te determineren. Aspectbepalend in het uiterlijk waren de slanke, opgewipte snavel, de zeer korte en lichte poten, de lichtgrijsbruine tinten van de bovenzijde, het oeverloperachtige, laterale borstwaas en de donkere V-tekening op de schouderveren.

In vlucht vielen de witte armpennen en de donkere handpennen en handdekveren op. Het kleurpatroon leek op dat van de Tureluur maar was minder contrastrijk. De „V” op de rug en de volledig donkere snavel wijzen op een exemplaar in zomerkleed (Prater, Marchant, Vuorinen, 1977; Bruun, Singer, 1978).

4. Biotoop

De open poldervlakte tussen Zeebrugge en Dudzele is een voormalig agrarisch gebied waar vanaf 1980, in het licht van de uitbreidingswerkzaamheden aan de Zeebrugse haven, groot-scheepse opspuitingen plaatsgrepen. In mei 1980 was zowat de helft van het 1650 ha grote gebied door aanleg van dokken en zandopspuitingen verdwenen.

De Terekruiter werd steeds op een ondergelopen weiderestant, omringd door opspuitvelden, waargenomen. Het weiderestant omvat talrijke aansluitende, ondiepe waterplasjes met aan de randen slikveldjes, opgespoten baggerspecie, ruderales vegetaties en resten weiland.

5. Voorkomen in het Palearctische gebied

De Terekruiter is in hoofdzaak een Siberische broedvogel die geïsoleerd voorkomt langs de Pools-Russische grens, in Noord-Noorwegen en langs de Finse zijde van de Botnische Golf. Hij overwintert op de Afrikaanse en Zuidaziatische kusten, Madagaskar, Australië en Nieuw-Zeeland, noordelijk tot aan de Perzische Golf.

De Finse en Noordwest-Russische populatie trekt in zuidwestelijke richting naar de tropische West-Afrikaanse winterkwartieren.

Glutz von Blotzheim, Bauer en Bezzel (1977) geven voor geheel Europa (buiten het broed-areaal), en dit tot uiterlijk 20 juni 1976, 81 voorjaars- en 67 najaarswaarnemingen op. De soort is in vrijwel alle Europese landen vastgesteld. Aanvankelijk gebeurde dit erg onregelmatig, maar vanaf de zeventiger jaren verschijnt hij frequenter, met o.a. relatief veel meldingen uit Frankrijk, de Duitse Bondsrepubliek en Groot-Brittannië. In Midden-Europa bereikt de voorjaars trek zijn hoogtepunt tussen 6 en 25 mei. De najaars trek grijpt plaats tussen begin juli en eind september, met natrek tot oktober.

Het voorkomen in Oost-Europa is erg contradictoisch. Met amper één gegeven voor de Donaudelta (*British Birds* 72: 278) en één voor Letland (*British Birds* 73: 575) liggen er daar erg weinig waarnemingen voor. Dit is eerder tegenstrijdig gezien de nabije ligging van het broed-areaal en de voorkeurstrekdirichting. Wellicht is de Noordwest-Russische populatie niet al te groot, zodat ze onopgemerkt en/of snel — zoals bij veel limicolen — boven Europa doortrekt.

Glutz von Blotzheim, Bauer en Bezzel (o.c.) geven ook op dat er blijkens 14 waarnemingen, een kleine kustgerichte trek langs de Westeuropese kusten zou plaatsgrijpen, door de Golf van Biscaye, het Kanaal, de zuidelijke Noordzee en Zuid-Zweden naar het NO. Dit zou dan de kleine Finse populatie kunnen betreffen. Sharrock en Sharrock (1976) komen tot eenzelfde hypothese bij beschouwing van de Britse gegevens: een beperkt aantal vogels neemt met succes en regelmaat een meer westelijk gelegen trekroute dan de oostelijke hoofdpopulatie. Daarbij zouden de vogels op voorjaars trek Groot-Brittannië van uit het zuiden bereiken (met alle waarnemingen op de zuidkust van het land) en de najaars trekkers van uit het noordoosten (met twee waarnemingen in het oosten). Meer waarnemingen zouden dit evenwel moeten staven. Tot 1980 werd de soort tweemaal in België gesignaleerd. Op 3 juni 1973 te Zandvliet (Van Impe, 1974) en op 22 juni 1978 te Snaaskerke (Boudolf, 1979) werd telkens een exemplaar waargenomen. Beide waarnemingen werden door het Belgisch avifaunistisch homologatiecomité aanvaard (Herroelen, 1975, 1980).

Samenvatting

Van 18 tot 20 en op 24 mei 1981 verbleef te Dudzele-Zeebrugge een Terekruiter (*Xenus cinereus*). Naast een beschrijving van de vogel wordt ook ingegaan op de verspreiding in het Palearctisch gebied. De talrijke recente waarnemingen in West-Europa wijzen op een regelmatige doortrek van een randpopulatie boven dit gebied.

Dankwoord

Met dank aan Filip Bogaert die aanvullende kenmerken van de waargenomen vogel opgaf en aan P. Herroelen die ons literatuurgegevens verstrekte.

Bibliografie

- Bruun B., A. Singer, 1978. *Elseviers gids van de vogels van Europa*. Amsterdam-Brussel, Elsevier.
- Boudolf L., 1979. De avifauna van de kleiputten van Snaaskerke. *VWG-mededelingen* 2 (7): 5-29.
- Commissie voor de Belgische Avifauna, 1967. *Avifauna van België*. Brussel, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.
- Glutz von Blotzheim, U.N., K.M. Bauer, E. Bezzel, 1977. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Band 7 (Charadriiformes, 2. Teil). Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft.

- Herroelen P., 1975, 1980. Zevende en twaalfde (1973 en 1978) verslag van het Belgisch avifaunistisch homologatiecomité. *Wielewaal* 41: 1-9, 46: 97-110.
- Lippens L., H. Wille, 1972. *Atlas van de vogels van België en West-Europa*. Tielt, Lannoo.
- Prater A.J., J.H. Marchant, J. Vuorinen, 1977. *Guide to the identification and ageing of Holarctic Waders*. Tring, British Trust for Ornithology.
- Sharrock J.T.R., E.M. Sharrock, 1976. *Rare birds in Britain and Ireland*. Berkhamsted, Poyser.
- Van Impe J., 1973. Terekruiter (*Tringa terek*), ook in België. *Wielewaal* 40: 186-188.

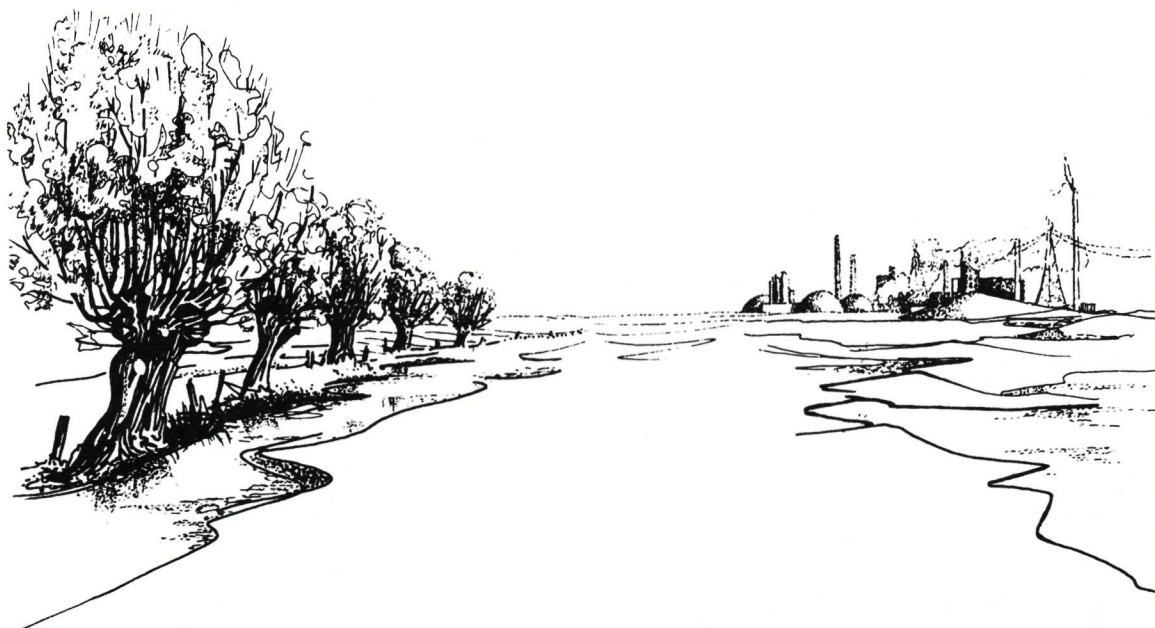
Summary

From 18 till 20 and on 24 Mai 1981, a Terek Sandpiper resided at Dudzele-Zeebrugge, province West-Vlaanderen. The observed bird is described and the occurrence of the species in the Palearctic region is mentioned. The numerous recent observations in Western-Europe indicate a regular migration pattern of a restricted population across this area.

T. de Schuyter, Keuvelhoekstraat 75, 8300 Knokke-Heist.

P. Sys, Duivelsputlaan 13, 8300 Knokke-Heist.

ontvangen op 2 februari 1982.

FM

Tekening: F. Matthé

Eerste waarneming van de Orpheusspotvogel *Hippolais polyglotta* in de Kempen

door Raymond Vermeyen en Hubert Meeus

Op 6 juni 1982, tijdens een voormiddaguitstap in de vennenstreek in het noorden van Turnhout, nam Raymond Vermeyen een vogel waar die hem onmiddellijk deed denken aan een Orpheusspotvogel *Hippolais polyglotta*. Hij besloot echter slechts tot het zeer waarschijnlijk zijn van zijn eerste, eerder spontane determinatie, na een zorgvuldige visuele en auditieve observatie. Een recent verblijf in zuidelijke landen droeg er toe bij dat zowel uitzicht als zang en roep van de soort nog vers in zijn geheugen hingen. Bovendien observeerde en determineerde hij, samen met Marcel Verdonck en Jos en Gustaaf Elsermans, daags voordien een Orpheusspotvogel in de omgeving van Nideggen in het „Naturpark Nordeifel” in Duitsland.

De Turnhoutse waarneming werd nog dezelfde dag, 's namiddags, bevestigd door Marcel Verdonck, Jos Brijs, Hubert Meeus, Gustaaf en Jos Elsermans, Jos Mostmans, Constant Goos-

sens en Luc Matthé. Gezien de vogel ter plaatse bleef tot 9 juni 1982 konden meerdere waarnemers, zowel uit de eigen streek als uit Nederland het exemplaar komen observeren. Op 7 juni 1982 kon H. Meeus, 's morgens bij zonsopgang, een relatief goede geluidsopname maken van de zang van de bewuste vogel. Op 8 juni werd door iemand de mening geopperd dat het eventueel om een „flavistische” Bosrietzanger *Acrocephalus palustris* kon gaan. Nauwkeurige bestudering van de visueel waargenomen kenmerken en van de geluidsopname van 7 juni deden echter alle twijfel verdwijnen: het ging wel degelijk om een Orpheusspotvogel. Zowel Jef de Ridder als Valère Dupont, die beiden eveneens goed vertrouwd zijn met deze soort, konden, na het beluisteren van onze geluidsopname, deze determinatie bevestigen.

Onze vogel hield zich de gehele tijd op in een zogenaamd „overhoekje” van slechts enkele tientallen vierkante meters, palend aan een door houtwallen omringd hooiland en aan een eerder drukke verkeersweg. Dit overhoekje was begroeid met brandnetels, enkele braam-, vlier- en wilgestruiken en een hoge, oudere wilgeboom. Het was deze boom die bijna steeds als zangpost fungeerde. De vogel zette zich geregeld op een dorre tak, onderaan deze boom. In dezelfde biotoop vertoefden een paartje Grasmussen *Sylvia communis*, een Tuinfluiter *Sylvia borin*, een Fitis *Phylloscopus trochilus*, een Zwartkop *Sylvia atricapilla* en een paartje Merels *Turdus merula*. Even verderop liet zich geregeld een „gewone” Spotvogel *Hippolais icterina* horen.

Bij ons exemplaar vielen de duidelijk geel gekleurde keel, borst en buik onmiddellijk op. De bovendelen waren olijfbruin gekleurd. De vogel vertoonde een weinig opvallende, korte gele wenkbrauwstreep. De poten waren donker grijsbruin. Tijdens het zingen was een oranje mondholte te zien. Door meerdere waarnemers werden de relatief korte vleugels opgemerkt: de vleugelpunten reikten niet voorbij het einde van de bovenstaartdekveren, terwijl de vleugeltoppen zelf, gevormd door de samengevouwen handpennen, eveneens eerder kort leken. Deze vleugeltoppen zijn inderdaad niet langer dan een vierde van de gehele vleugellengte bij de Orpheusspotvogel, terwijl ze bij de Spotvogel een derde van de vleugellengte vormen (Wallace, 1980). Deze vleugelpunten, evenals de staart, waren donkerbruin. Een lichte strook op de gesloten vleugel werd door ons niet opgemerkt, alhoewel het ontbreken van zulk een „wing-

Biotoop van Orpheusspotvogel te Turnhout.

Foto: H. Meeus

pannel" helemaal geen absoluut kenmerk blijkt te zijn om *Hippolais polyglotta* van *H. icterina* te onderscheiden (Wallace, l.c.). De staart leek ons recht afgesneden. R. Vermeyen zag verder duidelijk een eerder afgeronde kruin.

De zang, die bij het exemplaar te Turnhout vooral 's morgens, slechts door korte tussenpauzen onderbroken, bijna onophoudelijk kon gehoord worden, bestaat uit een onmiskenbaar, karakteristiek, snel voorgedragen gebabbel, dat meestal wordt ingeleid door een herhaalde aanhef die nogal eens varieert en dikwijls imitatief is (Géroudet, 1974). Deze herhaalde inleiding tot de karakteristieke, grasmusachtige zang bleek bij sommige waarnemers oorzaak van verwarring met de zang van de Bosrietzanger. Ook de eveneens karakteristieke musachtige roep kon door ons geregeld gehoord worden. Gezien wij sinds meerdere jaren erg vertrouwd zijn met de distinctieve zang en roep van de Orpheusspotvogel, onder meer door geregelde bezoeken aan de Champagne en de Argonne (Noord-Frankrijk) waar wij de soort van jaar tot jaar toenemend waarnemen, leverde de auditieve determinatie ons weinig moeilijkheden.

Onze waarneming kadert waarschijnlijk in de uitbreidingsneiging van de soort naar het noorden die de laatste jaren wordt vastgesteld in Noord-Frankrijk. In de Benelux worden sinds 1970 geregeld en toenemend gevallen gesignaleerd (Blankert, 1981; J. van Esbroeck, pers. med.).

Samenvatting

Van 6 tot 9 juni 1982 werd te Turnhout een Orpheusspotvogel *Hippolais polyglotta* geobserveerd. Dit is de eerste waarneming voor de

Kempen. Sinds 1970 wordt deze soort, die in uitbreiding is in Noord-Frankrijk, toenemend waargenomen in de Benelux. Op 5 juni 1982 werd in de Eifel, in Duitsland, eveneens een Orpheusspotvogel gedetermineerd door R. Vermeyen.

Bibliografie

- Blankert J.J., 1981. Voorkomen van Orpheusspotvogel in Benelux. *Dutch Birding* 3: 25-26.
- Géroudet P., 1974. *Les Passereaux d'Europe. II. Des Mésanges aux Fauvettes*. Troisième édition. Neuchâtel, Delachaux & Niestlé.
- Wallace D.I.M., 1980. Field Identification of *Hippolais* warblers. In Sharrock J.T.R. *The Frontiers of Bird Identification*. London, Macmillan.

Résumé

Du 6 jusqu'au 9 juin 1982 une *Hypolaïs polyglotte* (*Hippolais polyglotta*) a été observée à Turnhout. Il s'agit du premier cas pour la Campine. Depuis 1970 plusieurs cas de cette espèce, qui est en extension dans le nord de la France, ont été signalés en Benelux. Le 5 juin 1982 un autre exemplaire a été déterminé en Allemagne, au „Naturpark Nordeifel", par R. Vermeyen.

Summary

From 6 till 9 June 1982 a Melodious Warbler *Hippolais polyglotta* was observed at Turnhout. This is the first record for the part of Belgium and the Netherlands called the „Kempen". Since 1970 several records of this species, which is expanding in North-France, could be noted in the Benelux. On 5 June 1982 another Melodious Warbler was recorded by R. Vermeyen in the „Naturpark Nordeifel" in Germany.

R. Vermeyen, Patriottenstraat 23, B-2300 Turnhout.
Dr. H. Meeus, Langvenstraat 25, B-2300 Turnhout.

Foto: Keoon

Het Moer: een Klein-Brabants natuurgebied

door Ronny Segers, I.W.O.N.L.

A. INLEIDING.

Gelegen in het ZW van de provincie Antwerpen en bevoeid door Schelde, Rupel en Vliet, vormt het gewest Klein-Brabant een nog vrij goed aaneengesloten geheel van een aantal nochtans zeer uiteenlopende milieutypes. Het bewaren van het natuurlijk, landelijk karakter en de diversiteit ervan blijkt echter ook hier een van dag tot dag zwaardere opgave te worden. De toeristische uitbouw van de streek steunt zich voor een groot deel op visueel-landschappelijke waarden. Alhoewel zij zeer centraal gelegen is, blijkt spijtig genoeg de biologische waarde slechts nauwelijks bekend te zijn. Het is in deze zin dat wij hier Het Moer te Eikevliet-Bornem, als gevolg van een oecologisch gerichte inventarisatie in 1980-81, een ruimere bekendheid wensen te geven. Dit gebied is slechts een keuze uit vele honderden hectaren natuurgebied. Denken wij bijvoorbeeld maar aan de Scheldeboorden en -polders, het domein van Marnix de St.-Aldegonde, de Oude

Schelde, de Branstse Heide en het Breeven te Bornem, het domein Coolhem te Puurs enz.

B. SITUERING EN FYSISCH MILIEU.

Het Moer (184 ha) bevindt zich in het noordelijk gedeelte van Klein-Brabant en wordt o.m. begrensd door de Rijksweg St.-Niklaas-Breendonk, langswaar het gemakkelijk te bereiken is, en door de Vliet, als natuurlijke en gemeentelijke grens (nl. tussen Puurs en Bornem).

Geomorfologisch omvat het terrein één van de drie natuurlijke laagten centraal in het gewest, met een hoogteligging tussen de 2 à 5 m, die bijna volledig bebost is, en die omringd is door een gordel van hoger gelegen cultuurlanden. Deze worden op hun beurt langs de Vliet door een winter- en een zomerdijk begrensd.

De bodem is er overwegend van niveo-fluviatile oorsprong en omvat, zoals overal elders in de streek, een mozaïek van zand-, zandleem- en kleigronden (in totaal 18 bodemeenheden). 59 % van het beschouwde terrein bezit geen profielontwikkeling wat wijst op vrijwel permanent hoge grondwaterstanden. Dit hoeft ons niet te verwonderen aangezien een aantal percelen zelfs onder de bedding van de Vliet gelegen zijn.

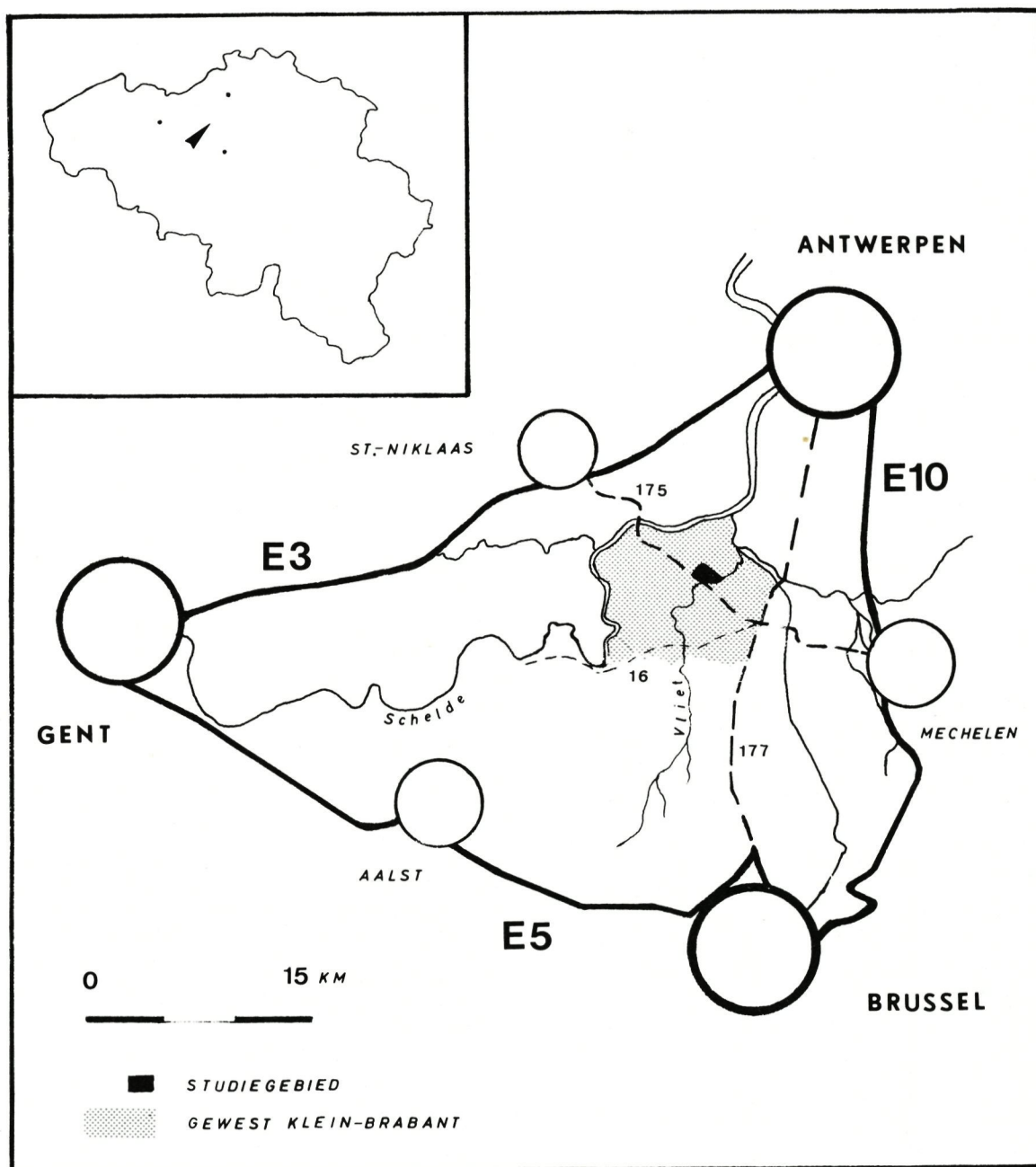
De talloze slootjes wateren alleen af via een op het Beekje geplaatste klepsluis naar de Vliet, zodat, in principe, geen vervuild water in het gebied kan terechtkomen.

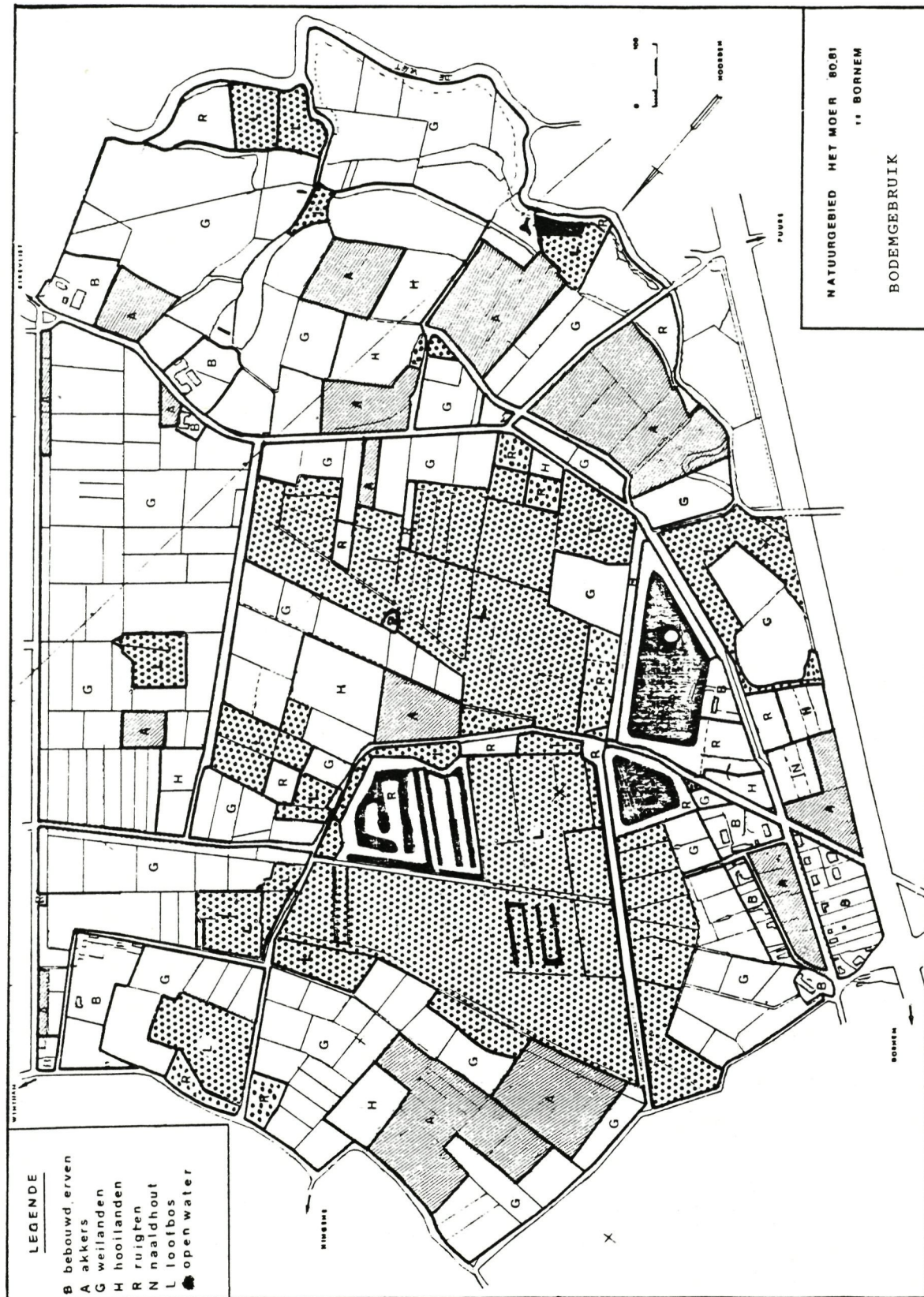
C. GESCHIEDENIS.

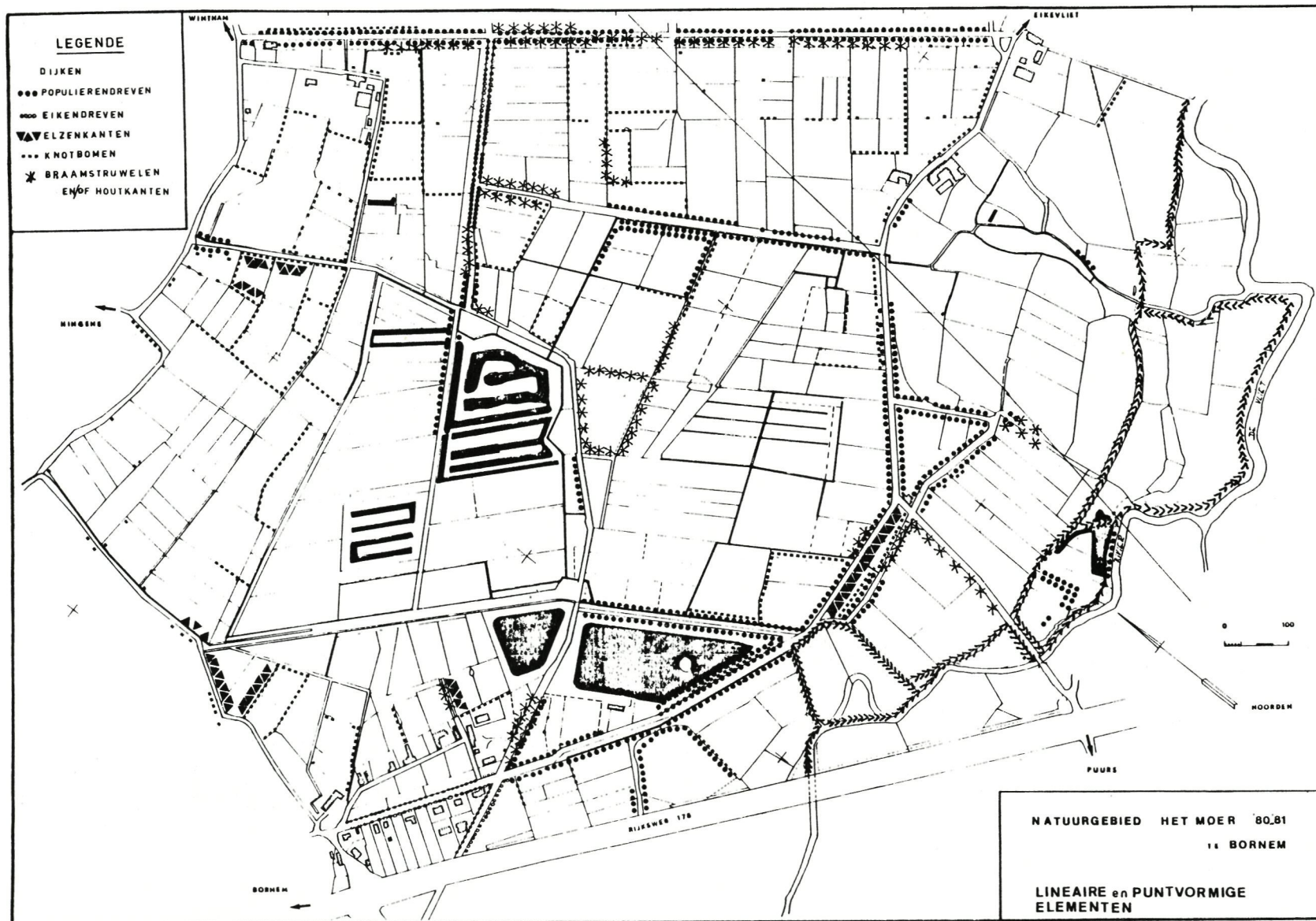
Tot omstreeks de 17de eeuw behoorde Het Moer tot een „parochia lata et vaga” (Puurs), hiermee doelend op de ononderbroken rijkdom aan broekbossen en heiden (Mees, 1894). Sedertdien werden deze heiden, eertijds het perifeer deel van Het Moer uitmakend, gecultiveerd en omgezet in weiland, hooiland en akkers. Alleen de lokale toponymen zijn hiervan nog getuigen (Eykerheyde, Vlieterheyde...). De dijken van de Vliet werden opgeworpen in het begin van de 16de eeuw, kort na de indijking van Schelde en Rupel. Het centrale, moerassige gedeelte werd op het einde van de 17de eeuw van een groot aantal sloten voorzien, maar zelfs een dergelijk uitgebreid ontwateringsnetwerk kon de talloze overstromingen niet opvangen. De vorming van hakhoutbestanden en inplantingen met populieren vanaf de 19de eeuw hebben het natuurlijk aspect wel enigszins veranderd. Toch zijn een aantal percelen minstens gedurende de laatste 400 jaar permanent bebost geweest. Tot laat in de 18de eeuw werd er ook turf gewonnen, doch de huidige sporen hiervan zijn miniem.

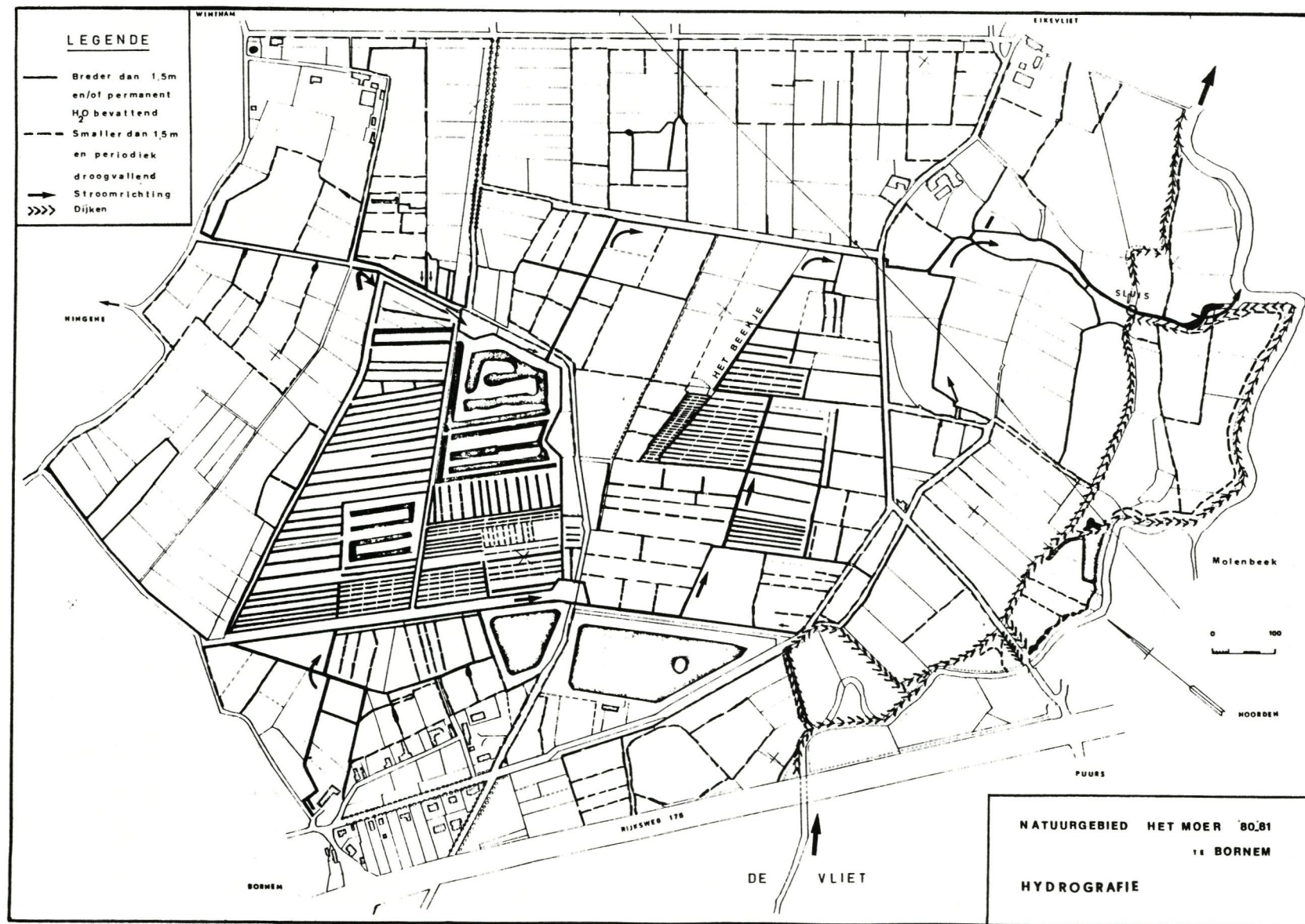

Foto: R. Segers

De meest recente ingrepen betreffen het graven van een aantal vijvers, ongeveer 10 jaar geleden, wat, zoals verder zal blijken, voor de oecologische waarde van het gebied zeer gunstige gevolgen heeft gehad. Het afsluiten van de Vliet, ongeveer 2 km stroomafwaarts te Ruisbroek (januari 1976) en het daarmee gepaard gaande verlies van de getijdebeweging is ongetwijfeld oorzaak van een ontwatering van de aangrenzende gebieden, met verruiging en wijzigingen in de soortenspectra van flora en fauna voor gevolg.

D. VEGETATIE.

In totaal werden 338 soorten hogere planten aangetroffen, wat ongeveer 2,5 maal het gemiddelde van het Vlaamse land betekent voor een gelijkaardige oppervlakte (zie Stieperaere 1979). Een eerste kennismaking met de flora wijst reeds duidelijk op de aanwezigheid van onderling sterk verschillende milieutypes. Afgezien van de menselijke gebruiksvormen, geven vooral fysieke gradiënten en situaties aanleiding tot soortenrijke, maar vaak moeilijk te karakteriseren overgangsvegetaties. De hiernavolgende beschrijving behandelt dan ook niet alle voor-

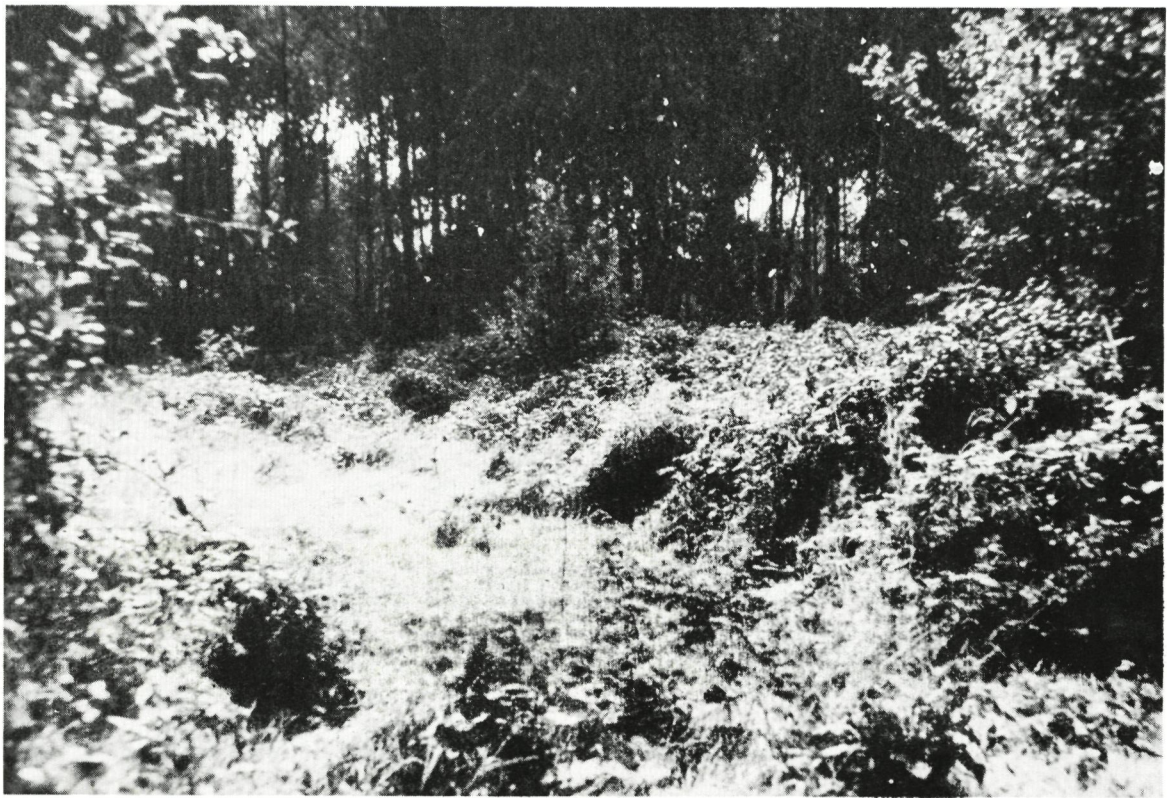
komende types en/of varianten daarvan, maar geeft eerder een overzicht van de voor natuurbehoud en -beheer relevante situaties. We volgen de nomenclatuur van De Langhe *et al.* (1978).

Ongeveer 1/5 van de flora is obligaat freatofyt (gebonden aan een hoge grondwatertafel, zie Londo 1979). Vochtminnende soorten nemen inderdaad een belangrijke oppervlakte in, hetzij als water- en oevervegetatie, hetzij in de vochtige wei- en hooilanden, hetzij als onderbegroeiing van het merendeel der bossen.

Wat betreft de echte waterplanten (Lemniden, Elodeïden en Batrachiïden) kunnen we kort zijn: we vonden slechts 8 soorten. Vooral kwelindicatoren als Waterviolier (*Hottonia palustris*) en *Callitriche* spp. zijn bijzonder rijkelijk te vinden. In een middelgrote, licht basische plas (0,8 ha) groeien samen Drijvend Fonteinkruid (*Potamogeton natans*), Waterpest (*Elodea canadensis*), Gewone Waterranonkel (*Ranunculus aquatilis*) en Stijve Waterranonkel (*Ranunculus circinatus*), deze laatste als unieke vindplaats voor de streek. Beide *Ranunculus* spp. blijken begrazing door tamme eenden in een nabijgelegen plas met overigens dezelfde fysico-chemische karakteristieken zeer slecht te verdragen. Het water van de Vliet is, als uitermate verontreinigde waterloop,

Foto: R. Segers

Open gedeelte in het bos met braamstruweel en verruigd hooiland.

Foto: R. Segers

totaal vegetatieloos, evenals vele onder bos gelegen, permanent beschaduwde en meestal ondiepe slootjes, waarin zich een dik rottend organisch materiaal verzameld heeft.

De oeervervegetatie sluit meestal aan bij het omringende vegetatietype. We vermelden hier enkel het voorkomen van Grote Waterweegbree (*Allisma plantago-aquatica*), Waternavel (*Hydrocotyle vulgaris*), Kantig Hertshooi (*Hypericum dubium*), Grote Egelskop (*Sparganium erectum*), Watertorkruid (*Oenanthe aquatica*), Egelboterbloem (*Ranunculus flammula*) en Valse Cyperzegge (*Carex pseudocyperus*).

De vochtige weilanden bieden, vooral tengevolge van gradaties in bemesting en beweiding, een zeer uiteenlopende aanblik in soortenrijkdom. Karakteristiek zijn wel Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*) en Koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*), die bij niet al te intensief gebruik nog volop te vinden zijn, in het andere geval enkel langs de aangrenzende slootjes, en daar soms in gezelschap van Penningkruid (*Lysimachia nummularia*) en een enkele keer Beekpunge (*Veronica beccabunga*) kunnen staan. De weilanden langs de Vliet herbergen veel Slipbladige Ooievaarsbek (*Geranium dissectum*). Slechts één perceel, dat 's winters vrijwel steeds door de ernaast gelegen

sloten overspoeld wordt, kan nog als goed ontwikkeld Calthion herkend worden: typisch zijn Dotterbloem (*Catha palustris*), Watermunt (*Mentha aquatica*), Egelboterbloem (*Ranunculus flammula*), Glidkruid (*Scutellaria galericulata*), Moerasspirea (*Filipendula ulmaria*), Geplooid Vlotgras (*Glyceria plicata*), Moeras- en Oeverzegge (*Carex acutiformis* et *riparia*).

Begrazing resulteerde in een toename van russen: Pitrus (*Juncus effusus*), Veldrus (*J. acutiflorus*), Zomprus (*J. articulatus*) en Zee-groene Rus (*J. inflexus*). Door de eigenaar werd in het verleden regelmatig een kalkmengsel uitgestrooid. Dit verklaart het massaal voorkomen van Poelruit (*Thalictrum flavum*). Andere wei- en hooilanden bezitten nog lineaire Calthionrestanten waaronder Dotterbloem en Adderwortel (*Polygonum bistorta*). Een klein perceeltje vormt een concentratie voor o.a. Gevlekte Orchis (*Dactylorhiza maculata*), Tormentil (*Potentilla erecta*), Kantig Hertshooi (*Hypericum dubium*) en Kruipganzerik (*Potentilla anglica*).

Op één terrein na vormen de zegge- en rietvegetaties kleinere oppervlakten: bandvormig langs sloten of als lokale varianten binnen andere vegetatietypes als ruigten. Het voornoemde terrein bezit een globaal driedig karakter, met

verschillende gradiënten van verruiging en vochtigheid: hooiland, zeggevegetatie en rietveld. We vinden er soorten als Oever-, Moeras-, Scherpe en Tweerijige Zegge (*Carex riparia*, *C. acutiformis*, *C. acuta*, *C. disticha*), Tijmreprijs (*Veronica serpyllifolia*), Kantig en Gevleugeld Hertshooi (*Hypericum dubium*, *H. tetrapterum*), enkele russen en Bosbies (*Scirpus sylvaticus*). Er wordt nu weer elk jaar gehooit.

Filipendulionvegetaties treffen we aan op verwaarloosde hooilandjes, open plekken in bossen en langs bosranden, op vochtige kapvlakten en langs slootranden. Deze vochtige ruigten zijn best ontwikkeld wanneer verstoring achterwege blijft en evolueren spontaan tot braamstruweel of bos, bij verdroging of verstoring tot minder soortenrijke gezelschappen, waarin, vooral onder populieren, Grote Brandnetel (*Urtica dioeca*) niet zelden de overhand krijgt. Typisch voor dergelijke natte ruigten in de streek is de Moesdistel (*Cirsium oleraceum*).

De beboste percelen kunnen we ruwweg in een natte en een drogere groep verdelen. Ze bezitten een aantal gemeenschappelijke kenmerken waarvan we de voornaamste hier behandelen. Ten eerste zijn alle bossen met populieren beplant, of waren dit ooit in het verleden. Verder treedt er een onregelmatige, meestal kleinschalige exploitatie van het onderhoud op: soms

Foto: R. Segers

getuigen stobben van een jarenlange cyclus. Er is een grote mate van bedekking met bramen, die we trouwens ook als lineaire elementen aantreffen langs wegranden en perceelsgrenzen. Tenslotte leiden onder meer ook menselijke ingrepen zoals ophoging, wegmaaïen van bramen, besproeiing, aanplanten van wilde en exotische soorten (*Aucuba* spp. en naaldbomen), betreding en het uitgraven van nieuwe greppels, tot de aanwezigheid van verschillende stadia van ontwikkeling en verruiging en tot een grote variatie aan soortencombinaties en structuren (gelaagdheden).

De grondwatertafel komt in de natste bossen regelmatig (winterhalfjaar) aan de oppervlakte. In de boom- en struiklaag zijn Zwarte Els (*Alnus glutinosa*) en/of wilgensoorten dominant, (*Salix alba*, *S. aurita*, *S. caprea*, *S. cinerea*, *S. fragilis*, *S. x multinervis*, *S. viminalis*). Centraal in het gebied bevinden zich enkele percelen zonder populieren. De kruidvegetatie is er zeer uitbundig met veel Hop (*Humulus lupulus*), Wilde Kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*), Smalle Stekelvaren (*Dryopteris carthusiana*) en tal van Filipendulionsoorten. Waar populieren het lichtaanbod beperken is de kruidlaag minder dicht. Men kan een twintigtal boom- en struiksoorten herkennen, waaronder plaatselijk Gewone Es (*Fraxinus excelsior*), Gelderse Roos (*Viburnum opulus*), Grauwe Els (*Alnus incana*) en Vogelkers (*Prunus padus*). Er is nogal wat opslag van jonge Lijsterbes (*Sorbus aucuparia*), misschien te wijten aan veranderingen in de grondwaterstand sedert 1976. Interessante soorten zijn verder: Bosandoorn (*Stachys sylvestris*), Heksenkruid (*Circaea lutetiana*), Dalkruid (*Maianthemum bifolium*), Moerasviooltje (*Viola palustris*), Veelbloemige Veldbies (*Luzula multiflora*), Smele (*Deschampsia cespitosa*), Moerasbeemdgras (*Poa palustris*) en Schaduwigras (*Poa nemoralis*). Het voorjaarsaspect gaat van jaar tot jaar achteruit en beperkt zich meestal tot (soms massale) bloei van Slanke Sleutelbloem (*Primula elatior*) en Muskuskruid (*Adoxa moschatellina*) terwijl de standplaatsen van Bosanemonen (*Anemone nemorosa*) reeds zeer geconcentreerd beginnen te worden.

De drogere bospercelen liggen verspreid in het gebied en waren tenminste van 1778 tot 1924 nooit bebost (weiland of akker, en tevoren heide). De struiklaag is er zeer divers en gemengd, met o.a. Eénstijlige Meidoorn (*Crataegus monogyna*), Gewone Vlier (*Sambucus nigra*), Hazelaar (*Coryllus avellana*), Gewone Iep (*Ulmus minor*), Zomereik (*Quercus robur*), Ratelpopulier (*Populus tremula*) en Gewone Esdoorn (*Acer pseudo-platanus*). De ondergroei bevat opvallend veel Wijfjesvaren (*Athyrium filix-femina*) en Veelbloemige Salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), op één plaats ook Adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum*).

Soorten met oecologische indicatiewaarde, eventueel met een tijdelijk of fragmentarisch aspect, worden nog gevonden in akker(on)-kruidgezelschappen: Rapunzelklokje (*Campanula rapunculus*), Akkerandoorn (*Stachys arvensis*), Gele Ganzebloem (*Chrysanthemum segetum*), Hanepoot (*Echinochloa crus-galli*) en op de zandige, hogergelegen akkers in het noorden van het gebied Korenbloem (*Centaurea cyanus*), Eénjarige Hardbloem (*Scleranthus annuus*), Schapezuring (*Rumex acetosella*), Spurrie (*Spergula arvensis*), Akkerviooltjes (*Viola arvensis*), Akkerleeuwebek (*Anthirrhinum orontium*), Akkervergeet-mij-nietje (*Myosotis arvensis*) en Liggend Hertshooi (*Hypericum humifusum*). In totaal werden 84 soorten op de akkers aangetroffen.

De winter- en zomerdijken van de Vliet zijn niet alleen visueel-landschappelijk van belang, maar vertonen tevens een gevarieerde flora. Op een beweide gedeelte werd veel Vijfvingerkruid (*Potentilla reptans*) genoteerd. Een smalle strook 120-tal m) onder prikkeldraad, en georiënteerd op het Z, vertoont door begrazing zonder bemesting of betreding, een erg schrale licht- en warmteminnende vegetatie in combinatie met de

droge ondergrond van de dijk. We vinden er o.m. Jacobskruidkruid (*Senecio jacobea*), Kraailook (*Allium vineale*), Grasklokje (*Campanula rotundifolia*), Zandblauwtje (*Jasione montana*), Muurpeper (*Sedum acre*), Hemelsleutel (*Sedum telephium*), Veelkleurig Vergeet-mij-nietje (*Myosotis discolor*), Zandraket (*Arabidopsis thaliana*), Kleine Klaproos (*Papaver dubium*), Aarzegge (*Carex spicata*) en Ruw Parelzaad (*Lithospermum arvense*).

Naar boven toe wordt, door vrij onregelmatig maaien, een mesofiel hooiland gecreëerd, waarin, alnaargelang de maaifrequentie en de vochtigheid soorten als Margriet (*Leucanthemum vulgare*), Heggedoornzaad (*Torilis japonica*) en Schermhavikskruid (*Hieracium umbellatum*) kunnen voorkomen. Sommige dijkgedeelten zijn totaal verruigd door gebrek aan beweiding of maaien, en door voortdurend inwaaien van meststoffen uit de aanpalende akkers.

De niet al te droge wegranden worden jaarlijks minstens één maal gemaaid of gehooïd. Vermeldenswaardig zijn Breedbladige Wespenorchis (*Epipactis helleborine*), Hemelsleutel, Agrimonie (*Agrimonia eupatoria*), Kraailook en Gewoon Knoopkruid (*Centaurea thulleri*) als vrij talrijke

Elzenkanten vormen een aantrekkelijke afwisseling in het landschap, maar bieden aan (broed-)vogels te weinig beschutting.

Foto: R. Segers

Gedeelte van het centraal gelegen plassencomplex, met gevarieerde oeverstructuur en een grote verscheidenheid van flora en fauna, zowel rond als op en in het water.

Foto: R. Segers

soorten, en lokaal een partij Kruisbladwalstro (*Galium cruciata*), naast tal van soorten uit de tredplanten- en ruigtekruidengemeenschappen op onregelmatige of niet gemaaide en/of verstoorte gronden. In drogere wegranden groeien als meest karakteristieke soorten Reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), Gewoon Struisgras (*Agrostis tenuis*), Valse Salie (*Teucrium scorodonia*), Vlasleeuwebek (*Linaria vulgaris*) en Zandblauwtje, en een enkele keer Veldbies (*Luzula campestris*), Rode Ogentroost (*Odontites verna*) en IJzerhard (*Verbena officinalis*). Op één plaats hebben we sedert 1980 enkele exemplaren Pijpestrootje (*Molinia caerulea*) aangetroffen in gezelschap van o.a. Hazezegge (*Carex ovalis*).

E. AVIFAUNA

De heterogeniteit van de vogelbevolking van een gebied wordt in grote mate bepaald door de aanwezigheid van een zekere vegetatiestructuur (ruimtelijke opbouw en afwisseling). Dergelijke structurele diversiteit omvat verschillen in laagte, bedekkingsgraad, hoogte, soortenrijkdom, geslotenheid, aanwezigheid van waterpartijen, bramen, geïsoleerde toppen enz. Deze verschillen zijn in Het Moer nog zeer duidelijk

waarneembaar tengevolge van het kleinschalige land- en bosgebruik alhoewel kwantitatief moeilijk vast te leggen.

Rust vormt een tweede oecologische belangrijke factor voor het al dan niet voorkomen van een soort. De brede landbouwzone, als een buffer gelegen rond het centrale, beboste deel, met slechts enkele boerderijen en twee gehuchten, draagt ongetwijfeld bij tot de instandhouding van een gevarieerde vogelstand. Bovendien zijn dergelijke vochtige bosgebieden van nature niet zo aantrekkelijk voor de recreatie-zoekenden. De toegankelijkheid van de bossen is trouwens door de aanwezigheid van de vele sloten en braamstruwelen uitermate beperkt.

Dank zij deze gunstige factoren konden we van september 1980 tot juli 1981 98 soorten optekenen waarvan 67 broedvogelsoorten. (De toegankelijkheidsfactor is uiteraard ook beperkend voor de waarnemer, daarom geven we hier geen territoria). De naamgeving gebeurt volgens Becuwe en Oreel (1981).

De vochtige bossen lijken soorten- en individuenrijker te zijn dan de drogere, maar dit kan te wijten zijn aan een grotere versnippering van deze laatste.

Algemeen kunnen we stellen dat tot op een zeker

niveau een toename van struiken en een grotere mate van afwisseling met ruigten, opslag en bramen, een toename van de diversiteit voor gevolg heeft. Als typische soorten voor populierenbos met gemengd onderhout treffen we aan: Boomkruiper (*Certhia brachydactyla*), Groene Specht (*Picus viridis*), Grote Bonte Specht (*Dendrocopos major*), Klapekster (*Lanius excubitor*), Wielewaal (*Oriolus oriolus*), Braamsluiper (*Sylvia curruca*), Spotvogel (*Hippolais icterina*). In de meer open gedeelten vooral Bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*), Fitis (*Phylloscopus trochilus*) en Grasmus (*Sylvia communis*). Geïsoleerde toppen, bijvoorbeeld waar de populieren reeds lang gerooid zijn, zijn belangrijk voor Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*) en Kleine Bonte Specht (*Dendrocopos minor*). De Nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*) bereikt met minstens 22 paartjes een hoge densiteit. In de dichte wilgenbosjes huist de Ransuil (*Asio otus*) en in de sloten in en langs het bos broeden Wilde Eend (*Anas platyrhynchos*), Waterhoen (*Gallinula chloropus*) en af en toe Wintertaling (*Anas crecca*). In het bijzonder de combinatie struweel-ruigte-oeverzone-open water, zoals aangetroffen rond enkele plassen, is erg soortenrijk: Bosrietzanger, Cetti's Zanger (*Cettia cetti*) Fitis, Kleine Karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*), Kneu (*Carduelis cannabina*), Rietgors (*Emberiza schoeniclus*), Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*), IJsvogel (*Alcedo atthis*) en Dodaars (*Tachybaptus ruficollis*) (1980-81: 2 paren).

De nog talrijk voorkomende houtkanten, elzenkanten en rijen knotbomen zijn belangrijk voor: Gekraagde Roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*), Grauwe Vliegenvanger (*Muscicapa striata*), Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*) en Steenuil (*Athene noctua*). Dit voorjaar (1982) werd een nestkast voor Kerkuil (*Tyto alba*) aangebracht in een schuur, evenals een nestkast voor Bosuil (*Strix aluco*).

Als onregelmatige broedvogels vermelden we nog Buizerd (*Buteo buteo*) (1980), Wespendif (*Pernis apivorus*), Boompieper (*Anthus trivialis*). Een kleine groep Kieviten (*Vanellus vanellus*) (15-tal paar) broedt jaarlijks op een groot akker- en weilandencomplex langs de binnendijk van de Vliet.

F. INVERTEBRATEN.

1. Aquatisch milieu.

Van een aantal sloottypes en plassen werd de aquatische macrofauna reeds onderzocht. Het gebied lijkt rijk te zijn aan Water- en Oppervlaktewantsen (*Amphibicorisae* en *Hydrocorisae*): niet minder dan 19, soms tamelijk zeldzame, soorten werden aangetroffen, in overigens sterk wisselende aantallen. Bovendien bleek elke vangplaats een voor haar karakteristiek soorten-spectrum te vertonen, afhankelijk van de ruimtelijke structuur en fysische parameters. In en op

een min of meer spiraalvormig uitgegraven plas, die trouwens ook op gebied van vegetatie en avifauna tot de belangrijkste van Het Moer mag gerekend worden, waren zelfs 11 soorten te vinden, waaronder de (niet zeldzame) Waterschorpioen (*Nepa rubra*). Een veedrinkput met vrij weelderige vegetatie leverde 7 soorten op, een niet onaardig resultaat voor een dergelijke kleine watermassa.

Onder de waargenomen waterkevers (*Halipidae*, *Hygrobidae* en *Dytiscidae*) moet zeker de talrijke aanwezigheid van de Geelgerande Watertor (*Dytiscus marginalis*) vermeld worden (in sommige slootjes dikwijls meerdere per schepbeweging, die uiteraard alle werden teruggezet).

2. Terrestrisch milieu.

Gedurende zes maanden (aug. 80 - feb. 81) werd met behulp van conventionele bodemvallen (vangbekers ingegraven tot de rand) de bodemactieve invertebratenfauna (ongewervelden) van 7 biotooptypes bemonsterd, gaande van broekbos, over struweel en rietland tot weiland. Uit dit materiaal werden reeds de volgende taxonomische groepen gedetermineerd: Kortschildkevers (*Staphylinidae*): 84 soorten; Loopkevers (*Carabidae*): 50 soorten; Spinnen (*Aranea*): 75 soorten, waarvan één nieuwe soort voor België (cfr. Bosmans, in voorbereiding); Hooiwagens (*Opiliones*): 9 soorten (Voor uitvoerigere informatie, cfr. Segers 1981, en 1982 in voorbereiding). Telkens bleek dat de bodemfauna van een zeggenrijk hooiland de hoogste waarden scoorde, zowel qua individuele aantallen als qua soorten-diversiteit. Dit vegetatietype komt echter het minst voor in Het Moer, en is ook elders zeldzaam.

G. BELANG EN BEDREIGINGEN.

Uit het hierboven geschetste onderzoek blijkt dat er in Het Moer een grote heterogeniteit aan levensvormen bestaat, wat wijst op de aanwezigheid van enkele fundamenteel verschillende levensgemeenschappen. Deze algemene diversiteit, die we kunnen toeschrijven aan de combinatie grensdiversiteit-complexiteit van de fysiotopen- menselijk gebruik- rust, draagt bij tot de natuurwetenschappelijke waarde van het terrein. Bij Gewestplan (Mechelen) kreeg het centrale deel met de bossen en plassen de bestemming Natuurgebied met landschappelijke waarde. De perifeer gelegen akkers en weilanden werden landschappelijk waardevolle agrarische gebieden. Woonuitbreiding is nergens voorzien. Alhoewel kleinschaligheid ongetwijfeld van belang geweest is voor de huidige oecologische betekenis, schuilt hierin nochtans tegenwoordig een grote bedreiging: ongecontroleerde en vooral onregelmatige menselijke werkzaamheden zorgen langzaam voor degradatie (er zijn nu reeds een 70-tal eigenaars). Vooral sluikstorting, kaalkap, ophoging en toenemende watervervui-

Verlande afvoersloot aan de rand van het bos.

Foto: R. Segers

ling zijn hiervoor de schuldigen. Anderzijds zijn vele percelen, door een daling van de algemene grondwaterstand 's zomers, sterk verzuimd geraakt en dit bijvoorbeeld ten koste van het voorjaarsaspect. Tal van percelen zijn dan ook echt wel wat (intensief) beheerswerk waardig. Als onderdeel van het steeds meer aangetaste natuurlijk patrimonium van Klein-Brabant (door verstedelijking, overdreven recreatie, wildgroei van weekendhuisjes, industrialisatie, verlegging van het Zeekanaal enz.) heeft Het Moer als nog gaaf gebleven landschap een grote regionale betekenis en het is dan ook dringend gewenst dat een dergelijk gebied op een hoger niveau veilig gesteld wordt.

Bibliografie

- Becuwe M., G.J. Oreel, 1981. Naamlijst van in België en Nederland waargenomen of vastgestelde vogelsoorten en hun ondersoorten. *Wielewaal* 47: 363-376.
- De Langhe J., L. Delvosalle, J. Duvigneaud, J. Lambinon, C. vanden Bergen, 1978. *Nouvelle Flore de la Belgique, du Gr. D. de Luxembourg, du Nord de la France et des Régions voisines*. Meise, Nationale Plantentuin van België.
- Londo G., 1975. *Nederlandse lijst van hydro-, freato- en afreatofyten*. Leersum, Rijksinstituut voor Natuurbeheer.
- Mees L., 1894. *Geschiedenis van de gemeente Hingene*. Gent.
- Segers R., 1981. *Natuurgebied Het Moer te Bornem: een oecologische inventarisatie*. Licentiaatsverhandeling, Rijksuniversiteit Gent.

Stieperaere H., 1979. The species-area relation of the Belgian Flora of vascular plants, and its use for evaluation. *Bull. Soc. Roy. Bot. Belg.* 112: 193-200.

Samenvatting.

Vanaf 1980 ging in „Het Moer” te Bornem een oecologisch onderzoek van start. Er werden veldbiologische gegevens verzameld i.v.m. landschap, vegetatie, avifauna, pedofauna en aquatische macro-invertebratenfauna. In dit verslag wordt vooral aandacht besteed aan de waargenomen flora en avifauna van het studieterrein. De diversiteit van alle onderzochte taxa is vrij groot. Dit is vooral te wijten aan een veelheid van fysische factoren, menselijke gebruiksvormen en rust. Nochtans wordt het gebied indirect bedreigd door eutrofiëring, verzuiming en toenemende versnippering.

Summary

Since 1980 „Het Moer” at Bornem has been the object of an ecological research. Field-data were gathered among the landscape, vegetation, avifauna, soil fauna and aquatic macro-invertebrates. This paper mainly deals with the present flora and avifauna of the studied area. Especially due to a great variety of physio-chemical factors, human influences and tranquillity, the biological diversity of almost all taxa involved seems to be fairly high. Nevertheless the area is being threatened by eutrofication, shaginess and proceeding parcelling.

Drs. R. Segers, Palingstraat 62, B-2670 Puurs.

Verenigingsberichten De Wielewaal - augustus

- 20 De Stern.** Werkgroep botanie. Vertrek: 19 u. Oud-gemeenteschool, Veldstraat 50, 9721 Zevergem. Leiding: G. Eeckhaut.
- 21 Gent WJ.** Dagtocht in de Scheldevallei. Bijeenkomst om 8.30 u. aan Zwijnaardebrug.
- 21 Gent WA.** Halve dagtocht in het Leen te Eeklo o.l.v. M. Boone. Vertrek om 14 u. op het Sint-Pietersplein of om 14.30 u. op de parking van het Leen.
- 21 - 22 Mol.** Beheerswerken in De Most (maaien). Inlichting bij M. van Buggenhout (tel. 014/31 89 87).
- 22 Brussel.** Wandeling te Meise en omgeving. Afspraak: om 14 u. aan de kerk van Meise. Leiding: J. Masuy (02/269 61 82). Mee te brengen: laarzen. Einde: voorzien rond 17 u.
- 22 Klein-Brabant.** Dagtocht te Stekene en omgeving staatsdomein „De Stropers”. Vertrek: 9 u. Romeo Bornem. Leiding: Wielewaalafdeling Waasland-Noord.
- 27 De Stern.** Nachtvlienderexcursie. Vertrek: 20 u. Dorp-Zevergem. Leiding: W. Galle. Mee te brengen: vlindernet, bokalen, gidsen, lampen.
- 28 Gent WJ.** Daguitstap naar het Zwin o.l.v. I. Keymeulen. Bijeenkomst om 5.45 u. in het Sint Pietersstation.
- 28 Mol.** Vogeltrekstelling aan het Zwart Kot (baan Mol-Postel). Bij gunstig weer vanaf 6.30 u. Leiding: D. Draulans. Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids.

SEPTEMBER

- 3 Netevallei.** Neteling. 19.30 u. lokaal.
- 4 Denderland.** Werkgroep botanie. Excursie in Opwijk-Nijverzeel (Vlaamse Staak). Vertrek: 8.30 u. station Aalst. Leiding: A. Kampen, P. van den Bremt, L. Annaert. Mee te brengen: flora's, loupe, verrekijker. Einde rond de middag.
- 4 Gent WJ.** Halve dagtocht naar het vliegveld van Lochristi en de Kanaalzone. Bijeenkomst om 9 u. aan de Dampoort.
- 4 Waasland-Zuid.** Uitstap naar Kalmthout (heide) + bezoek aan het veldbiologisch centrum van de Universiteit van Antwerpen. Vooral nadruk op de levenswijze van de Levenbarende Hagedis. Nadien observatie van de hagedissen in hun natuurlijk milieu. Leiding: Dr. C. Thoen. Vertrek: om 13.30 u. aan het stadhuis van Sint-Niklaas.
- 5 Antwerpen-Centrum.** Jaarlijkse autocaruitstap naar Schouwen-Duiveland voor de najaarstrek van waadvogels. Wij bezoeken Brouwersdam en de Inlage van Kerkwerpe. Vertrek: Rooseveltplein, Antwerpen om 8 u. Prijs: 300 F (gepensioneerden en jongeren 250 F). Inschrijven door storting van de prijs op gironummer 000-0087473-76 van de Wielewaal, Merksem. Tel. 46 19 68. Leiding: M. Lambert.
- 5 Bree.** WA + WJ uitstap naar de Aa-beekvallei Meeuwen samen met Caluna Meeuwen. Vertrek: 7.30 u. gemeentehuis Bree, 8 u. kruispunt apotheek Meeuwen. Leiding: J. Janssen en L. Corstjens. Mee te brengen: laarzen, nodig. Einde: 11.30 u.
- 5 Brussel.** Namiddagtochtje te Groot-Bijgaarden/Dilbeek. Vertrek: om 14 u. aan het station van Dilbeek. Leiding: J. van der Biest. Mee te brengen: laarzen. Einde rond 17 u.
- 5 Denderland.** Daguitstap naar Saeftinge. Vertrek: 9 u. te Kieldrecht, eind van de Dorpsstraat. Leiding: P. van Roste en M. de Wolf. Mee te brengen: stevige laarzen en reserve-kledij (modderbad), picknick. Einde: rond 17 u.
- 5 Lier.** Werkgroep botanie: Nazareth-gebied. Vertrek: 9 u. café „Den Draaiboom” (Kesselsestwg.) Leiding: A. de Jonghe. Mee te brengen: loupe, flora. Einde: 12 u. café.
- 5 Schelde en Leie.** Familiale natuurwandeling te Nokere. Vertrek: kerk Nokere om 14 u. Leiding: L. Kinds. Mee te brengen: verrekijker, gidsen, laarzen. Einde omstreeks 17 u.
- 5 Turnhout.** Fietstocht naar Postel. Vertrek op de Ring aan de Miko om 8 u. Leiding: E. Machielsens. Mee te brengen: knapzak.
- 11 Mol.** Vogeltrekstelling aan de Grote Zandput. Bijeenkomst brug Zilmeer (kant Mol) om 6.30 u. Leiding: D. Draulans. Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids.
- 11 en 12 Nationale werkgroep botanie.** Botanisch weekend in Lesse en Lomme. Overnachting vanaf vrijdagavond in de Gîte d'Etape te Han-sur-Lesse. Maximum aantal deelnemers 20. Prijs: ± 1000 F. Eigen vervoer. Inschrijven bij K. de Waele, Kerselaarslaan 52, 9800 Deinze. Tel. 091/86 45 60 door overschrijving van 500 F op rek. nr. 000-0900546-95.
- 12 Bree.** Publieke wandeling Galgenberg Bocholt. Vertrek: 14 u. Reppel kerk. Leiding: J. Jacobs, L. Corstjens. Einde: rond 17 u.
- 12 Brussel.** Zondagvoormiddag te Planckendaal/Muizen. Afspraak: om 10 u. aan de ingang van het zoodomein te Planckendaal/Muizen nabij Mechelen. Leiding: M. Silverans. Bereikbaar via E10, afrit Weerde, richting Hofstade/Muizen. Trein of bus: er kan voor ophaling gezorgd worden, graag een seintje: R. Gielen (02/479 52 78) Voorzien: toegangsgeld 150 F.
- 12 Klein-Brabant.** Namiddagwandeling langs de Scheldeboorden van Moerzeke-Kastel. Vertrek: kerk Mariekerke om 13.30 u. waar we de Schelde-overzetboot nemen. Leiding: P. Bieseman.
- 12 Schelde en Leie.** Geologische tocht in de Vlaamse Ardennen. Verkenning van groeven in Kwaremont en Heestert. Aandacht voor het tertiair. Vertrek: markt (stadhuis) Oudenaarde om 13.30 u. Leiding: A. Declercq. Mee te brengen: verrekijker, foto-toestel, stevig schoeisel. Einde omstreeks 17.30 u.
- 17 Schelde en Leie.** Vergadering werkgroep veldornithologie rondom het thema „Zeevogels”. Katholieke kring, Hoogstraat te Kruishoutem. Begin om 20 u. stipt. Leiding: J. Royeaerd. Mee te brengen: vogelboeken i.v.m. zeevogels, dia's. Einde omstreeks 22.30 u.
- 18 - 19 Brussel.** Weekeinde rond Malmédy. Nationale natuurbeschermingsdag. Samen met de nationale natuurbeschermingsdag op zondag organiseren we een weekeinde in de streek van Malmédy. Programma: zaterdagmorgen: heenreis: tocht in het naburige 'hoge venen'-gebied. Avondmaal en overnachting te Bévercé. Zondag: deelname aan de wandeling en de manifestatie. Verplaatsing met eigen wagens. Logeermogelijkheden beperkt: dus zo gauw mogelijk inschrijven bij R. Gielen, Robbrechtsstraat 203, 1810 Wemmel (02/479 52 78).
- 18 Gent WJ.** Dagtocht per trein naar De Panne voor het natuurreservaat De Westhoek om 7.45 u. in het Sint Pietersstation. Leiding: Inge en Xavier.
- 18 Klein-Brabant.** Stand van de Wielewaal op Puurs Kermismarkt, gans de dag van 12 tot 20 u.
- 18 Schelde en Leie.** Paddestoelendeterminatie te Heynsdaele (Ronse). Vertrek: ingang provinciaal domein Heynsdaele te Ronse om 14 u. Leiding: V. Vertongen en J. Rogge. Mee te brengen: loupe, paddestoelenboeken, laarzen. Einde omstreeks 17.30 u.
- 19 Antwerpen-Centrum.** Natuurbeschermingsdag - zie de Wielewaal.

- 19 **Bree.** Nationale Natuurbeschermingsdag te Malmédy. Nadere gegevens volgen in het contact-blaadje of contact nemen met L. Corstjens, tel. 011/46.45.16.
- 19 **Halle.** Deelname Natuurbeschermingsdag te Malmédy. Deelname met personenwagens of bus naar gelang aantal deelnemers. Voor tweedaagse (Hoge Venen + Malmédy) telefoneren naar R. Gielen, Brussel, tel. 479.52.78 (personenwagens). Vertrek: 7 u. Possozplein, Halle. Leiding: (te Malmédy) natuurgidsen. Mee te brengen: laarzen, planten- en vogelgids.
- 19 **Maasland.** Nationale Natuurbeschermingsdag te Malmédy. Place de Rome 9 u. Vertrek: Maaseik Bospoort 7 u. Bus max. 35 pers.; Lanklaar 7.25 u.; Maasmechelen 7.35 u.; Lanaken 7.40 u.; Leiding: M. Stevens, tel. 011/75.56.52. Einde: Malmédy 18 u. Inschrijvingen voor 12 september: 300 F t.n.v. M. Stevens, Tivolistraat 3, 3650 Dilsen. Vermelden a.u.b. NND Malmédy + plaats van opstappen. Rek. 735-3200348-15.
- 19 **Schelde en Leie.** Natuurbeschermingsdag te Visé Thema: „natuursites en toerisme”. Bustocht. Onmiddellijk inschrijven bij J. Vanheeuverswyn (091/84.43.82). Leiding: gidsen van Schelde-Leie.
- 25 **Mol.** Vogeltrektelling aan het Zwart Kot (baan Mol-Postel). Bij gunstig weer vanaf 7 u. Leiding: D. Draulans. Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids.

- 26 **Antwerpen-Centrum.** Voormiddag: Blokkersdijk. Ornithologische uitstap. Namiddag: Plassen van Kallo. Idem. Vertrek: Parking Hammond Orgel - Ch. de Costerlaan, Antwerpen Linkeroever om 10 u. Leiding: P. Gerené en W. Verschuieren.
- 26 **Bree.** Beheerswerken Stampooversbroek. Vertrek: 7.30 u. gemeentehuis Bree; 7.45 u. parking staatsbos Molenbeersel; 8 u. aan „Unjerhorst”.
- 26 **Brussel.** Daguitstap naar Rosières-Rixensart. Af-spraak: om 8 u. aan de kerk van Rosières (parking voor de kerk) (op E40 naar Wavre). Om 14 u. aan kasteel van Rixensart (parking voor kasteel). Streekwandeling door bos, veld en langs vijvers. Leiding: S. Beke (02/512.78.20 binnenpost 7104). Mee te brengen: laarzen, picknick met drank.
- 26 **Schelde en Leie.** Familiale natuurwandeling te Ooidonk (Bachte-Maria-Leerne). Vertrek: ingang kasteel van Ooidonk om 14 u. Leiding: R. en V. de Smet-Lootens. Einde omstreeks 17.30 u. Mee te brengen: laarzen en verrekijker.

OKTOBER

- 2 tot 9 **Halle. Week van het Bos.** Tentoonstelling paddestoelen in Bosmuseum Hallerbos. Officiële opening zaterdag 2 oktober 19 u. Tentoonstelling open van 10 tot 12 en 14 tot 17 u. Bosmuseum, Vlasmarkt, Essenbeek. Leiding: V. Verdickt.
- 3 **Halle.** Paddestoelenwandeling in Hallerbos. Vertrek: 14.30 u. Achtdreef. Leiding: H. Janssens. Mee te brengen: paddestoelengids, stevig schoeisel. Einde: bosmuseum 17 u.

BROEDVOGELINVENTARISATIE IN VLAANDEREN

Om een beter inzicht te verkrijgen in het voorkomen van een aantal broedvogels in Vlaanderen wordt opnieuw beroep gedaan op alle actieve veldornithologen. De inventarisatie van broedende steltlopers in 1981, waarvan een verslag gepubliceerd werd in dit tijdschrift, heeft bewezen dat, mits een beetje meer medewerking vanuit bepaalde streken, een ernstige bestandsraming mogelijk is. Alle veldornithologen worden daarom verzocht tijdens het broedseizoen 1983 mee te werken aan een geplande inventarisatie van **Boomleeuwerik**, **Korhoen** en **Roek**. Voor het Korhoen blijkt het tellen van het aantal baltsende hanen zinvol voor het evalueren van het bestand. We verwachten dan ook zo exact mogelijke telresultaten van in het voorjaar waargenomen baltsende Korhanen. Voor de Roek worden best alle bezette nesten in alle roekenkolonies geteld. Alle resultaten, liefst vergezeld van een nauwkeurige plaatsaanduiding en een beknopte biotoopbeschrijving, worden tegen het einde van het broedseizoen 1983 verwacht bij één van onderstaande initiatiefnemers. Ook gegevens van vroegere datum, die een eventuele vergelijking met nu toelaten, zijn zeer welkom. Zoals voor de steltlopers zal een snelle verwerking van alle ingestuurde gegevens, met daaropvolgende publikatie in dit tijdschrift, beoogd worden. Vanzelfsprekend zullen alle medewerkers worden genoemd. Eventuele bijkomende inlichtingen worden U graag verstrekt door onderstaande initiatiefnemers:

H. Voet, Oude Baan 5, 2070 Ekeren,
H. Meeus, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout.

„JE GELD OF HUN LEVEN”

SPONSORDAG 30 APRIL 1983

De werkgroepen Natuurbehoud en Propaganda werken een landelijke aktie uit waar elke Wielewaalafdeling kan aan meewerken.

„JE GELD OF HUN LEVEN”

wordt een aktie met als hoofddoel het inzamelen van fondsen voor het verwerven of beheren van natuurterreinen.

U krijgt tijdig alle nodige informatie, maar houd nu reeds deze datum vrij.

30 APRIL 1983

ZONDAG, 24 OKTOBER 1982

CONGRES DE WIELEWAAL 1982 SYMPOSIUM TE BREE.

Thema: „De natuur beschermen is de mens dienen“.
Plaats: Auditorium Bree (naast gemeentehuis)

Dagorde:

- 9.00 - 9.30 u.: koffie en onthaal
9.30 - 9.35 u. welkomwoord door de algemene voorzitter
9.35 - 9.45 u.: M. Dreesen, voorzitter WA-Bree, verklaart het thema en presenteert het boek over het Stamprooierbroek.
9.45 - 10.45 u.: voordracht door L. Bergmans, voorzitter NAL: de natuur beschermen in de praktijk:
— hoe de natuurbescherming in Limburg gestructureerd is
— dossier de Luysen
— toekomst
— dwangsom
10.45 - 11.45 u.: voordracht met dia's door J. Gabriëls over weidevogels in cultuurgraslanden in Limburg.
11.45 - 12.00 u.: bezoek boekenstand en tentoonstelling.
12.00 - 14.00 u.: koud buffet in zaal „El Toro“.
14.00 - 14.30 u.: toespraak door J. Gabriëls, burgemeester van Bree en volksvertegenwoordiger, over natuurbescherming en politiek.
14.30 - 14.50 u.: lichte ontspannende diareeks door P. Evers.
15.00 - 16.00 u.: voordracht door Dr. R. Eyckerman over het beheer van reservaten, de werking van de stichting Limburgs Landschap en het beheersplan Stamprooierbroek.
16.00 - 16.45 u.: toespraak door prof. Dr. U. Libbrecht: de natuur beschermen is de mens dienen.
16.45 u.: slottoespraak door de algemene voorzitter.
Voor het middagmaal 300 F overschrijven op rekening 452-8083401-17 van dhr. Corstjens, Wiekerbeek 4, 3690 Bree, ten laatste op 10 oktober.

„HET RIVIERLANDSCHAP“

Is actief in het gebied waar Zenne, Nete, Dijle, Demer en Rupel stromen.
Door allerhande menselijke activiteiten is dit onvervangbaar rivierlandschap verloederd.
Enkele Wielewaalafdelingen trachten nog overblijvende natuurgebieden te behouden door huur of aankoop.
U kan ons helpen door in uw winterprogramma de volgende dia-reeksen op te nemen.
De opbrengst gaat integraal naar „Het Rivierlandschap“.

1. „Norsk Natur“

R. Willockx - duur 90 minuten.
Dia-reeks met opnamen van de Hardanger Vidda, Drovrefjell, het vogeleiland Runde, Midden Noorwegen, Lofoten en Varanger Fjord.
Talrijke landschapsfoto's met de kenmerkende planten en vogels, zoals wolfsklauwen, mossen, orchideeën, Ruigpoot-buizerd, Sneeuwgorst, IJsgors, Visarend, Morinelplevier, Alk, Jan van Gent, Roodkeelduiker, Zeearend, Grauwe Franjepoot enz...

2. „Het Rivierlandschap“ (vanaf 1.1.83)

R. Willockx - duur 90 minuten
Indien gewenst kan de voordrachtgever een informatieve tentoonstelling opstellen. De dia-reeks geeft informatie over de nog overblijvende natuurgebieden en hun fauna en flora. Ook het beheer van de beschermde of verworven gebieden komt aan bod.
„Het Rivierlandschap“ is een mooi voorbeeld hoe door onderlinge samenwerking op een efficiënte wijze aan natuurbehoud kan gedaan worden.
Inlichtingen: R. Willockx, Sparrenstr. 23, 2930 Hombeek, tel. 015/41 41 17

ZATERDAG 16 OKTOBER 1982

NATIONALE WERKGROEP ORNITHOLOGIE

Om 14 u. vergadering te Steenokkerzeel in het Kasteel van Ham.
Worden uitgenodigd: alle lokale ornithologische coördinatoren.
1 of 2 afgevaardigden van de plaatselijke ornithologische werkgroepen.

1 of 2 afgevaardigden van de afdelingen (waar nog geen vogelwerkgroep werd opgericht).
Meer inlichtingen bij J. Gabriëls, Siemersteeg 10, 3751 Munsterbilzen, tel. 011/41 34 09.

BEZOEK RESERVAAT VLASSENBOEK

Op zondag, 20 juni, ging het jaarlijks bezoek aan het Wielewaalreservaat te Vlassenbroek door. Dit jaar stond de uitstap in het teken van de nieuwe aankopen. Buiten de leden van de plaatselijke afdeling 's Heerenbosch en enkele leden van de raad van beheer was er een talrijke afvaardiging van afdeling Klein-Brabant. De aanwezigen werden dan ook in twee groepen gesplitst met als respectieve leiders: F. van de Voorde, conservator en G. van Gucht, de grote promotor van het reservaat. Deze laatste gaf voor de aanvang van de wandeling een bondige uitleg over het gebied.

Op 27 januari 1982 werden we eigenaar van 1 ha. 38 a. 45 ca. schorre, verdeeld over 3 blokken, en voortkomende van 5 eigenaars. Vermeldenswaardig is zeker dat één van de percelen (13 are) aan onze vereniging geschonken werd. Nogmaals dank aan de schenkers: R. en J. Peeters-van Damme uit Lebbeke. Tevens hebben we een perceel van 28 a. 40 ca. in huur en dit voor een termijn van 9 jaar, dit was noodzakelijk om het reservaat te Baasrode-Broek tot één blok samen te voegen. Samen met ons in 1978 aangekocht reservaat, betekent dit dat we op dit ogenblik 2 ha. 55 a. 87 ca. reservaat in eigendom hebben en 28 a. 40 ca. in huur.

De bedoeling van de aankoop en huur van deze schorregebieden is voornamelijk het vrijwaren en herstellen van de zeldzaam geworden schorren langs de Schelde. Deze schorren hadden oorspronkelijk een overwegende rietbegroeiing met hieraangebonden een zeer typische avifauna (waaronder voorheen de Grote Karekiet).

Nu nemen we nog de Kleine Karekiet, Rietzanger, Bosrietzanger, Cetti's Zanger en Sprinkhaanrietzanger waar, en in de omgeving de Blauwborst en zelfs de Klapkester.

Tevens zijn deze schorregebieden geïntegreerd in de Vlassenbroekse Polder, een natuurgebied van 300 ha. en paalt het gedeelte te Baasrode-Broek, via de Schelde, aan het natuurgebied „De Kramp“ te Moerzeke. Deze elementen vormen landschappelijk één geheel. Door de rust die er heerst kunnen we in dit gebied prooivogels waarnemen. Op de Schelde in de omgeving van beide reservaten treffen we regelmatig en in grote getale wilde eenden aan, waaronder Wintertaling, Blokeend, Smient en zelfs Bergeend. Als we het geluk hebben dat binnen enkele jaren de Schelde weer zuiver water zal bevatten, zal de verscheidenheid aan dieren zeker uitbreiding nemen, zodat we hier een goede belegging voor de toekomst gedaan hebben.

Na de wandeling langs de Schelde en door de canadabeplantingen werd door enkele deelnemers nog een bezoek gebracht aan het pittoreske schildersdorp. Wij maakten van de gelegenheid gebruik om nieuwe aankopen te plannen. Mogelijk worden al de schorren eens volledig eigendom van De Wielewaal.

In ieder geval danken wij het energiek bestuur van de jonge maar bloeiende afdeling 's Heerenbosch voor hun inzet voor het natuurbehoud.

H. Franckx

AANKOOP HOOIWEIDEN „DE LANGEMEERSEN“ IN DE SCHELDEMEERSEN TE WORTEGEM-PETEGEM. In 1976

kwamen een vijftal percelen hooiland te koop in de Scheldemeersen te Wortegem-Petegem. Op verzoek van De Wielewaal-afdeling Schelde-Leie werden deze biologisch waardevolle gebieden aangekocht door de heer H. Leroy-Rogiest, lid van de plaatselijke afdeling.

Gedurende 5 jaar, dus van 1977 tot 1981, werden de percelen onder het beheer gesteld van De Wielewaal. Eenmaal per jaar werd er gemaaid om verruiging tegen te gaan. Door het weghalen van bemesting en het weghalen van het hooi trachtte men de bodem voedselarm te maken. Het maaien en hooien gebeurde in juli of augustus, na de bloei en zaadvorming van grassen, zeggen en andere hooilandplanten.

Door de werkgroep botanie werd de evolutie jaarlijks gevolgd om te weten hoe de plantengroei evolueert.

De voornaamste planten die uitbreidden op de beheerde percelen zijn de Grote Ratelaar en het Moeraskatelblad. Verder zijn ook blijvend aanwezig: Dotterbloem, Waterbies, Pijptorkruid, Waterkruiskruid en Watermunt. Verder Tweerijge, Scherpe en Ruige Zegge en als grassen: Reukgras, Kamgras, Zachte Dravik, Witbol, Beemdlangbloem, Engels Raaigras, Ruw Beemdgras, Liesgras, Rietgras en Geknikte Vossestaart.

Deze lijst komt van A. de Kimpe en P. Cardon, die de leiding hadden van de beheerswerken.

Volgens J. Vanheeuverswyn zijn de uitgestrekte meersen, waarvan de perceeltjes deel uitmaken, avifaunistisch interessant als overwinteringsgebied voor Watersnip, Goudplevier, Winter-

taling, Kievit en Wilde Eend. Broedvogels zijn Zomertaling, Slobeend en Paapje.

Dank zij de opbrengst van de L.P. „Zang der Vogels" van Wim en Erik de Hoog, was afdeling Schelde-Leie in staat de 5 percelen zelf aan te kopen. Hierdoor zijn ze definitief beschermd als natuurreservaat, in eigendom van De Wielewaal en in beheer door de afdeling Schelde-Leie. De smalle percelen zijn 6 m. breed. Twee percelen in elkaars verlengde zijn samen ongeveer 900 m. lang.

Het betreft de percelen weiland ter plaatse „Langemeersch", ten kadaster sectie C:

- nr 472/A, groot 9 a. 90 ca.;
- nr 473/A, groot 18 a. 85 ca.;
- nr 474/A, groot 18 a. 59 ca.;
- nr 475/A, groot 9 a. 90 ca.;
- nr 540/A, groot 25 a. 30 ca.;
- nr 541/B, groot 28 a. 87 ca.;
- alsook de oostelijke helft van perceel nr 487/A, groot voor deze helft 29 a. 35 ca.

Deze totale oppervlakte van 1 ha. 40 a. 76 ca. werd gekocht voor 320.000 F. Dank zij de inspanning van J. Vanheuserwijn konden eveneens 3 percelen, grenzend aan de vorige, gekocht worden van de heer Chr. Huysman. Het betreft in de „Langemeersch":

- nr 535/A, groot 22 a. 30 ca.;
- nr 534/C, groot 24 a. 98 ca.;
- en in de „St-Pieters-Hoek":
- nr 608/A, groot 22 a. 70 ca.

De verkoopprijs van deze percelen samen 69 a. 98 ca. groot, was 200.000 F. Hierbij komen natuurlijk telkens nog de prijszijen en de notariskosten.

Op woensdag, 16 juni j.l. te 20 u. werden beide akten ondertekend bij notaris van Ongeval te Wortegem-Petegem door de eigenaars en de leden van het dagelijks bestuur van De Wielewaal. Daarna werd met leden van het plaatselijk bestuur een bezoek gebracht aan het nieuwe reservaat.

Het gewest Schelde-Leie wil het hierbij nog niet laten. Men hoopt enerzijds de percelen door aankoop nog te kunnen uitbreiden en anderzijds door ruil tot een aaneengesloten gebied te komen. Zo zal men de invloed van meststoffen, die uit aanpalende percelen indringen, kunnen voorkomen.

De dank van De Wielewaal moet in de eerste plaats gaan naar Wim en Erik de Hoog voor hun L.P. „Zang der Vogels", waarvan de opbrengst integraal aan natuurbehoud wordt besteed. In een periode van anderhalf jaar werden van deze langspeler en cassette 12.000 exemplaren verkocht.

Onze dank gaat eveneens naar M. Nachtergaele en J. Vanheuserwijn, de stuwende krachten van de afdeling, naar A. de Kimpe en P. Cardon die de leiding hebben van de beheerswerken en tenslotte naar het hele bestuur en de leden van het gewest Schelde-Leie, die alle naar vermogen meewerken aan het project.

H. Franckx

WEEK VAN HET BOS 1982

Ook dit jaar wordt opnieuw de Week van het Bos georganiseerd. Traditiegetrouw gaat zij de eerste week van oktober door, wanneer het bos zijn herfststoot begint aan te trekken en de eerste bladeren vallen. Met een beetje goed weer is dit een geschikt moment om een rustige en ontspannende wandeling in het bos te maken.

Het was en blijft trouwens de hoofdbedoeling van de „Week van het Bos" iedereen uit te nodigen opnieuw contact te nemen met het bos. Het meest sympathiek blijft daarbij een eenvoudige boswandeling in familie- of groepsverband.

Officieel wordt de Week van het Bos 1982 geopend op zaterdag 2 oktober in de Wildertse Duintjes te Essen, gelegen vlakbij de Nederlandse grens in de provincie Antwerpen. Bij deze gelegenheid wordt aldaar een bosmuseum geopend in een boscomplex dat onlangs door de gemeente werd aangekocht. Het nieuwe openbaar bos wordt ook opengesteld voor het publiek. Op zaterdag 9 oktober (en niet op zondag 10 oktober, omwille van de gemeenteraadsverkiezingen) wordt de Week van het Bos officieel gesloten in het Troostenbergbos te Tiel-Winge. Dit is dan een gelegenheid om kennis te maken met een nieuw staatsbos in de buurt van Leuven, waar nog andere prachtige loofboombossen te vinden zijn, zoals het Meerdaalwoud en het Heverleebos. Zowel de opening als de sluiting van de Week van het Bos zullen vereerd worden door de aanwezigheid van de heer P. Akkermans, gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud, die als dusdanig bevoegd is over de bossen in Vlaanderen.

De Week van het Bos staat trouwens onder de bescherming van de juist vernoemde gemeenschapsminister. Het is een organisatie die in nauwe samenwerking tussen het Bestuur van Waters en Bossen en de Vlaamse Bosbouwvereniging geleid wordt. De Week van het Bos richt zich tot iedereen. Het bos is er immers voor ons aller welzijn. De organisatoren vragen, dat plaatselijk, in elke gemeente, vereniging of school, personen als

promotors zouden optreden voor een bijzondere actie rond het bos. Vanzelfsprekend hoeft deze niet gebonden te zijn aan de Week van het Bos zelf, maar kan zij zich voordoen in gelijk welke periode van het jaar.

Om de initiatieven te ondersteunen hebben de organisatoren opnieuw gezorgd voor allerlei publiciteitsmateriaal en educatieve of didactische documentatie, die grotendeels gratis te bekomen is. Een infofolder hierover komt ter beschikking. De aanvragen kunnen schriftelijk gericht worden aan:

- Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud, de Meeûssquare 35, 1040 Brussel.
- Bestuur van Waters en Bossen, secretariaat Week van het Bos, Steenweg op Elsene 29-31, 1050 Brussel.
- Vlaamse Bosbouwvereniging, Geraardsbergse steenweg 267, 9231 Gontrode.

BESTUURSCONTACTEN

Voornamepunten uit het verslag van de vergadering van de Raad van Beheer, gehouden te Turnhout op zaterdag, 5 juni 1982.

Congres 1983.

Afdeling Oostende gaat akkoord om het congres in 1983 te houden. Het thema is „Vogels aan de Belgische Kust". Begin mei is er een uitstap. Het symposium gaat door in oktober.

Dag van de conservators in 1983.

Deze gaat door op zaterdag 11 juni 1983 in het reservaat Reutelbos te Beselare. De conservator A. Rodts zal voor de inrichting zorgen. Het thema van de vergadering is „beheer van bossen en boomgaarden".

Vlaamse Ardennendag 1983.

De 6de Vlaamse Ardennendag zal doorgaan op zondag, 24 april 1983. Zo wordt dubbel gebruik voorkomen met de nationale sponsortocht op zaterdag, 30 april.

Overname artikels uit mededelingsbladen van andere afdelingen. Indien niet anders vermeld, mag elk artikel uit een afdelingsblad van een Wielewaalafdeling door een andere afdeling overgenomen worden mits vermelding van de auteur en van de bron.

Brandbeveiliging museum en Wielewaalhuis

Bij de firma Sicli worden de nodige brandblusapparaten gehuurd.

Voorstellen nationale buitenlandse reizen 1983

Een vijftiendagse reis tijdens de Paasvakantie naar Andaloesië wordt goedgekeurd. Richtprijs: 35.000 F per persoon in vol pension.

Er is veel vraag naar een heruitgave van de reis naar IJsland; momenteel zou de reis op ca. 70.000 F komen.

Betaling abonnementsgeld

Het huidige systeem, inning langs de post, wordt behouden, zolang de inningskosten niet te hoog worden.

Onderhandelingsnotie fusie BJN - WJ en N 2000.

De raad van beheer hecht zijn principiële goedkeuring aan deze geplande fusie. Het gezamenlijk inrichten van werkkampen door B.J.N. en W.J. in 1982 is hiervoor een test.

Ondertussen wordt er gewerkt aan het opstellen van de nieuwe statuten, die in het najaar zullen worden voorgelegd aan de respectieve bonden. De raad hoopt dat de samenwerking tussen WA en WJ op plaatselijk vlak goed zal blijven. Er wordt gehoopt dat men zich ook zal inspannen voor de doorstroming van de nieuwe jeugdbondleden naar De Wielewaal. Indien alles goed en tijdig verloopt zal de fusie als agendapunt worden opgenomen door de Raad van Deelgenoten in maart 1983.

Viering 50-jarig bestaan.

Voor de eucharistieviering, feestzitting en feestdis op zondag, 6 februari 1983 is praktisch alles geregeld. De andere plannen moeten nog worden uitgevoerd.

H. Franckx

NATUURBEHEER BIJ WATERS EN BOSSEN

Het Bestuur van Waters en Bossen zoekt deze zomer vrijwilligers voor het arbeidsintensieve natuurbeheer in de staatsdomeinen van de Antwerpse Kempen. Hiervoor wordt een beroep gedaan op elke natuurliefhebber, die de handen uit de mouwen wil steken om hard en onbezoldigd, maar noodzakelijk werk te doen.

Natuurbeheerswerken gaan onder andere door in de staatsbossen van Zevendonk (Turnhout), Hoge Rielen (Lichtaart), De Most (Balen), Ravels en Colateur (Retie -Dessel), en in de staatsnatuurreservaten Het Zwart Water (Lichtaart) en Het Goorken (Arendonk).

Wie wil meewerken kan inlichtingen bekomen of zich aanmelden bij R. Meeus, Waters en Bossen, Mermansstraat 16, 2300 Turnhout, tel. 014/41 66 12.

Enkele historische gegevens over de uitroeiing en verspreiding van de Otter *Lutra lutra* in België

door Jan Desmet

Ondermeer via een nationale beschermingscampagne wordt sinds kort gepoogd het ongunstige tij voor onze inlandse in het wild levende roofdieren te keren. Hopelijk zullen de eerste zoden die hierdoor aan de dijk werden gezet (o.a. bescherming Wezel, *Mustela nivalis*) van standvastigheid getuigen. Ook de bewustmakingsactie die hiermee gepaard gaat lijkt aan te slaan. Zo wordt de precaire status van de Das *Meles meles* tot op de frontpagina's van de dagbladpers uitgemeten. Met deze bijdrage wensen we het licht te werpen op de penibele toestand waarin de landelijke populatie van de Otter *Lutra lutra* verzeild raakte. En dit in de hoop dat de Otter niet dé gebeten hond blijft die hij sinds vele decennia is.

Kort gesitueerd

De Otter is zowat de aparte vaandrig onder de marterachtigen die net als zijn kleinere collega de Bunzing *Mustela putorius* zijn bijzonderste exploten 's nachts of in de schemering ontplooit. Ongetwijfeld weet iedereen dat het om een rasecht waterdier gaat. Zijn spoelvormig lichaam en de met zwemvliezen uitgeruste poten laten hieromtrent niet de minste twijfel bestaan. Zijn dichte pels is grijsbruin. De snoet is zowel boven- als onderaan afgeplat. Met hoog op de kop liggende ogen en sobere oorschelpjes is hij in staat bijna onopgemerkt, maar op zijn qui-vive de waterspiegel te doorklieven. In het vrije veld hebben ze weinig of geen natuurlijke vijanden te duchten. Otters leken dus voorbestemd een kommerloos leventje te slijten. Dit had ook best gekund ware de mens niet ten tonele verschenen, die aanstoot nam aan zijn menu (= in hoofdzaak vis en eieren, soms kleinere watervogels, kikkers, muizen of schelpdieren, enz.). Het verdicht loog er niet om: volslagen uitroeiing!

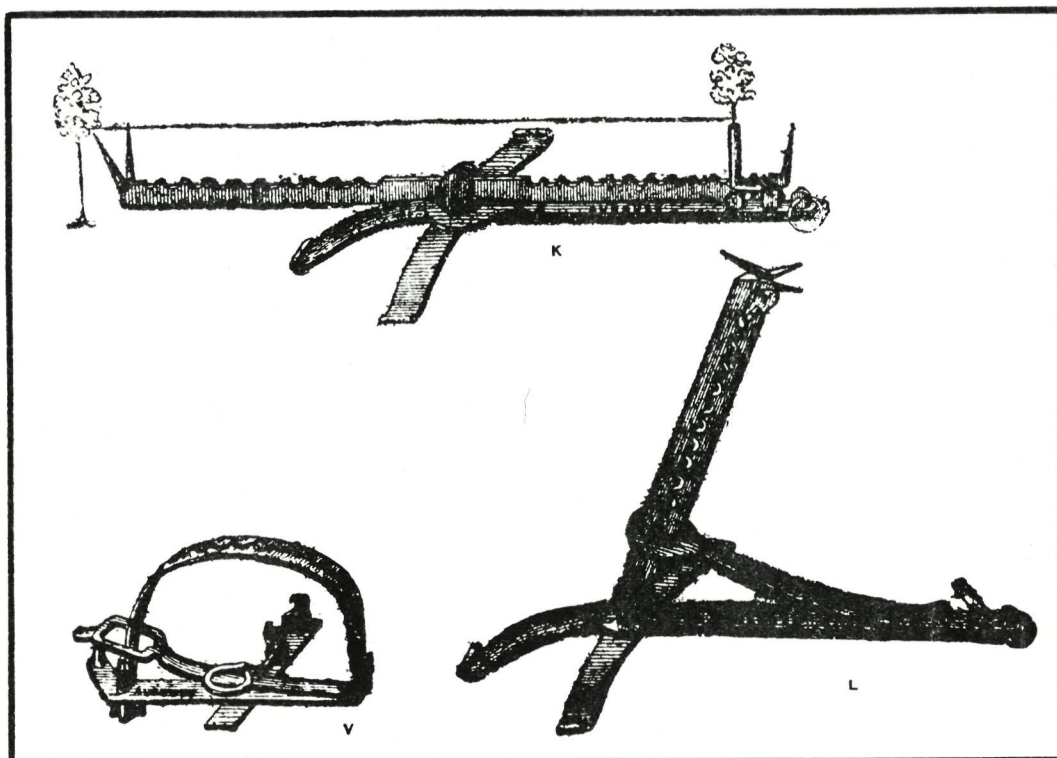
Het sein op groen voor de uitroeiing

Vooral bij bos- of jachtwachters, jagers en vistelers hebben Otters omwille van hun 'concurrentiepositie' nooit na aan het hart gelegen. Ze werden beticht van duizenden franken schade aan visstand en fuiken en kregen knuffelnaampjes als 'plunderaar' of 'stroker' toebedeeld. Een kleine eeuw geleden werden de schaarse boekhandels overstelp met velerlei boekjes en handleidingen hoe men met schadelijke dieren komaf kon maken. Deze bleken aardig in de markt te liggen; zo kende het 283 pagina's tellende werkje van A. de la Reu (een Frans 'ancien

inspecteur des forêts') minstens 7 herdrukken. Titel en ondertitel spreken voor zichzelf: „Les animaux nuisibles, leur destruction — leur moeurs à l'usage des gardes et des propriétaires désireux de multiplier leur gibier". Ook in eigen land bleken toen 'deskundigen' te toeven. Belangrijk zijn ondermeer de begeleidende uitroeiingstechnieken die in 1897 van de hand werden gedaan in een zwaarlijvig boekwerk, verschijnend naar aanleiding van een internationale expositie te Brussel-Tervuren. Als centraal thema stond Bossen, jacht en visvangst op de affiche. Immers, op 9 juli 1889 had het signaal voor de 'Entlösung' van het otterprobleem via een Koninklijk Besluit kracht van wet gekregen. Enig gestook aan de 'basis' spoorde de toenmalige Minister van Landbouw en Openbare Werken, M. de Bruyn hiertoe aan. Artikel 1 loofde een premie uit van 10 F voor elke gedode Otter, in die tijd een respectabele geldbeugel! Artikel 2 legde een reeks administratieve geplogenheden vast. Zo dienden de buitgemaakte Otters voorgelegd aan de burgemeester op de gemeente waar de vangst was gebeurd. Het voorste deel van de linkerpoot werd als bewijsmateriaal ingezameld. Voorts was het verplicht om een speciaal formulier volgende details te verschaffen: adult of juveniel ex., geslacht, plaats (dichtstbijzijnde beek of stroom), datum, uur en vangmethode.

Gestimuleerd door deze aanlokkelijke aanmoedigingspremie werden de Otters met een ongekende vlijt naar het leven gestaan. Een breed spectrum aan verdelgingstuig lag de premiejagers ter hand. Toch bleken vuurwapens en allerhande klemmen of vallen (zie Fig.) het meest in trek. Ook het doodslaan met stenen, knuppels, spaden en zeisen kwam voor. Vergiftiging werd slechts in één enkel geval genoteerd. Schutters kregen de aanbeveling de kop van het dier te viseren.

De campagne bleek ronduit een succes, reeds tijdens de tweede helft van 1889 schoten 201 Otters er het leven bij in. De grootste 'oogst' (zie Tabel) viel uiteraard tijdens de daarop volgende jaren binnen te halen met 366 en 359 ex. in respectievelijk 1890 en 1891. Daarna liep de jaarlijkse 'omzet' gestaag terug tot nog 239 ex. in 1895. Victorieus liet men zich dan ook ontvallen: „Le nombre de primes réclamé annuellement va en diminuant; la mesure prise par le gouvernement atteint donc parfaitement son but". In de loop van 6,5 jaar werden zo 2.074 Otters verdelgd, naar men becijferde betekende dit de uitschakeling van een schadepost van 2.242.560 F.!

↑ Klemmen voor de vangst van roofdieren.
 Het type K (openstaand) — L (dichtgeklapt) werd
 speciaal voor het vangen van Otters ontworpen.

← Het 'pad met de ploertendoder'.
 Eens in de vanginstallatie kreeg de Otter een
 dreun van de ploertendoder
 (= stok met loden knop).

Beide illustraties uit het boek van
 A. de la Reu (ca. 1910).

	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	Totaal	%
Lux.	11	35	47	51	63	48	32	287	13,8
Nam.	25	37	51	41	28	23	25	230	11,0
Liège	8	39	19	23	26	9	17	141	6,8
Hen.	23	49	36	35	28	23	27	221	10,7
Brabant	19	56	32	33	21	22	22	205	9,8
Ant.	31	32	42	35	26	26	36	228	10,9
Lim.	11	35	47	51	63	48	32	287	13,9
O.-VI.	18	46	45	48	30	27	24	238	11,5
W.-VI.	36	37	40	36	32	32	24	237	11,5
Tot.	182	366	359	353	317	258	239	2.074	

Tabel: Aantal gedode otters *Lutra lutra* in België tussen 9 juli en 31 december 1895.

Verspreiding en nadere bijzonderheden

In al zijn ellende heeft deze otteruitroeicings-campagne toch gegevens verschaft over de toenmalige verspreiding en densiteit van deze soort in ons land (Tabel). Tevens vormde ze een bevestiging van de uitspraak van Julien Deby (1848): „Cet animal est assez commun sur les bords de la plupart de nos rivières et dans nos marais”.

Het grootste aantal Otters werd in Limburg en Luxemburg bemachtigd: respectievelijk 13,9 % en 13,8 %. Bepaald revelerend zijn de notities van gemeenten op wiens grondgebied méér dan 5 Otters de das werden omgedaan. Diepenbeek (Limb.): 31 ex., Neerpelt (Limb.): 25 ex., Bree (Limb.): 25 ex., Diest (Brab.): 25 ex., Molen-Beersel (Limb.): 25 ex., Hantes-Wiheries (Hen.): 15 ex., Merendree (O.-VI.): 9 ex. en Sippenaeken (Luik): 6 ex.

Uit dit materiaal moge afgeleid dat de nationale verspreidingskaart van de Otter er vrij homogeen moet uitgezien hebben. Ook het geciteerde boek uit 1897 sluit hier bij aan en beklemtoont de polders van West-Vlaanderen, de vochtige weiden in de Kempen (waarmee wellicht de natte beekvalleien en vennencomplexen worden bedoeld) en de Ardennen. Ook wijst men op het voorkomen in turfputten of in de „kanaalbermen van het kanaal van Lissewege op minder dan 100 m. van zee”. Alhoewel de data niet volledig overeenstemmen gaat het in dit laatste geval waarschijnlijk om het Boudewijnkanaal Brugge-Zeebrugge dat in de periode 1896-1907 ontstond. Zoals reeds gemeld diende de vangst gespecificeerd. Onder de buit bleken zich 1/3 meer mannetjes te bevinden. Meer dan 1/4 van de Otters (26,1 %) werd om 6, 7 en 8 uur in de morgen verschalkt (geschoten of bij het eerste ochtendgloren uit vangtuigen gehaald). Gedurende het laatste kwart van de dag werd slechts 8/7 % van het totaal aantal ex. gedood.

Huidige toestand: miskend en vrijwel uitgestorven

Ook in de 20ste eeuw werd de Otter met nooit aflatende ijver afgeslacht. Ze vonden hun weg naar taxidermisten (door wie ze meestal werden opgezet in een pose met grimmig opengesperde bek) of opkopers van bont. Andere Otters sneuvelden als gevolg van een nu gedepasseerde idee-fixe: 'nuttige en schadelijke dieren'. Zelfs een eminent Brugs natuurliefhebber bekende ons op dit terrein het een ander op de kerfstok te hebben. Anekdotisch is de wedijver die er bestond tussen bepaalde stropersbenden te St.-Michiels-Brugge. Dit leidde tot en met het drukken van valse Otterprenten (sporen) in de modder ten einde de tegenpartij letterlijk op een dwaalspoor te rangeren! Uit onze ervaring weten we dat er vast nog heel wat interessants valt te rapen uit de mond van dergelijke lieden. Meestal worden zulke verhalen trouwens met veel smaak opgedist. Zie ondermeer wat de kooiker van Merkem destijds aan Houwen (1972) wist te vertellen.

Tijdens het jachtseizoen 1976-77 werd de jacht op de Otter voor het eerst niet meer geopend. Ongetwijfeld kwam deze maatregel decennia té laat gezien onderhand nog veel grotere gevaren de kop hadden opgestoken: biotoopvernieling en -versnippering, verkeer, watervervuiling, openluchtrecreatie, enz. Zeer acuut is de toenemende isolatie van restpopulaties (gevaar voor noodlottige inteelt). Een ottersymposium te Göttingen op 29-30 oktober 1979 heeft de algemene bezorgheid op Europees vlak vertolkt. Uit de voordrachten bleek dat het begin van de jaren zestig op veel plaatsen een breekpunt vormde in de ontwikkeling van het Otterbestand (Broekhuizen, 1980). De meest pertinente vraag is hoedanook of er in België nog één puntgaaf exemplaar van deze soort resteert! Volgens D. Draulans (mond. med.) en D. Criel (mond. med.) zouden nog 'enkele' exemplaren in de Kempen verblijven. Toch dient

terdege met het verdwijnen rekening gehouden gezien in een gebied als Wijvenheide (Zolder-Zonhoven) de laatste Otters rond 1965 werden weggeschoten (Onkelinx, 1981). Het voortbestaan van de Otter in Vlaanderen/België zweeft dus ongetwijfeld tussen hoop en vrees. Een magere troost schuilt vooralsnog in de weet dat de soort zich niet makkelijk laat opsporen (met uitzondering van vorst- en sneeuwweide, zie o.a. De Koe, 1969) terwijl een visuele waarneming helemaal een buitenbeentje vormt. Uiteindelijk inventarisatie- en beschermingswerk moet binnenkort uitwijzen of het verlies van één der meest fascinerende roofdieren uit onze waterrijke ecosystemen te omzeilen valt. Mocht evenwel blijken dat de inlandse Otters als uitgestorven kunnen beschouwd dan betekent dit een ontorende verschraving van onze, van nature arme zoogdierenfauna.

Bibliografie

- Anoniem, 1897. *Forêts, chasse et pêche*. Bruxelles, Ch. Bulens.
- Broekhuizen S., 1980. *Kan de Otter behouden blijven?* Verslag Ottersymposium Göttingen 29-31 oktober 1979.
- Deby J., 1848. *Histoire naturelle de Belgique. Mammifères*. Tome I. Bruxelles, Ajamar.
- De Koe C.T., 1969. De Otterpopulatie in het Vechtplassengebied, 1962-1963. In: De zuidelijke Vechtplassen flora en fauna (Creutzberg et al.). *RIVON-Verhandeling* nr. 7.
- De la Reu A., s.d. *Les Animaux Nuisibles*. Paris, Librairie de Paris. (ca. 1910?).
- Houwen P., 1972. Zoogdieren op de Blankaart. *Bull. B.N.V.R.* 1972: 63-65.
- Onkelinx C., 1981. Ons natuurreservaat „Wijvenheide”. *Wielewaal* 47: 164-177.
- Van der Straeten E., 1977. Zoogdierenbescherming in België. *Bull. B.N.V.R.* 25: 19-23.
- Van der Veen J., 1981. De Otter in Nederland. *Argus* 6: 6-8.

Jan Desmet, Vijverhoflaan 11, 8200 Brugge 2.

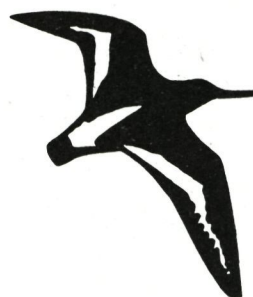

Campina te Dessel in de Turnhoutse Kempen.

Foto: H. Meeus

Ornithologische Seizoenoverzichten in Vlaanderen

juni - juli - augustus 1981

Teneinde de waarnemers een maximum aan informatie te geven hebben we bij dit rapport opnieuw geopteerd voor een meer uitgebreid verslag. In toenemende mate wordt van de archieven gebruik gemaakt door ornithologen die een studie over bepaalde vogelsoorten willen maken. U heeft daarvan de eerste resultaten reeds kunnen lezen.

Wij danken allen die van ver of van nabij aan dit verslag hebben meegewerkt. De heren T. de Schuyter, P. Herroelen, L. Janssen, J. van den Steen en H. Voet lazen een eerste manuscript grondig door, waarvoor onze speciale dank.

Ter verduidelijking:

Indien bij een waarneming geen aantal is vermeld, gaat het steeds om 1 exemplaar, dit om niet nutteloos plaats te verliezen.

Verklaring der tekens:

v: vogel geringd

* : vondst van een vogel

De vermelde gegevens werden door ons niet op hun juistheid onderzocht.

De nummering en naamgeving van de vogels geschiedt volgens Becuwe en Oreel, *Wielewaal* 47 (1981): 363-376.

00070 Dodaars (*Tachybaptus ruficollis*)

Maxima: 3/6 Nazareth 15 ex. (ROJ, ROH); 6/8 Lier 33 ex. (VW Lier); 22/8 Zwijndrecht 50 ex. (OED) en 28/8 Blokkersdijk 72 ex. (JSL).

00090 Fuut (*Podiceps cristatus*)

Maxima: juni: 2/6 Blokkersdijk 71 ad. (JSL), 17/7 Kluizen 61 ex. (VSP, SAL), 29/6 Nazareth 24 ex. (ROJ, ROH); juli: 8/7 Blokkersdijk 45 ex. (VVP), 10/7 Kluizen 32 ex. (VSP, SAL); augustus: 3/8 Lier 21 ex. waaronder 8 juv. (VW Lier), 22/8 Roksem 25 ex. (DSK, DBR) en 22/8 Zwijndrecht 16 ad. en 11 juv. (OED).

00100 Roodhalsfuut (*Podiceps grisegena*)

Van 28/5 tot 4/6 Blokkersdijk 1 ad. (JSL); 2/7 De Pinte (LEG); van 11 tot 31/8 Stuivekenskerke 1 juv. (DSK, DBR, DWL); 15/8 Meerle 1 juv. (MEP); 16/8 Turnhout 1 juv. (PEJ); 20/8 Blokkersdijk (SNC).

00120 Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*)

Blokkersdijk steeds 3 paren aanwezig met op 26/7 5 ad. en 3 juv. (STC, VJO, VJN) met een maximum van 8 ad. 2 onv. op 27/7 (WN Linkeroever); 17/7 Kalmthout 2 ad. en 2 juv. (Velt Jeugd).

In augustus op meer plaatsen: 4/8 Veurne (DSK, DBR, DWL); 6/8 Lier (VW Lier); 16/8 Turnhout 1 ex. in winterkleed (PEJ); 11-18-19 en 21/8 Dudzele respectievelijk 2-1-2 en 1 ex. (DST) en 30/8 Oostende (DUP).

00220 Noordse Stormvogel (*Fulmarus glacialis*)

7 waarnemingen ontvangen: 27/7 De Panne (OG De Panne); 8/8 Knokke-Duinbergen 1 ex. naar ZW (SID, VEI); 18/8 Oostende 2 ex. naar ZW (VW Oostende); 20/8 De Panne 3 ex. donkere faze (OG De Panne); 20 en 22/8 Oostende-Mariakerke 1 en 2 ex. telkens naar ZW (VW Oostende) en 25/8 Bredene 1 ex. naar ZW (VW Oostende).

00710 Jan van Gent (*Sula bassana*)

Alle waarnemingen: De Panne: 8/6 3 ex., 6-12-25 en 27/7 respectievelijk 2-1-1 en 1 ex., 20 en 22/8

respectievelijk 2 en 3 ex. (OG De Panne); 8/8 Oostende-Mariakerke 1 ex. naar NO en 17/8 Oostende 1 juv. naar ZW (VW Oostende).

00720 Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)

Enkele vroege data: 11/6 Dessel 1 juv. (MTL); 14/6 Kalmthout 1 ex. en Antwerpen-Oorden 2 ex. (MEP, VOH); 20/6 Antwerpen-Oorden (BNL); 16/6 tot 3/7 Dudzele-Zeebrugge (DST, BOL, DAP); 23/6 Nazareth 1 juv. (ROJ, ROH). Vanaf 16/7 algemener: 16 en 17/7 Aalter (HOI, VMM). Grootste aantallen: 31/7 De Panne 45 ex. (OG De Panne) en 30/8 Stuivekenskerke 11 ex. (DSK).

00950 Roerdomp (*Botaurus stellaris*)

Waarnemingen buiten Limburg: Antwerpen: 6-18 en 27/6 Dessel (MEH, MML, VWM); 21/6 Mol-Postel (VWM); vanaf 6/7 Schilde (VW Voorkempen). Te Dessel geheel het broedseizoen 2 paren aanwezig (DRD, VWM); 12/8 Niel (VWG). Daarbuiten: 15/7 St-Agatha-Rode (SOW, SOD) 31/8 Stuivekenskerke 11 ex. (DSK).

00980 Woudaapje (*Ixobrychus minutus*)

Broedgevallen te: Zeebrugge (VMH), Zingem (ROJ, ROH) en Hoboken 3 (STC).

Verder waarnemingen ontvangen uit: 6 en 28/6 Dessel 1 roepend en 1 ♂ (VWM), 12/8 Lier 1 juv. (MOB, JSL), *24/8 Geel (LOA); 24/8 tot 16/9 Niel (VWG) en 28/8 Genk 1 ♂ (WA Zuid Limburg).

Jonge Blauwe Reigers.

Foto: J. van Vessem

01040 Kwak (*Nycticorax nycticorax*)

Broedpoging te Dessel (DRD, VWM), te homologeren. 29/6 tot 1/7 Mol-Postel 1 ad. en 1 juv. (DEL); -/7 en -/8 Dudzele-Zeebrugge 4 ad. (tamme populatie uit Knokke-Zwin) (DST).

01190 Kleine Zilverreiger (*Egretta garzetta*)

De hele periode geregeld 3 ex. waargenomen te Knokke-Zwin (BUG), 8 juni- en 4 juliwaarnemingen van 1 tot 2 ad. te Dudzele-Zeebrugge (DST, DAP). Buiten deze 2 overzomeringsgevallen: 10/6 Zonhoven (WA Midden Limburg); 4 en 19/7 Doel (WTL, JSL, STC); 26/7 Blokkersdijk (VJN, VJO, STC) en 22/8 Kallo (OED, JSL).

01220 Blauwe Reiger (*Ardea cinerea*)

Aanvullende broedgegevens: Lembeke (BOM, BOK, DMJ, BUJ, BEL); Wilrijk ca. 30 (UYA); Zonhoven minimum 20 (WA Midden Limburg).

Waarschijnlijke broedgevallen: Dessel 4 paar en Mol 9 paar (DRD, VWM). Maxima: juni: 17/6 Kluizen minimum 30 ex. (VSP, SAL) en Dudzele-Zeebrugge 47 ex. (DST), 29/6 Nazareth 45 ex. (ROJ, ROH); juli: 10/7 Kluizen 24 ex. (VSP, SAL), 27/7 Doel-Kallo 37 ex. (STC), -/7 Dudzele-Zeebrugge maximum 65 ex. (DST, DCF); augustus: 8/8 Kallo ca 70 ex. (VVP, OED), 9/8 Zwijndrecht 43 ex. (OED), Dudzele-Zeebrugge 68 ex. (DST), 25/8 Rekem 45 ex. (WA Zuid Limburg) en 31/8 Blokkersdijk 28 ex. (JSL).

01240 Purperreiger (*Ardea purpurea*)

Juliwaarnemingen: 20 tot 22/7 Erpe (HXT); 20/7 Aalst (DMD) en 31/7 Dudzele-Zeebrugge (DST, DCH).

Verder waargenomen in augustus: 1 tot 16/8 Niel (VWG), buiten deze waarneming nog 11 gegevens met als maxima: 11/8 Mol-Postel 2 ex. (DRD) en 14/8 St-Lenaarts 2 juv. (MEP, VOH).

Een groep van 6 ex. begin juli lijkt ons een ongewoon gegeven wat betreft datum én aantal.

01310 Zwarte Ooievaar (*Ciconia nigra*)

Alle waarnemingen: 16/6 Merelbeke (VRW); 18/7 Mol-Postel 2 ex. op trek (DEL); 30 en 31/7 Kalmthout (MEF); 9/8 Antwerpen-Zandvliet (DRF, MEP); 14 en 15/8 Knokke-Zwin (BOL, VCO, VEI, BJN Brugge) en 16/8 Bogaarden 5 ex. (RLR, LEN).

01340 Ooievaar (*Ciconia ciconia*)

Slechts 2 waarnemingen: 27 en 30/7 Weert 2 en 1 ex. op doortrek (VHW, VHF).

01440 Lepelaar (*Platalea leucorodia*)

4 juniwaarnemingen: 10-13-15 en 23/6 Dudzele-Zeebrugge respectievelijk 1 ad. - 2 ad. - 2 ad. en 1 ad. (DST, DCH). Juliwaarnemingen: 8-28-29 en 31/7 Dudzele-Zeebrugge respectievelijk 2 ad. - 1 juv. - 1 juv. en 1 ad. + 6 juv. (DST, DCF) en 25/7 Antwerpen-Zandvliet 2 juv. (DER, VGW); buiten -/8 Dudzele-Zeebrugge 1 ad. en 6 juv. (DST) en 21/8 Brecht 2 ex., waarvan 1 ex. ter plaatse bleef tot 31/8 (WA Voorkempen) nog 11 augustuswaarnemingen. Grootste aantallen: 9/8 Zwijndrecht 6 ex. (OED), 16/8 Blokkersdijk 5 ex. (DNL) en 20/8 Ramscapelle (Brugge) 11 ex. (ORG).

01610 Grauwe Gans (*Anser anser*)

8 juniwaarnemingen ontvangen: 2/6 Kalmthout 8 ex. naar O (SID); 9 en 14/6 Kruishoutem ca. 20 ex. waaronder 10 juv. (ROJ, ROH); 11 en 14/6 Kallo 4 ex. en 2 vliegvlugge juv. (VIJ); 12 en 21/6 Drongen 14 en 5 ex. (VHI, VOW, VNC).

Geen juli- en augustuswaarnemingen ontvangen.

01660 Canadese Gans (*Branta canadensis*)

14/6 Kalmthout 18 ex. (MEP, VOH). Broedgeval te Kalmthout (MEP, VOH).

01710 Casarca (*Tadorna ferruginea*)

6 waarnemingen ontvangen, gelijk verspreid over de 3 maanden: 13/6 Temse 1 ♀, ontsnapt (TMT); 19/7 Doel (WTL, JSL); 30/7 en 30/8 Blokkersdijk (VVP, DNL); 31/8 Stuivekenskerke (DSK).

Te Overmere 1 ♀ op 7/6 (LMG, LMR) en 2 ad. met 2 niet-vliegvlugge jongen op 4/8 (DMD, DMK). Dit zou het eerste broedgeval van deze soort zijn „in het wild” in België.

01730 Bergeend (*Tadorna tadorna*)

De meeste waarnemingen komen van de Beneden-Schelde, de kuststreek, de polders en de grote rivierdalen (o.a. Nete en Schelde), waar ook de meeste broedgevallen gesignaleerd worden. Grootste aantal: 18/7 Antwerpen-Zandvliet 1346 ex. (DER). 3 waarnemingen dieper in het binnenland: 5/6 St-Agatha-Rode (FOM, FOB), één broedgeval te Zonhoven (ONC) en 27/8 Ophoven 1 paar met 3 juv. (WA Zuid Limburg).

01790. Smient (*Anas penelope*)

Een opvallend groot aantal zomerwaarnemingen: Blokkersdijk 1 ♂ van 28/5 tot 8/6 (JSL) en 2 ♂ op 22-25 en 27/6 (STC, RAP, JSL, VVP); 7/6 Mechelen 1 ♂ (VBW); 18 en 24/6 Dudzele-Zeebrugge 1 ♂ (DST); 3 en 28/7 St-Pieters-Woluwe 1 ♀ (KOT); 19/7 Zwijndrecht (JSL); Blokkersdijk 2 ex. op 5/7, 1 ex. op 10/7, 1 ♂ 1 ♀ op 19/7 en 1 ♂ op 22-26 en 28/7 (SNC, DNL, JSL, STC); Doel 2 ex. op 4/8 (CSH, DNL, MOB, JSL) en 1 ♂ op 8/8 (STC, JSL); 8/8 Kallo 10 en 2 ex. op 23/8 (VVP, OED); 13/8 Kalmthout 2 ♂ (VOH); Dudzele-Zeebrugge 1 ♂ op 13/8, 1 ♂ 1 ♀ op 18/8 en 4 ex. op 19/8 (DST) en 15/8 Antwerpen-Oorderen 2 ♂ (BNL, VGW).

01820 Krakeend (*Anas strepera*)

Broedgevallen aan de Beneden-Schelde: Antwerpen-Oorderen 25, Antwerpen-Lillo 1, Antwerpen-Zandvliet 1, Kallo 5 (BNL, MEP, VOH), Doel 1 (STC), Blokkersdijk 12 gehomologeerd (VOH) of 21 volgens een onderzoek van WN Linkeroever. Broedgevallen daarbuiten: Kalmthout 1 (waarschijnlijk 3 tot 4 broedparen) (MEP, VOH), Ruisbroek 1 (BNL, MEP, VOH), Hingene-Wintam 2 (DHH), Zonhoven 1 (ONC).

Grootste aantallen: 31/8 Blokkersdijk 297 ex. (JSL) en 22/8 Antwerpen-Oorderen 167 ex. (BNL, VOH); buiten de Beneden-Schelde 15/6 Dudzele-Zeebrugge 16 ex. (DST) en 6/8 Gent-St-Kruis-Winkel 3 ♂ 7 ♀ (KOL, ROW, BEL).

Krakeend in eclipskleed.

Foto: M. Sloodmaekers

01840 Wintertaling (*Anas crecca*)

Broedgevallen te Blokkersdijk (GEU, VEW, JSL, STC), Itegem (SSL, DEG), Schilde (WA Voorkempen), Mol (SMM, PEJ, VWM), Kasterlee (SMM), Tessenderlo (R. Demervallei), Zonhoven (WA Midden Limburg). De aantallen lopen op vanaf begin augustus: 8/8 Kallo ca. 250 ex. (VVP, OED) om eind augustus hun maximum te bereiken: 27/8 Doel 1900 ex. (JSL) en 19/8 Dudzele-Zeebrugge 476 ex. (DST, SYP, DCF).

01860 Wilde Eend (*Anas platyrhynchos*)

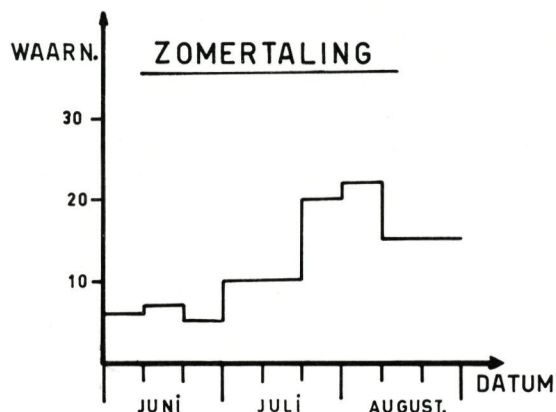
In juni en juli geen grote concentraties. Maximum 9/7 Kallo ca. 400 ex. (VVP). In augustus hogere aantallen: 19/8 Dudzele-Zeebrugge 3100 ex. (DST, SYP, DCF), 8/8 Kallo ca. 2500 ex. (VVP, OED) en 22/8 Doel 1365 ex. (OED).

01890 Pijlstaart (*Anas acuta*)

De hele periode aanwezig te Dudzele-Zeebrugge met maandmaxima: 3 ex. op 2-7 en 10/6, 7 ♀♀ op 28/7, 1 ♂ 4 ♀♀ op 5/8 (DST, DAP). Daarbuiten juniwaarnemingen van een ontsnapt ♂ te Lier (JSL, VW Lier). 3 juliwaarnemingen: 19 en 20/7 Blokkersdijk (WN Linkeroever), 18/7 Antwerpen-Lillo 1 ♀ (MEP, VOH) en 27/8 Kalmthout 1 ♀ (RSM). In augustus neemt het aantal waarnemingen sterk toe: maxima: 27/8 Doel 28 ex. (JSL); 3/8 Knokke-Zwin 7 ex. (VEI).

01910 Zomertaling (*Anas querquedula*)

De meeste waarnemingen komen uit de periode half juli tot half augustus (zie grafiek). Ook de grootste aantallen vallen in deze periode met het exceptionele aantal van 151 ex. op 9/8 te Blokkersdijk (STC, JSL), 21/7 en 5/8 Dudzele-Zeebrugge 32 ex. (DST), 22/8 Zwijndrecht 23 ex. (OED, JSL) en 25/8 Doel 20 ex. (JSL). Broedgevallen te Keiem (DSK), Dudzele-Zeebrugge (DST, BOL), Brecht en Kalmthout-Wuustwezel 2 (SID, WA Noorderkempen), Lier 2 (JSL), Mechelen 3 en Heindonk (BEW), Geel 2 (COH), Zonhoven (ONC), Meeuwen, Kessenich en Genk (WA Zuid Limburg).

01940 Slobeend (*Anas clypeata*)

Broedgevallen te Dudzele-Zeebrugge 2 (DST), Drongen 3 (VVD-VBF), Gottem-Olsen (PAW), Turnhout 3 (PEJ), Lichtaart (NUM), Lier (JSL, WTL, SNC, VW Lier), Blokkersdijk 15 (GEU, VEW, STC, JSL) en Genk (WA Zuid Limburg).

Een zeer groot aantal op 29/8 Doel 1240 ex. (OED).

In juli waren deesignaleerde maxima: 17/7 Doel 280 ex. (SNC, WTL, JSL) en 28/7 Dudzele-Zeebrugge 94 ex. (DST).

In augustus hogere aantallen: 19/8 Dudzele-Zeebrugge 341 ex. (DST), 27/8 Blokkersdijk 340 ex. (JSL) en 8/8 Kallo minimum 300 ex. (VVP, OED).

01960 Krooneend (*Netta rufina*)

Enige waarneming: 1/7 St-Pieters-Woluwe 2 ♂♂ in eclips (DBJ).

01980 Tafeleend (*Aythya ferina*)

Broedgevallen te Kruibeke 2 (VHW, VHF, ROI, TMT), Blokkersdijk 13 (GEU, VEW, STC, JSL), Lier 5 (WTL, SNC, JSL, RAP), Turnhout 2 (PEJ, MEH, MML), Dessel (MEH), St-Agatha-Rode 7 (DBJ, GOD, CHG, FSM) en Zonhoven verschillende (ONC).

Grootste aantallen te Blokkersdijk: 483 ex. op 22/6 (STC, JSL); 600 ex. op 10/7 (WN Linkeroever) en 604 ex. op 2/8 (WN Linkeroever).

Darbuiten: 20/6 Lier 85 ex. (JSL), 4/7 Zwijndrecht 165 ad. (STC) en 8/8 Kallo 322 ex. (VVP, OED).

02030 Kuifeend (*Aythya fuligula*)

Broedgevallen te Dudzele-Zeebrugge 2 (DST, BOL, SYP), Hoeke 2 (BJN Brugge), Assenede (BOM, BEL, DLR), Kruibeke (VHW, VHF, TMT), Zwijndrecht-Kallo-Doel min. 86 (STC, JSL, VVP, OED, MAR, DNL, BEL), Blokkersdijk 27 (GEU, VEW, STC, JSL), Lier minimum 17 (JSL, RAP), Mechelen ca 15 (WA Mechelen, BEW, WIR, VBW), Mol 2 (WJ Turnhout, HNJ), Beerse 2 (MAW), St-Agatha-Rode 3 (DBJ, FSM), Overijse (DBJ), Zonhoven 2 (WA Midden Limburg) en Kalmthout (Velt jeugd).

Grootste aantallen aan de Beneden-Schelde: 27/6 Blokkersdijk ca. 100 ex. (VVP), 4/7 Zwijndrecht 162 ad. (STC), 8/7 Blokkersdijk 217 ex. (WN Linkeroever) en 28/8 Blokkersdijk 164 ex. (JSL). Darbuiten: 17/6 Kluizen 60 ex. (VSP, SAL), 31/7 Mechelen 42 ex. (VBW) en 22/8 Kluizen 52 ex. (VSP, SAL).

02040 Toppereend (*Aythya marila*)

Ook dit jaar weer zomerwaarnemingen. Alle waarnemingen hebben betrekking op ♂♂ zodat wij hier waarschijnlijk met de (vroege) ruitrek van ♂♂ te maken hebben.

Geen juniwaarnemingen. Juli: Stuivekenskerke: 2 ex. op 11/7 en 1 ad. ♂ op 18 en 22/7 (RAD, DSK), 18-19 en 21/7 Dudzele-Zeebrugge 1 ♂ (DST, BOL) en 19/7 Ramskapelle (Nieuwpoort) 1 ad. ♂ (DSK).

Augustus: 2/8 Blokkersdijk 1 ♀ (BEV); van 11 tot 15/8 Beernem 1 ♂ (DXD, VUG, WIG).

02060 Elder (*Somateria mollissima*)

4 juni-, 8 juli- en 12 augustuswaarnemingen allen aan onze kust.

De 4 juniwaarnemingen: Oostende 2 jonge ♂♂ op 11/6, 3 jonge ♂♂ 2♀♀ op 12/6 (VSP), 7 en 14/6 Oostende-Raversijde respectievelijk 5♂♂ en 23 ex. (VW Oostende).

Maxima in juli en augustus: Oostende 42 ex. op 9/7 (VSP) en 40 ex. op 30/8 (VW Oostende); Nieuwpoort 40 ex. ruiend in juli (ZW Nieuwpoort) en 50 ex. op 2/8 (VW Oostende); Zeebrugge 3 ex. op 28/7 en 22 ex. op 17/8 (DST).

02120 IJseend (*Clangula hyemalis*)

13/8 Zeebrugge 1♀ (DST) nadien dood gevonden (BOL). Dit is de tweede augustuswaarneming voor ons land, vorige: 20/6 tot 15/8/76 Knokke-Zwin 1 ad. ♀. Te homologeren.

02130 Zwarte Zeeëend (*Melanitta nigra*)

1 juniwaarneming: 4/6 De Panne ca 40 ex. (DMJ, BEL). Regelmatig waargenomen in De Panne vanaf 5/7, maximum 227 ex. op 12/7 (OG De Panne), te Nieuwpoort 25 ex. op 26/7 en 34 ex. op 27/7 (ZW Nieuwpoort).

2 augustuswaarnemingen: 8/8 Heist-Duinbergen 212 ex. naar ZW (SID, VEI); 29/8 Oostende 55 ex. naar ZW (VW Oostende).

02150 Grote Zeeëend (*Melanitta fusca*)

4 waarnemingen allen eind augustus: 24 en 29/8 Oostende 3 en 1 ex. telkens naar ZW (VW Oostende); 25 en 29/8 Nieuwpoort 3 en 1 ex. (ZW Nieuwpoort).

02210 Middelste Zaagbek (*Mergus serrator*)

De hele periode 1♀ aanwezig in Knokke-Zwin (BUG, DST, BOL, SYP en vele andere). De vorige overzomer voor ons land was een gekwetst ex. in juli en augustus 1975 te Nieuwpoort.

02310 Wespandief (*Pernis apivorus*)

We ontvingen broedgevallen uit Minderhout (VLL, SUJ) en Mol-Postel (DRD, VWM). Baltsende vogels te Terhulpen (SOD, DBJ, LEA). Waarschijnlijk broedgevallen: -/7 Tielt-Wingene (DRV).

We ontvingen nog 25 juniwaarnemingen met 32 ex. Laatste juniwaarneming: 27/6 Eksaarde (WJ Waasland) en Mol (VWM).

Najaarstrek merkbaar vanaf de derde decade van juli. Nooit grote aantallen. Maxima: 14/6 Koersel 3 ex. (GEA, HML), 14/8 Zevegem 3 ex. (VRR), 23/8 Knokke 3 ex. naar Z (SYP, DCF, VIL), 23/8 's Gravenwezel 4 ex. (WA Voorkempen), 29/8 Lichtaart 3 ex. naar ZO (Velt jeugd) en 15 tot 30/8 Mol-Postel een 10-tal rondzwervend (DRD).

02380 Zwarte Wouw (*Milvus migrans*)

Slechts twee waarnemingen ontvangen: 6/6 Terhulpen 2 ex. (SOD) en 28/7 Dudzele-Zeebrugge 1 ex. (DST).

02390 Rode Wouw (*Milvus milvus*)

Mislukte broedpoging te Oostkamp (BJN Brugge). Dit is het tweede broedgeval voor Vlaanderen na 1977 te Assenede. Te homologeren.

Alle overige waarnemingen: 8/6 Oelegem 1 ex. naar O (DED); 8/6 Schilde 1 ex. naar O (WA Voorkempen), zelfde ex. ?; 13/8 Genk (WA Zuid Limburg) en 16/8 Meetkerke (CSP).

Rode Wouw

Foto: F. Jacobs

02600 Bruine Klekendief (*Circus aeruginosus*)

Broedgevallen: Verrebroek en Doel (WTH), omgeving St-Margriete (ANA), Doel-Kallo 2 (STC), Assenede 4 waarvan 1 broedsel verstoord (BEL, DLR); Berg (JNM), prov. Antwerpen 7 of 8 nesten (STC). Mislukt broedsel te Dessel (DRD, VMW).

West-Vlaanderen: Regelmatig waarnemingen in territoria van wijfjes met juv. wat wijst op broedgevallen en overzomerende ex.

Juli- en augustuswaarnemingen van juvenielen buiten de zekere broedgevallen: Knokke-Zwin, Dudzele-Zeebrugge, Poederlee, Zwijndrecht, Blokkersdijk, Turnhout, Lichtaart en Kalmthout.

Vanaf eind juli- begin augustus nemen de waarnemingen buiten de broedgebieden toe (zie fig. 1).

Maxima: 24/6 Marke 7 ex. (DUP), -/8 Dudzele-Zeebrugge steeds tot 6 ex. (DST) en 20/8 Knokke-Zwin 2♂♂, 4♀♀, 9 juv., 1♀ of juv. (DST).

02610 Blauwe Klekendief (*Circus cyaneus*)

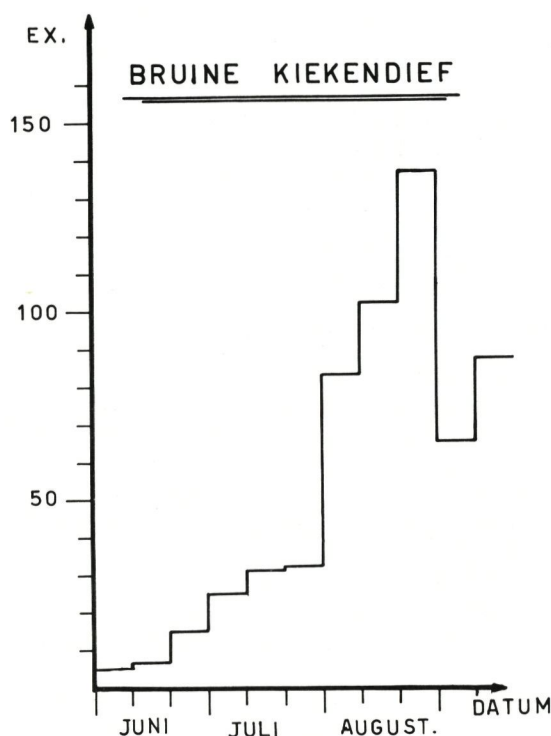
Zeer vroege najaarswaarneming, echter zonder geslacht: 30/8 Kessel 1 ex. (VW Lier). Te homologeren.

02630 Grauwe Klekendief (*Circus pygargus*)

4 waarnemingen ontvangen: 13/6 Helchteren 1♂ (GEA), 9/8 Meeuwen 1 juv. (GEA, HEL), 17/8 Knokke-Zwin 1♂ (BUG, BOL) en 27/8 Dudzele-Zeebrugge 1 juv. (DST, KEP).

02670 Havik (*Accipiter gentilis*)

Broedgevallen in de Kempen (DRD, VWM, GEA). Waarnemingen buiten de Kempen: Bazel (VHF, VHW); Herselt, Bilzen en de Voerstreek (DEG, WA Zuid Limburg, WJ Midden Limburg, MAR).

02690 Sperwer (*Accipiter nisus*)

Broedgevallen ontvangen uit: Eksel 3 (GEA) en Brasschaat (BJN Antwerpen). Broedverdacht te Zonhoven (ONC).

Toename van de waarnemingen eind augustus.

Uit West-Vlaanderen: 2 juli- en 6 augustuswaarnemingen nl.: 29/7 Nieuwpoort (ZW Nieuwpoort), 31/7 Varsenare (POA), 12-23-24 en 28/8 Koksijde telkens 1 ex. (GAJ), 29/8 Nieuwpoort (RAD) en 31/8 Snellegem (POM).

De meeste waarnemingen hebben betrekking op solitaire vogels, uitgezonderd 21/8 Bilzen 3 ex. (WA Limburg).

02870 Buizerd (*Buteo buteo*)

Broedgevallen: Bachte-Maria-Leerne, Moerbeke-Waas, Bazel (POJ, BRG, BEL, VHF, VHW); Mol-Postel, Brasschaat 3, Herselt (HNI, BJN Antwerpen, R. Demervallei); Hamont (VG Hamont).

Enkel 6 augustuswaarnemingen ontvangen uit West-Vlaanderen.

Vroegste: 2/8 Knokke-Zwin 1 ex. naar ZW (VEI).

Vanaf 19/8 neemt het aantal waarnemingen toe in heel Vlaanderen.

Maxima: 22 en 23/8 Mol-Postel 10 en 14 ex. (WJ Turnhout).

03010 Visarend (*Pandion Halliaëtus*)

Drie juniwaarnemingen: 16/6 Astene 1 ex. naar NW (POJ), 30/6 tot 1/7 Mol-Postel (DEL) en de hele maand juni te Lozen-Bocholt (THL).

De najaarstrek vangt aan op 22/8 Zonhoven (LWJ, SCE).

Na 22/8 zijn ons in totaal 13 augustuswaarnemingen doorgestuurd uit Mol-Postel, Zichem, Blokkesdijk, Turnhout telkens 1 ex. en 26/8 St-Agatha-Rode 2 ex. (KNE).

03040 Torenvalk (*Falco tinnunculus*)

Aanvullende broedgegevens: Stuivekenskerke 5, Marke (DSK, NTJ); Wetteren, Buggenhout, Drongen, Lembeke, St-Margriete 2, Assenede 2, St-Gillis-Waas, Moerbeke-Waas, Kallo 2, Doel (VAF, VLK, GAL, COW, CRD, DIO, VBF, DMJ, BEL, ANA, WTH, STC); Morsel, Borsbeek, Walem, Ramsel, Antwerpen-Berendrecht 4, Antwerpen-Zandvliet, Zwijndrecht, Antwerpen-Luchtbal, Kasterlee, Turnhout, rond Mechelen 16, Edegem, Brasschaat, Houtvenne, Hallaar, Heist-o/d-Berg, Mol-Postel 5 (BEL, SMM, VW Mechelen, TAK, BJN Antwerpen, JSL, STC, BOB, SSL, DEG, WVS, HDJ); Eksel 5, Zolder (WA Noord Limburg, MSH).

03100 Boomvalk (*Falco subbuteo*)

Broedgevallen te: Snellegem (POM, POR); Zomergem, Eeklo, Bazel (SWE, CRJ, BOM, DBG, ROI, VHF, VHW, TMT, DCU, BRW); Lichtaart, Edegem, Mol-Postel ca. 3, Mol (Velt jeugd, TAK, DRD, VWM, DNM).

Waarschijnlijke broedgevallen te: Wingene en Beernem (WIG); Wetteren (VLK, CAL); Brasschaat 5 à 7 paren heel het broedseizoen aanwezig (BJN Antwerpen); Hamont-Achel (VW Hamont).

We ontvingen 29 juni-, 42 juli- en 74 augustuswaarnemingen.

Te Brecht werden in de periode medio augustus tot eind september niet minder dan 55 ex. geringd (COJ). Daarbuiten werden in augustus 96 ex. signaleerd. Het merendeel betrof solitaire vogels.

De najaarstrek bereikt een eerste piek tussen 4 en 12/8, en zijn hoogtepunt tussen 23 en 30/8. De waarnemingen liggen dan verspreid over heel Vlaanderen, het merendeel rond de broedgebieden in de Kempen. Uit Brabant slechts 1 gegeven: 16/7 Terhulpen 2 maal 1 ex. (LEA).

Grootste aantallen: 14/7 en 4/8 Eksel 4 en 6 ex. (PAS) en 23/8 Mol-Postel 5 ex. (LSJ, DCG, WJ Turnhout).

03700 Kwartel (*Coturnix coturnix*)

13 juni-, 6 juli- en 3 augustuswaarnemingen.

Na half juli zeldzamer: 28/7 Buggenhout (COW, CRD); —/7 St-Niklaas (DHU); —/7 Nederokkerzeel 3 zangposten (DRL); —/7 en —/8 Kalmthout-Wuustwezel (WA Voorkempen); 1/8 Retie (VGL); —/8 Kobbegem 5 zangposten (BIJ).

04080 Porseleinhoen (*Porzana porzana*)

Half/8 Limburg minimum 15 ex. (WA Zuid Limburg); v 30/8 Zeebrugge 1 ♀ (VMH).

04210 Kwartelkoning (*Crex crex*)

10 tot 16/6 Zwijnaarde gehoord en gezien (REM, POJ, CLG, OUH, GEV, VSP, SAL, BOM, BOK, BEL); —/6 Lier verschillende (VW Lier).

04290 Meerkoet (*Fulica atra*)

Maxima: juni: 27/6 Blokkesdijk 270 ex. (WN Linkeroever), 15/6 Antwerpen-Oorderen 180 ex. (BNL), 27/6 Lier 173 ex. (JSL) en Terhulpen 53 ad. en 13 juv. (WJ

Brussel Oost); juli: 28/7 Blokkersdijk 695 ex. (JSL), 25/7 Antwerpen-Oorderen 680 ex. (BNL) en 7/7 Lier 204 ex. (JSL); augustus: 24/8 Blokkersdijk 1402 ex. (DNL), 15/8 Antwerpen-Oorderen 895 ex. (BNL, VGW) 18/8 Zwijndrecht 650 ex. (JSL), 3/8 Lier 450 ex. (VW Lier) en 27/8 Doel 420 ex. (JSL, OED).

04330 Kraanvogel (*Grus grus*)

Enige waarneming: 16/8 Dilzen 1 ex. (DCD).

04500 Scholekster (*Haematopus ostralegus*)

Broedgevallen: Beerst-Keien 2 (DSK, DWL); Merelbeke (POJ), Bazel (VHW, VHF, BRW, TMT, DBM, ROI), Gent-Kanaalzone (VSP, SAL, GEV, CLG, DLG), Moerbeke-Waas (DSO, BEL), Assenede 2 (BEL, DLR, BOM), Zwijndrecht (JSL) en Kalmthout-Wuustwezel 9 (WA Noorderkempen, PNJ).

Dieper in het binnenland: Hamont-Achel (VG Hamont) en Genk (WA Zuid Limburg).

Maxima: juli: 26/7 Antwerpen-Zandvliet 190 ex. (DER), 27/7 Nieuwpoort 160 ex. (VHI, DPG); augustus: 12/8 Nieuwpoort minimum 200 ex. (RAD), 23/8 Knokke-Zwin 100 ex. (SYP).

04550 Steltkluut (*Himantopus himantopus*)

Alle ontvangen waarnemingen: 1-15 en 26/6 Veurne respectievelijk 2 ♂♂ - 1 ♂ en 2 ex. (RTN, RAD); 6-7 en 10/6 Dudzele-Zeebrugge telkens 1 ♂ en 2 ♀♀ (DST, DAP); 16/6 Hoegaarden 1 ♀ en 1 juv. (VJN, VJO). Een mislukte broedpoging te Antwerpen-Zandvliet (MEP, DRF, VGW, DER), laatste waarneming 5/7. Reeds gehomologeerd.

04560 Kluut (*Recurvirostra avosetta*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 38 (BUG), St-Margriete (SHP, ANA, BEL), Watervliet (BEL), Waterland-Oudeman (SHP, MLO, DMJ, BEL), St-Jan-in-Eremo (ANA), Gent-Kanaalzone (VSP, SAL, GEV, CLG, DLG), Zwijndrecht-Kallo en Doel meer dan 200 paartjes (STC, OED, DCR, JSL).

Waarschijnlijke broedgevallen: 6/8 St-Kruis-Winkel 4 ad. en 11 juv. (ROW, KOL, BEL) en Oostakker 2 juv. en 1 ad. (LAI, BEL).

Maxima: juni: 22/6 Verrebroek ca. 170 ex. (RSM) en 27/6 Zwijndrecht 70 ex. (VVP); juli: 22/7 Doel 220 ex. (MAR, VLI), 28/7 Zwijndrecht 65 ex. (JSL) en 30/7 Kallo 999 ex. (VJN, VJO); augustus: 8/8 Kallo 1102 ex. (VVP, OED), 20/8 Ramskapelle 112 ex. (ORG) en 29/8 Doel 827 ex. (OED).

04690 Kleine Plevier (*Charadrius dubius*)

Broedgevallen: Diksmuide (DSK), St-Margriete (SHP, BEL, ANA), Gent-Kanaalzone (VSP, SAL, GEV, CLG, DLG), Bellem broedend op dak (HOI), Uitbergen (CAL), Steendorp (TMT), Merendree (VSP, SAL, VNC, VOW), Kallo-Zwijndrecht-Doel verschillende (STC, OED, VVP, JSL, WTH), Kluisbergen (DUP), Hemiksem (ROI), Lier 2 (JSL, RAP), Mechelen 2 (VBW, Stat. Terlinden), Bornem (CBC), Blokkersdijk 3 (WN Linkeroever), Walem (Stat. Terlinden).

Waarschijnlijke broedgevallen: Nazareth (ROJ, ROH), Kluizen (VSP, SAL), St-Kruis-Winkel (ROW, KOL, BEL). Grootste concentratie: 30/7 Kallo 75 ex. (VJN, VJO).

04700 Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*)

2 geslaagde broedgevallen: Knokke-Zwin 1 nest met 2 jongen (BUG) en Doel 1 paar gebroed, misschien 2 (STC, JSL). Te homologeren.

Regelmatig waargenomen in laag-België, vooral langs de kust en de Beneden-Schelde.

Maxima: juni: 20/6 Dudzele-Zeebrugge 35 ex. (DST); juli: 22/7 Kallo 80 ex. (JSL); augustus: 18/8 Knokke-Zwin 250 ex. (BUG, VEL), 22/8 Kallo 408 ex. (OED, JSL), 23/8 Nieuwpoort 25 ex. (RAD), 25/8 Kieldrecht 36 ex. (WTH) en 27/8 Veurne 11 ex. (DSK).

04770 Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*)

Broedgevallen: Gent-Kanaalzone 4 (DAF, KOL, VNB) en Blokkersdijk 2 (WN Linkeroever).

Maxima: 20/6 Dudzele-Zeebrugge 35 ex. (DST), 20/6 Doel en Kallo 52 ex. (STC) en 13/8 Zeebrugge 46 ex. (DST).

04820 Morinelplevier (*Charadrius morinellus*)

Enige waarneming: 18/8 Dudzele 1 ad. in overgangskleed naar ZW (DST).

04850 Goudplevier (*Pluvialis apricaria*)

Broedgeval: 4/7 Limburg 2 pulli, 1 dood bij nest (GEA). Na het succesvol broedgeval in 1980 aldaar is dit het tweede na 1910. Te homologeren.

Eerste trekkers: 2/7 Dudzele-Zeebrugge 6 ex. (DST), 15/7 Diksmuide 11 ex. (DSK), 29/7 Knokke-Zwin 2 ex. (VWV), 2/8 Zomergem 3 ex. (SWE), 2/8 Dudzele-Zeebrugge 2 ex. (DST, DCF), 4/8 Blokkersdijk (DNL) en 8/8 Turnhout 2 ex. naar W (LAJ).

In totaal 20 augustuswaarnemingen met als maximum: 29/8 Klemskerke 87 ex. (VUG).

04860 Zilverplevier (*Pluvialis squatarola*)

Overzomerende vogels of zeer vroege trekkers: 12-20 en 21/6, 31/7 Dudzele-Zeebrugge telkens 1 ex. (DST, DAP) en 13/6 De Panne (OG De Panne). Vanaf 8/8 waargenomen te Knokke-Zwin, Kallo en Blokkersdijk met als maximum: 16 en 22/8 Knokke-Zwin 36 ex. (SYP).

04930 Kievit (*Vanellus vanellus*)

Duidelijke nazomerconcentraties vanaf de derde decade van juni.

Maxima: juni: 21/6 Bachte-Maria-Leerne 350 ex. (POJ), 21/6 De Panne 390 ex. (OG De Panne) en 27/6 Itegem 200 ex. (WUS); juli: 2/7 Lokeren 300 ex. (BMG, DUJ, SMI), 4/7 Lier 330 ex. (VW Lier); augustus: 2/8 St-Margriete 300 ex. (BEL), 9/8 Itegem ca. 360 ex. (WUS, JAS) en 26/8 Retie ca. 1100 ex. (VGL).

04960 Kanoetstrandloper (*Calidris canutus*)

3 juniwaarnemingen: 5/6 Blokkersdijk (RAP), 6/6 Zwijndrecht (JSL) en 19/6 Dudzele-Zeebrugge (DST). Najaarstrekkers vanaf eind juli: 23 en 27/7 Verrebroek 2 ex. (RSM, ROI), 30/7 Beernem 2 ex. (VUG, WIG). Maximum: 26/8 Knokke-Zwin 16 ex. (JSL, STC).

04970 Drieteenstrandloper (*Calidris alba*)

Eerste wintergasten en/of doortrekkers: 27 en 29/7 De Panne 6 en 1 ex. (OG De Panne), 28/7 en 5/8 Zeebrugge (DST).

Waarneming binnenland: 26/8 Beernem 3 ex. (WIG).

Kanoetstrandloper (*Calidris canutus*).

Foto: J. de Ridder

05010 Kleine Strandloper (*Calidris minuta*)

Late voorjaarsstrekker: 1/6 Dudzele-Zeebrugge 1 ex. (DST). Op die plaats werd de soort ook waargenomen op 15-16-17 en 24/6 met op de laatste datum 2 ex. ook op 18/7 waren daar 5 ex. te zien (DST, BOL). Overzomerende vogels.

Eerste najaarsstrekken: 26/7 Kallo 11 ex. (VJN, VJO), 27/7 Doel 3 ex. (STC), 28/7 Kallo (JSL), Blokkersdijk (BEV) en Dudzele-Zeebrugge 10 ex. (DST, BOL). Maxima: 29/8 Kallo 24 ex. (OED), 30/8 Dudzele-Zeebrugge 38 ex. (DST, BOL).

05020 Temmincks Strandloper (*Calidris temminckii*)

Eerste doortrekkers: 26/7 Kallo 6 ex. (VVP, OED), 27/7 Doel (STC) en Kallo 6 ex. (VJN), 30/7 Kallo (VVP, OED). Regelmatig waargenomen in de kuststreek in augustus. 1 waarneming in het binnenland: 13/8 Eke 2 ex. (VRR, BEC). Maximum: 29/8 Zeebrugge 8 ex. (VEI).

05090 Krombekstrandloper (*Calidris ferruginea*)

11 juniwaarnemingen: 1/6 Veurne (RTN), van 13 tot 25/6 Dudzele-Zeebrugge 10 waarnemingen van 1 tot 4 ex. (DST, DCH). Vroege juliwaarneming: 2/7 Dudzele-Zeebrugge 2 ex. (DST). Eerste doortrekkers: 18 en 23/7 Dudzele-Zeebrugge 2 en 17 ex. (DST, BOL, DCH), 25/7 Veurne (DSK) en Antwerpen-Zandvliet 7 ex. (DER, DRF, VGW), 26/7 Kallo 10 ex. (VJN, VJO). Maxima: 7/8 Knokke-Zwin 32 ex. (BJN Brugge), 8/8 Kallo-Doel totaalstelling 40 ex. (STC, JSL) en 31/8 Kallo 42 ex. (OED).

05100 Paarse Strandloper (*Calidris maritima*)

Alle waarnemingen: 8/8 Kallo 1 ex. in zomerkleed (VVP, OED) is zeer ongewoon, 13-14-17 en 19/8 Zeebrugge respectievelijk 6-7-2 en 9 ex. (DST).

05120 Bonte Strandloper (*Calidris alpina*)

12 juniwaarnemingen: 15/6 Veurne 2 ex. (RTN), 1 tot 25/6 Dudzele-Zeebrugge van 1 tot 4 ex. (DST, DAP, DCH). Eerste doortrekkers: 25/7 Veurne 4 ex. zomerkleed (DSK), 4/8 Kallo 6 ex. (DNL, MOB, CSH, JSL) en Veurne 3 ex. (DSK).

Maximum: 22/8 Knokke-Zwin 117 ex. (SYP). Op 3/8 werd te Knokke-Zwin een groep waargenomen waarvan 1 ex. een groene vlag aan de rechterpoot had (BJN Antwerpen).

05170 Kemphaan (*Philomachus pugnax*)

De doortrek kwam goed op gang vanaf half juli maar vooral in augustus.

Maxima juli: 27/7 Kallo-Doel 1224 ex. totaalstelling (STC); augustus: 8/8 Zwijsdrecht-Kallo-Doel totaalstelling 984 ex. (STC, JSL).

05190 Watersnip (*Gallinago gallinago*)

Op najaars trek: 17-18/7 Drongen 4 en 2 ex. (VBF, WA Drongen), 19/7 Dudzele-Zeebrugge 5 ex. (DST, BOL). Maxima: 19 en 30/7 Dudzele-Zeebrugge 211 ex. (DST), 8/8 Kallo-Doel totaalstelling 118 ex. (STC, JSL).

05320 Grutto (*Limosa limosa*)

Enkele broedgegevens: Kalmthout-Wuustwezel 109 paartjes (WA Noorderkempen), Zwijsdrecht 3 paar (JSL), Kallo 5 paar (WTH), Kieldrecht 2 paar (WTH), Houthalen 2 paar (BLS), Overmere 3 paar (DMD) en Drongen 1 paar (VBF).

Grote aantallen werden genoteerd te: 6/7 Dudzele-Zeebrugge 136 ex. (DST), 9/7 Kallo 510 ex. (VVP), 27/7 Verrebroek minimum 140 ex. (RSM).

05340 Rosse Grutto (*Limosa lapponica*)

Slechts 4 waarnemingen ontvangen: 19/7 Blokkersdijk (JSL, VBT); 26/7 en 9/8 Antwerpen-Zandvliet 232 en 210 ex. (DER, DRF, MEP); 12/8 Nieuwpoort 4 ex. (RAD).

05380 Regenwulp (*Numenius phaeopus*)

Late doortrekker: 5/6 Kalmthout 1 ex. jodelend en baltsend (DRF). Vroege najaarsstrekken: 22/6 Essen-Nieuwmoer (RSM) en 27/6 Arendonk 7 ex. naar ZW (DEL). De trek komt op gang vanaf: 5/7 Turnhout 1 ex. naar W (GRB, SMM, BOB, PEJ, VMM, LAJ) en 8/7 Knokke 2 ex. naar ZW (DST), zonder duidelijk uitgesproken te zijn. Maxima juli: 19/7 Essen-Nieuwmoer min. 22 ex. (RSM) en 26/7 Lembeke 13 pleisterend (DMJ); augustus: 18/8 Doel 10 ex. (JSL) en 22/8 Blokkersdijk 13 ex. (OED).

05410 Wulp (*Numenius arquata*)

Ontvangen broedgevallen: Mol 1 paar (HNJ) en Kalmthout-Wuustwezel 6 paar (WA Noorderkempen). Enkele grote aantallen: 18 en 26/7 Antwerpen-Zandvliet 144 en 160 ex. (DER), 9-14-18 en 22/8 Knokke-Zwin respectievelijk 293-269-308 en 336 ex. (VEI, VCO). De waarnemingen nemen toe eind augustus.

05450 Zwarte Ruiter (*Tringa erythropus*)

Vroege trekkers: 6/6 Blokkersdijk (BEV); 12-13-16-17-18-19-20 en 24/6 Dudzele-Zeebrugge respectievelijk 1-1-4-1-1-2-5 en 10 ex. (DST, DAP, DCH), 17 en 18/6 Antwerpen-Zandvliet 1 en ca. 15 ex. (DER, MEP), 18 tot 20/6 Blokkersdijk (STC, JSL, BEV), 20/6 Doel 18 ex. (STC), 21/6 St-Agatha-Rode (DBJ) en 22/6 Veurne (RAD). Vanaf eind juni komt de trek geleidelijk op gang met als maxima juli: 2 en 30/7 Dudzele-Zeebrugge 16 en 36 ex. (DST); augustus: 20/8 Ramskapelle (Brugge) ca. 45 ex. (ORG), 29/8 Kallo 37 ex. (OED) en 30/8 Dudzele-Zeebrugge 59 ex. (DST).

05460 Tureluur (*Tringa totanus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 36 (BUG), St-Jan-in-Eremo (ANA), St-Margriete (DMJ, BEL), Assenede (DSW), Watervliet (DMJ, BEL), Doel (STC, JSL), Antwerpen-Linkeroever 3 (GEU, VEW, JSL, STC), Zwiindrecht (DNL) en Kalmthout 2 (PNJ). Maxima juli: 25/7 Antwerpen-Zandvliet 140 ex. (DER), 27/7 Kallo-Doel 224 ex. (STC) en Dudzele-Zeebrugge 117 ex. naar ZW (DST); augustus: 22/8 Knokke-Zwin 151 ex. (SYP), Kallo 165 ex. (OED, JSL) en Blokkersdijk 95 ex. (OED).

05480 Groenpootruiter (*Tringa nebularia*)

Late voorjaarstrekkers: 1-10-13 en 15/6 Dudzele-Zeebrugge respectievelijk 3-2-2 en 1 ex. (DST, DCH). Najaarstrek begint uitzonderlijk vroeg met reeds 7 waarnemingen eind juni, en geleidelijk oplopend tot een maximum eind juli en augustus. Maxima juli: 17/7 Zwiindrecht 17 ex. (SNC, WTL, JSL), 31/7 Dudzele-Zeebrugge 12 ex. (DST, DCF); augustus: 5/8 Dudzele-Zeebrugge 26 ex. (DST) en Kallo-Doel ca. 20 ex. (BEL), 8/8 Doel-Kallo-Zwiindrecht 24 ex. (STC, JSL), 28/8 Brecht 11 ex. (WA Voorkempen) en 30/8 Dudzele-Zeebrugge 15 ex. (DST).

Groenpootruiter

Foto: T. Charles de la Brousse

05530 Witgatje (*Tringa ochropus*)

Enkele vroege trekkers: 10/6 Antwerpen-Oorderen (VOH), Rijkvorsel (MEP, VOH) en Ekeren (MAR). Eigenlijke trekkers werden waargenomen op 20/6 te Zomergem (SWE, SIP), Dudzele-Zeebrugge (DST), Lommel 3 en 5 ex. (HNJ) en Doel-Kallo 11 ex. (STC) om zijn hoogtepunt te bereiken in juli en begin augustus. Maxima juli: 5/7 Uitbergen 2 en 5 ex. pleisterend (LMG, LMR), 17/7 Kalmthout 6 ex. (Velt jeugd) en Kallo 8 ex. (SNC, WTL, JSL), 22/7 Doel 20 ex. (MAR) en 30/7 Berlaar 23 ex. (VW Lier); augustus: 5/8 Kallo-Doel ca. 45 ex. (BEL) en Dudzele-Zeebrugge 21 ex. (DST), 8/8 Kallo 22 ex. (VVP, OED), 19/8 Dudzele-Zeebrugge 18 ex. (DST), 30/8 Berlaar 23 ex. (VW Lier).

05540 Bosruiter (*Tringa glareola*)

Late voorjaarstrekker: 1/6 Dudzele-Zeebrugge (DST). Eerste najaarsbewegingen: 10/6 Dudzele-Zeebrugge (DST) en 10/6 Ekeren (VOH). Eerste doortrekkers: 23-24 en 25/6 Dudzele-Zeebrugge respectievelijk 3-1 en 1 ex. (DST), 24/6 Gottem (PAW) en 25-28/6 Deinze 1 en 4 ex. (ROJ, ROH). Eind juli, begin augustus wordt het hoogtepunt bereikt. Maxima juli: 20/7 Beernem 12 ex. (WIG) en 27/7 Doel-Kallo 14 ex. (STC); augustus: 5/8 Dudzele-Zeebrugge 19 ex. (DST) en Kallo-Doel minimum 20 ex. (BEL), 8/8 Kallo-Doel 25 ex. totaalstelling (STC, JSL).

05560 Oeverloper (*Actitis hypoleucos*)

Late voorjaarstrekkers: 1 tot 9/6 Blokkersdijk (WN Linkeroever), 3/6 Deinze (ROJ, ROH) en Lokeren (SMI, BMG, VRA, DUJ), 5/6 Lier (VW Lier, JSL). Overzomerende exemplaren: 17 en 18/6 Kluizen 2 en 1 ex. (VSP, SAL). De najaarstrek begint erg vroeg nl. 22/6 Doel (STC), 23 en 24/6 Lier (JSL, RAP) en 24/6 Olsene (PAW). Hoogtepunt eind juli tot half augustus met als maxima juli: 27/7 Kallo-Doel 107 ex. (STC); augustus: 4/8 Berlare 20 ex. (ROF) en Kallo 50 ex. (JSL, DNL, MOB, CSH) en Veurne 40 ex. (DSK), 5/8 Dudzele-Zeebrugge 78 ex. (DST), 8/8 Kallo-Doel-Zwiindrecht 249 ex. onvolledige telling (JSL, STC).

05610 Steenloper (*Arenaria interpres*)

Overzomerende exemplaren: 1/6 Zeebrugge 5 ex. (DST) en 7/6 Dudzele-Zeebrugge (DST). Eerste doortrekkers en/of wintergasten: 20/7 De Panne (OG De Panne), 21/7 Oostende 8 ex. (VSP) en 23/7 Kallo-Doel (VHW, VHF, DHV, TMT). Maxima juli: 28/7 Zeebrugge 24 ex. (DST, BOL), 26/7 Antwerpen-Zandvliet 3 ex. (DER, VGW); augustus: 14/8 Zeebrugge 91 ex. (DST) en 15/8 Knokke-Zwin 112 ex. (VEI). Waarnemingen uit het binnenland: 27/7 Beernem (VUG, VSS, WIG) en 31/7 Eke (DCJ).

05640 Grauwe Franjepoot (*Phalaropus lobatus*)

13-14 en 15/6 Dudzele-Zeebrugge 1 ♀ in zomerkleed (SYP, DST); 9/7 Kallo 1 ♀ in zomerkleed (VVP); 4/8 Veurne (DSK).

05670 Kleine Jager (*Stercorarius parasiticus*)

Eerste ZW-trekker op 7/8 De Panne (OG De Panne). Maximum: 24/8 De Panne 9 ex. (OG De Panne). Eén waarneming uit het binnenland: 10/7 Mechelen 1 ad. (VBW). Te homologeren.

Steenloper (*Arenaria interpres*)

Foto: A. Lagrou

05690 Grote Jager (*Stercorarius skua*)

Eerste doortrekkers: De Panne 15/7, 10 en 22/8 respectievelijk 2, 1 en 2 ex. (OG De Panne).

05750 Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 3 paar (BUG). Te homologeren.

Twee juniwaarnemingen waarvan 1 in het binnenland: 7/6 Turnhout 2 ex. (VMR), 12 en 13/6 Wenduine 1 ad. (BNL). Van 15 tot 31/7 De Panne (OG De Panne), 1/8 Dudzele 1 ad. (DST, DCF), 2/8 De Panne (OG De Panne), 10/8 Knokke-Zwin (BUG).

05780 Dwergmeeuw (*Larus minutus*)

Voorjaars trek tot 23/6 Dudzele. Maximum: 10/6 Dudzele 50 ex. (DST). Najaars trek vanaf 5/7 Dudzele 34 ex. (DST). Waarnemingen uit het binnenland: 1-2 en 7/6 Blokkersdijk respectievelijk 2 onv. - 1 onv. en 1 onv. ex. (JSL, STC), 12/6 Wilrijk (SNC), van 14/6 tot 3/8 Lier 1 tweedejaars (RAP, BSJ, QUM, JSL, STC), 13/7 Blokkersdijk 1 ad. (JSL), 18/7 Antwerpen-Lillo 1 juv. (MEP, VOH), 22/7 Lier 2 ex. (RAP) en 6/8 Kalmthout 1 juv. (MEP, VOH).

05820 Kokmeeuw (*Larus ridibundus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin ca. 5100 paar (BUG) en Gent (Sidmar) ca. 500 paar (VSP, SAL, GEV, CLG, DFG).

Maximum buiten de broedgebieden: 1/7 Itegem ca. 900 ex. (SSL, WUS).

05900 Stormmeeuw (*Larus canus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 2 paar (BUG). Te homologeren.

Eerste exemplaren in het binnenland: 16/6 Kluizen (VSP, SAL), 18/6 Lier 1 tweedejaars (JSL).

05910 Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*)

Maxima uit het binnenland: St-Kruis-Winkel 70 ex. op 21/7 (KOL, POJ) en 57 ex. op 18/8 (ROW, KOL, BEL).

Stormmeeuw (*Larus canus*).

Foto: M. Sloodmaekers

05920 Zilvermeeuw (*Larus argentatus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 10 paar (BUG). Te homologeren.

Grote aantallen binnenland. 22/6 Wezembeek-Oppem 70 ex. (DBJ); 29/6 Nazareth 20 ex. (ROJ, ROH) en 17/8 Woutersbrakel 240 ex. (NEG).

05927 Geelpootmeeuw (*Larus cachinnans*) BAHC

Alle waarnemingen uit het binnenland: 26-28-29-30/7 en 4/8 Mol 1-2 ad. ex. (MEH, MML, *Wielewaal* 47: 448-450), 18/7 Antwerpen-Zandvliet 3 ex. (DER, VGW), 17-20 en 21/8 Woutersbrakel 1 ad. in rui (NEG). Te homologeren.

06000 Grote Mantelmeeuw (*Larus marinus*)

Waarnemingen binnenland: 22/6 Blokkersdijk 1 derdejaars (STC, RAP, JSL), 14/7 en 16/8 Woutersbrakel 1 ad. en 1 onv. (NEG), 22/8 Blokkersdijk (DNL), 25/8 St-Kruis-Winkel 10 ex. (BEL).

06020 Drieteenmeeuw (*Rissa tridactyla*)

3 juniwaarnemingen: 17/6 Oostende 1 juv. (DAP, DST), 18/6 De Panne (OG De Panne) en 23/6 Oostende 1 ad. (BEL). Vanaf 1/7 regelmatig aan de kust.

06110 Grote Stern (*Sterna sandvicensis*)

Laatste voorjaarsstrekker: 11/6 Oostende (VSP). Naajaarsstrek vanaf 27/7 De Panne 103 ex. (OG De Panne). Maandmaxima: juli: 31/7 De Panne 116 ex. (OG De Panne); augustus: 22/8 De Panne 512 ex. (OG De Panne). De waarneming van 8/7 Nieuwpoort 2 ex. (RAD) staat alleen tussen voor- en najaarsstrek.

06150 Visdief (*Sterna hirundo*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 325 (BUG), Gent (Sidmar) 8 paar (VSP, SAL, GEV, CLG, DFG), Kallo 13 paar (MEP, STC), Melsele 1 paar (MEP). Broedgedrag te Drongen (VBF), Assenede en St-Margriete (BEL, DMJ). Te homologeren.

Trek vanaf 2/7 De Panne ca. 200 ex. (OG De Panne) met maximum augustus: 22/8 De Panne 1381 ex. (OG De Panne).

06160 Noordse Stern (*Sterna paradisaea*)

Slechts twee waarnemingen ontvangen: 8/8 De Panne (OG De Panne), 12/8 Knokke-Zwin (VEI, BJN Antwerpen).

06240 Dwergstern (*Sterna albifrons*)

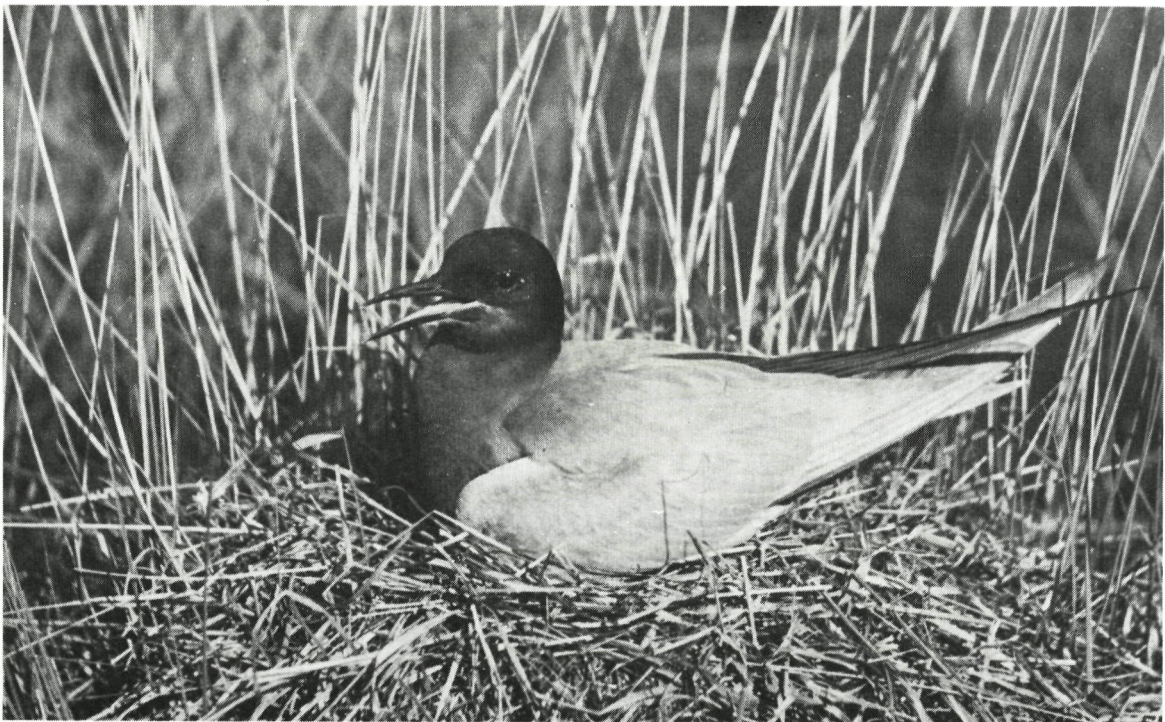
Slechts vier waarnemingen ontvangen: 20/7 De Panne 5 ex. (OG De Panne), 26/7 Nieuwpoort 23 ex. (ZW Nieuwpoort), 7 en 8/8 De Panne 76 en 36 ex. (OG De Panne).

06270 Zwarte Stern (*Chlidonias niger*)

Broedgevallen: Rijkvorschel ca. 5 paar (SID, BJN Antwerpen). Geen duidelijke aflijning tussen voorjaarsstrek en najaarsstrek. Buiten de broedgebieden 8 zomerwaarnemingen in het binnenland. Maxima: juli: 4/7 Lier 9 ex. (JSL, VW Lier); augustus: 20/8 De Panne 50 ex. (OG De Panne).

06340 Zeekoet (*Uria aalge*)

* 31/7 De Panne 1 dood ex. (OG De Panne).

Zwarte Stern (*Chlidonias niger*).

Foto: B. van Dooren

06680 Holenduif (*Columba oenas*)

Maxima: 8/6 Zevergem 24 ex. (REM), 22/7 Berlaar 7 ex. (VW Lier), 22/8 Doel 150 ex. (OED).

06870 Tortel (*Streptopella turtur*)

Maxima: juni: 6/6 Hallaar 15 ex. op roestplaats (JAS), 17/6 Kluizen 7 ex. (VSP, SAL); juli: 22/7 Doel 5 ex. (MAR); augustus: 8/8 Kallo 40 ex. (VVP, OED) en 19/8 Boekhoute 30 ex. (BEL).

07240 Koekoek (*Cuculus canorus*)

Gele Kwikstaart, Graspieper, Roodborsttapuit en Blauwborst werden als waardvogel waargenomen. De rosse fase werd gezien op 13/6 Oostduinkerke (WA Lier), 14/6 Zevergem (BEL, De Stern), 28/6 Arendonk (PEJ), 29/6 Waterland-Oudeman (DMJ, BEL), 5/7 Kluizen (GEV, VSP), 17/7 Kallo (SNC, WTL, JSL), 23/7 Lembeke (VWV), 2/8 Baarle-Hertog (LEJ), zonder datum Koningshooikt (NIJ) en Lier (RAP). Waarnemingen van vogels in groepsverband: 29/6 Waterland-Oudeman 35 ex. (DMJ, BEL), 29/6 Watervliet 10-tallen naar Z (BEL, DMJ) en 17/7 Kallo 14 ex. (SNC, WTL, JSL).

07350 Kerkuil (*Tyto alba*)

Broedgevallen te: Bornem, Puurs, Hingene, Wintam (DHH); Bazel (TMT); Hamont (VG Hamont); Hallaar (SSL, WUS, JAS, GSM); Houtvenne (Stat. Terlinden); Mol, Dessel (DRD, VWM) en Wuustwezel (SID).

07680 Velduil (*Asio flammeus*)

Zomerwaarnemingen: van 3/6 tot 20/7 Itegem (JAS, SSL, WUS, DEG, VCR, DPA, VLA e.a.), 2/7 Lokeren (SMI, BMG, VRA, DWJ), 19/7 Dendermonde (VGH) en 27/8 Kessenich (WA Zuid Limburg).

07780 Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*)

Waarnemingen te: Herentals (MTL, WA Herentals), Moerbeke (WJ Waasland, BEL, DSO), Kallo (STC, JSL), Mol-Postel (VWM, VGL, DRD, VGM), Kalmthout (Velt jeugd), Beerse (LEJ), Lichtaart (WA Lier, COH), Tessenderlo (WA Mortsel), Dessel (DRD, VWM), Wuustwezel (BJN Antwerpen) en Lommel (SIL).

07950 Gierzwaluw (*Apus apus*)

Maxima: juni: 6-7-12 en 27/6 Blokkersdijk respectievelijk 1200-1000-700 à 800 en 900 ex. (JSL, MAR, VWF); juli: 5/7 Oostende 770 ex. (VW Oostende), 12 en 13/7 Blokkersdijk 1100 en 1400 ex. (JSL). Vanaf augustus sterke aantalsvermindering. Maxima augustus: 4/8 Essen 80 ex. (NER, GTJ), 1 en 24/8 Blokkersdijk 150 en 46 ex. (JSL, DDR).

08310 IJsvogel (*Alcedo atthis*)

Broedgevallen te: Steendorp (TMT), Lokeren (SMI, BMG, VRA, DUJ), Welle (COG), Deinze (ROJ, ROH), Klein-Brabant (DHH, CBC), Mol-Postel (DEL), Lier (JSL, STC), Geel (VUE), Kasterlee (SMM, BOB), St-

IJsvogel (*Alcedo atthis*)

Foto: M. Sloodmaekers

Lenaarts (SID), Zichem, St-Agatha-Rode en Neerijse (CLW). Toename van het aantal gesignaleerde broedgevallen.

08460 Hop (*Upupa epops*)

De Panne: 4/6 één ex. gehoord, van 7 tot 15/6 drie paar aanwezig (DMJ, BEL, OG De Panne); 14/8 Veurne 3 ex. (GAJ); 23/8 Antwerpen-Oorderen (SLM).

08480. Draaihals (*Jynx torquilla*)

1 juni-, 1 juli- en 5 augustuswaarnemingen: vanaf 21/6 Lichtaart (MTL), 13/7 Zwijnaarde (BOP), 21/8 Mortsel (RSM, ONH, TKV), 24/8 Koksijde (GAJ), v 24/8 Essen (Stat. Terlinden), 27 en 28/8 Testelt (R. Demervallei) en 28/8 Watervliet (VWH).

08630 Zwarte Specht (*Dryocopus martius*)

Buiten de provincies Antwerpen en Limburg slechts 1 waarneming ontvangen: 6/6 Terhulpen (SOD).

08870 Kleine Bonte Specht (*Dendrocopos minor*)

Broedgevallen te: Muizen (NIJ) en Koksijde (GAJ). Werd waargenomen te: Beernem, Kruibeke, St-Gillis-Dendermonde, Aalst, Zomergem, Assenede, Turnhout, Arendonk, Mol, Mortsel, Merksplas, Houtvenne, Asse, St-Agatha-Rode, Perk, Heist-o/d-Berg, Wezembeek-Oppem, St-Pieters-Woluwe.

09720 Kuifleeuwerik (*Galerida cristata*)

Buiten de kuststreek. Aanwezig te Antwerpen-Linkeroever vanaf 17/7 tot 4/8, meestal 1 ex. met op 24-31/7 en 4/8 respectievelijk 3-2 en 4 ex. (MAR, CHI, VIT).

09740 Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)

Waarnemingen ontvangen uit: Moerbeke-Waas, Herentals, Mol-Postel en Lichtaart (BEL, DSO, VWM, MTL).

09810 Oeverzwaluw (*Riparia riparia*)

Broedgevallen te: Diksmuide, Stuivekenskerke, St-Joris en Nieuwkapelle 80 (DSK, MKJ, MKM, DBR); Gullegem, Wevelgem en Bissegem (VEJ); Roksem 150 (POM), Ettelgem (POR), Wakken 3, St-Baafs-Vijve 3, Olsene-Gottem 4 ((PAW); Kluizen 35 (VSP, SAL, GEV), Eke ca. 5 (CLG), Deinze 10 + 50 (ROJ, ROH), Lokeren 38 (SMI, BMG, VRA, DUJ), Doel minimum 400 (STC, JSL); Antwerpen-Linkeroever 26 (MAR), Blokkersdijk 20 (WN Linkeroever), Ternaaien 250 (MAR), Wuustwezel (BJN Antwerpen) en Rumst 40 (VBW).

10050 Duinpieper (*Anthus campestris*)

Een waarneming in juni uit de kuststreek was niet gedocumenteerd.

10190 Grote Gele Kwikstaart (*Motacilla cinerea*)

Broedgevallen te: Etikhove (WA Klein-Brabant), Zulzeke (DEF), Mere (SCF, PIA), Wijnegem, 's Gravenwezel, Schoten en Schilde (WA Voorkempen), Bilzen 4 (WA Zuid Limburg).

Verder waargenomen buiten de broedgebieden te: 11 en 13/8 Zevergem (VRR) en 28/8 Oostduinkerke 2 ex. (GAJ).

11040 Nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*)

Grote aantallen: Koksijde ca. 22 zangposten (GAJ) en Antwerpen-Linkeroever ca. 44 zangposten (WN Linkeroever).

Duidelijk minder waargenomen vanaf 25/6, laatste datum v 23/8 Mechelen 2 eerstejaars (Stat. Terlinden).

11060 Witgesterde Blauwborst (*Luscinia svecica cyanecula*)

Aantal gemelde broedgevallen hoger dan vorig jaar, in alle provincies.

11370 Paapje (*Saxicola rubetra*)

Broedgevallen te: Denderbelle (MAA), Retie (DEL) en Schaffen (R. Demervallei). Mogelijk broedgeval te Bonheiden (WA Mechelen). Najaarstrek vanaf begin augustus.

11460 Tapuit (*Oenanthe oenanthe*)

Broedgevallen te: Koksijde 5 (GAJ); Knokke-Zwin minimum 2 (GEV, OUH); Mol 3 (DRD, VWM) en Maasmechelen (MEH, MML).

Najaarstrekkers vanaf 13/8 te Zichem 2 ex. (R. Demervallei) en Dendermonde (VHG), maar vooral vanaf 22/8 Kallo 2 ex. (JSL, OED). Maxima: 26/8 Wijchmaal 15 ex. (GEA) en 31/8 Ekeren 5 ex. (BEL).

11980 Kramsvogel (*Turdus pilaris*)

Broedgevallen te: Bazel en Rupelmonde (TMT, ROI, VHW, VHF, BRW); Arendonk 2 (MEH, MML, DEL); Kalmthout-Wuustwezel 2 (VIR, VSB, NER, Wa Noorderkempen); Mol-Postel (HDJ); Rijkervorsel (*Wielewaal* 47: 477-478); Loonbeek (DBJ); Testelt (R. Demervallei); in Jeker- Herk- en Demervallei, Bilzen en Genk (WA Zuid Limburg).

Waarnemingen buiten broedgebied: 1/6 Zulte (PAW), 30/7 Niel (VW Hemiksem), 3/8 Lede (DMD) en v Kluizen 1 ad. (GEV, VSP), 5/8 Wetteren (VLK, CAL) en 9/8 Itegem ca. 35 ex. (WUS, JAS).

12010 Koperwiek (*Turdus illacus*)

Een waarneming eind augustus te Drongen is ongewoon.

12200 Cetti's Zanger (*Cettia cetti*)

Gans de zomer aanwezig te Assenede met maxima: 14/6 5 zangposten en 9/7 3 zangposten (BEL).

Ook waargenomen te: 19/6 en 9/8 Hoboken 2 zangposten (STC); 5 tot 7/6 De Panne (OG De Panne) en 3/7 Moerzeke (VKB, FOJ).

12360 Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*)

Broedgevallen te: Koksijde 2 (GAJ) en Drongen (VBF). Vaste zangposten te: Zevergem (VGE, VRR, DSI, BEC), Antwerpen-Linkeroever (VN Linkeroever), Mechelen (WIR, SOW, BSG), Emblem (SNC, WTL, JSL) en Zolder 2 (WA Midden Limburg).

De soort werd verder gehoord te: 17/6 Schriek 2 ex. (SSL, WUS, DEG); 2/7 Berg (WJ Brussel Oost) en Zemst (KNE, DEJ, LES); 6 en 28/7 Essen-Nieuwmoer (RSM); 13 en 14/7 Lokeren 2 ex. (SMI, BMG, VRA, DUJ); 22/7 Berlaar (VW Lier); 9/8 Hoboken 2 ex. (STC) en Heist-o/d-Berg (WUS, JAS); v 16/8 Berg (Stat. Terlinden).

12380 Snor (*Locustella luscinioides*)

Broedgevallen te: Assenede 2, met op 23/7 zelfs 3 zangposten (BEL) en St-Jan-in-Eremo (VW Gent).

Verder waargenomen te: 6/6 Dessel (VWM), 13/6 De Panne 3 ex. (OG De Panne), 28/6 Essen-Nieuwmoer (RSM), 8/7 Hoboken (RSM, ONH) en Arendonk (PEY, VMM, MIN), 13/7 Berg-Kamphenhout (WJ Leuven).

12430 Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Broedgevallen te: Assenede ca 12 (VW Gent); Lier (COD); Mechelen ca. 12, Blaasveld 3, Heindonk 3, Willebroek 3, Walem 2, St-Katelijne-Waver 2, Hever 5 (WA Mechelen); Pulle 4, Geel minimum 5 (COH, MEH); Zichem ca. 10 (R. Demervallei); Oud-Heverlee 3 (CLW). Zangposten te: Lokeren ca. 21 (SMI, BMG, VRA, DUJ), 18/6 Dendermonde (MAA), 20/6 Schaffen 2 en Webbekom (CLW).

12530 Grote Karekiet (*Acrocephalus arundinaceus*)

Waargenomen te: 19/4 tot 27/6 Lier (VW Lier); 20/5 tot 8/6 Waasmunster (VKB, FOJ); —/6 Zolder 6 zangposten (CLW); 4/6 Elverzele (VKB, FOJ); 6 en 28/6 Dessel (VBM); 9/6 en 3/8 Mol-Postel (MTL, WJ Turnhout); 10 en 12/6 Kalmthout (PNJ); 3/7 Bornem en Grembergen (VKB, FOJ); 23/7 en 1/8 Assenede (BOM, BEL).

13080 Fluitier (*Phylloscopus sibilatrix*)

Enkel waarneming ontvangen uit: Zele, Buggenhout, Wuustwezel, Hoboken en Mol-Postel. Soort waarvan ons onvoldoende gegevens bereiken.

13150 Vuurgoudhaantje (*Regulus ignicapillus*)

Slechts 2 waarnemingen ontvangen: 30/6 St-Martens-Latem 4 ex. (VRR) en 28/8 Wetteren (VLK, CAL).

13490 Bonte Vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*)

Broedgevallen te: Hertsberge 2 (VIM, BUG); Beernem 2 (WIG, VW Beernem); Nazareth (GEV); Eeklo 2 (BOM, NAD, VWZ, VWT); Brecht 6 (WA Voorkempen); Wortel 2, Meer 2, Minderhout, Meerle (VLL, SUJ); Mol (HNJ); Eksel (RUP) en Hamont 8 (VG Hamont); Oud-Turnhout 2 (PNP). Waarnemingen buiten de broedgebieden: 2/6 Ramsel 2 ♀♀ (SSL); 30/6 Mariakerke (VHI, DPG). Najaarstrek vanaf 1/7 Messelbroed (R. Demervallei) met maxima: 25/8 en 30/8 Wetteren 3 en 10 ex. (VLK, CAL).

14790 Boomklever (*Sitta europaea*)

Waarnemingen op de rand van zijn verspreidingsgebied: 9/7 Brakel (HXT); 8/8 St-Martens-Latem (VRR) en Antwerpen-Linkeroever 1 broedgeval (WN Linkeroever).

15080 Wielewaal (*Oriolus oriolus*)

Algemeen aanwezig in juni en juli. 2 augustuswaarnemingen: 24/8 Steendorp (TMT) en 30/8 Berg-Kamphenhout 1 ad. ♂ naar ZW (Stat. Terlinden).

15150 Grauwe Klauwier (*Lanius collurio*)

Broedvogel te: Moerbeke-Waas 2 (VW Gent); Herenthout (COH); Hallaar 3 (JAS, SSL, DEG, WUS) en Hamont 2 (VG Hamont, VWI). Vermoedelijk broedgeval te Nieuwrode (R. Demervallei). Verder waargenomen te: 18/6 Ravel (SGL); 1/7 Kemzeke (VKB, FOJ); 26/7 St-Amands (PAW) en 18/8 Niel (VW Hemiksem).

Grauwe Klauwier (*Lanius collurio*).

Foto: B. van Dooren

15200 Klapekster (*Lanius excubitor*)

Broedgevallen te: Welle (COG, RGW, LAW), Moerbeke-Waas (BEL, BOM, BOK) en Eksel (WA Noord Limburg). Buiten de broedgebieden gezien te: 1 en 20/7 Heisto/d-Berg (SSL, WUS). Najaarstrek begint op 3/8 Ninove (DMD). Verder gezien te: 25/8 Zichem (R. Demervallei) en 29/8 Bazel (BRW, VHF, VHW).

15630 Roek (*Corvus frugilegus*)

Broedkolonies te: Ronse 45 (DVP), Dessel 28 (DRD, VWM), Turnhout 164 (BRJ, VDM) en Hamont (VG Hamont).

15670 b. Bonte Kraai (*Corvus corone cornix*)

27/8 Knokke-Zwin (NIJ). Zeer vroege waarneming voor deze soort.

16380 Keep (*Fringilla montifringilla*)

Broedgeval te Zomergem (SWE), te homologeren. 5/7 Ursel 1 ♂ zingend (HOI) en 9/7 Retie (VBL). Ontsnapte vogels?? Geen augustuswaarnemingen.

16540 Sijs (*Carduelis spinus*)

Broedgeval te Hamont-Achel (VG Hamont), te homologeren. De soort was de gehele periode te zien te Lichtaart maximum 2 ex. (MTL) en te Schilde (WA Voorkempen). Andere waarnemingen: v 1/6 De Haan 1 ♀ met broedvlek geringd (VW Oostende); 14/6 Merelbeke 1 ♂ (DMG, SYA); 27/6 Weelde 2 juv. (VGL); 29/6 Testelt 2 eerstejaars (R. Demervallei); 2/7 Lokeren 2 ex. (SMI, VRA, BMG, DUJ); v 5/7 Messelbroek eerstejaars (R. Demervallei); 6/7 Wilsele (COI); 9/7 Retie enkele juv. (VGL); 17/7 Lokeren 3 ex. (SMI, VRA, BMG, DUJ); 31/7 Arendonk 15 ex. (SAT, PEJ, VMM); 4/8 Berlare 2 ex. waarvan 1 geringd (ROF); 13/8

Lichtaart 2 roepend (MTL); 18/8 Genk 20 ex. (WA Zuid Limburg) 31/8 Zonhoven 15-tal (PLH). De laatste waarnemingen hebben betrekking op trekvogels. De waarnemers worden er op attent gemaakt dat de eerste zwervers of trekkers reeds vanaf de tweede helft van juni worden vastgesteld (zie: Herroelen, De Fraine, 1975 *Inventaris van de Vogels van Brabant*, p. 86-88).

16660 Kruisbek (*Loxia curvirostra*)

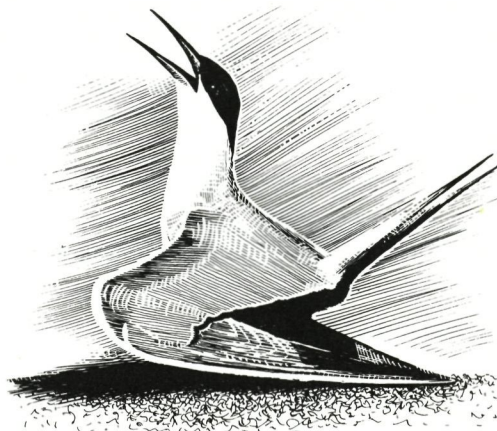
13 juni-, 6 juli- en 2 augustuswaarnemingen. 12/6 Zomergem 1 ♂ 2 ♀♀ (SWE, DBG) en Nazareth 27 ex. (DUD); 14/6 Dessel 3 ex. (VWM); 16/6 Nazareth ca. 40 ex. (GEV); 19/6 Moerbeke-Waas 6 ex. (WA Krekenland); 21 en 30/6 Lembeke ca. 50 en 30 ex. (DMJ); 22/6 Moerbeke-Waas 1 ♀ (BEL, DSO); 23/6 Eksel 14 ex. (GEA); 24/6 Moerbeke-Waas ca. 50 ex. (REM); 27/6 Wetteren 1 à 2 ex. (CAL); 22-23/6 en 3/7 Retie respectievelijk 10-3 en 18 ex. (DNF); 4/7 Lembeke 30 ex. (DMJ); 7/7 Wetteren 5 ex. (CAL); 22 en 24/7 Wuustwezel 6 en 78 ex. (BJN Antwerpen); 12/8 Testelt 30 ex. (R. Demervallei) en 15/8 Leffinge 2 ex. (DTH).

Lijst van de in de tekst vermelde waarnemers.

ANA A. Anselin; BEC C. Beel; BEL L. Bekaert; BEV V. Beeldens; BEW W. Beullens; BIJ J. van der Biest; BLS S. Bloemen; BMG G. Braem; BNL L. Benoy; BOB B. Bosmans; BOK M. Bogaert; BOL F. Bogaert; BOM M. Boone; BOP P. Boesman; BRG G. Brodtelez; BRJ J. Brijns; BRW W. Braem; BSG G. Busain; BSJ J. Buys; BUG G. Burggraefe; BUJ J. Buysse; CAL L. Caekbeke; CBC C. Coeckelbergh; CHG G. Chapelle; CHI I. Christiaens; CLG G. Claeys; CLW W. Claes; COD D. Colin; COD G. Coene; COH A. Cools; COJ J. Cox; COW W. Cooreman; CRD D. Cooreman; CSH H. Cassier; CSP P. Casier; DAF F. Daeneynt; DAP P. Vandousselaere; DBG G. Dobbels; DBJ J. de Boe; DBR R. Debruyne; DCD D. Declercq; DCF F. de Scheemaeker; DCG G. Deckx; DCH H. de Schuyter; DCJ J. de Cock; DCU L. de Clercq; DDR R. Derondt; DED D. Demey; DEF B. Delbeque; DEG G. Daems; DEJ J. Dewyspelaere; DEL L. Deckx; DER R. Deman; DHH H. d'Hertefelt; DHU E. de Hauwere; DIO J. Dierickx; DLG G. de Lust; DLR R. de Lust; DMD D. de Mesel; DMG G. de Meulemeester; DMJ J. de Meyer; DMK F. Demullier; DNFF F. Daemen; DNL L. Denijs; DNMM M. de Neckere; DPA F. de Praeter; DPG G. de Pourcq; DRD D. Draulans; DRF J. de Ridder; DRL L. de Meersman; DRW L. Driessens; DSI F. de Somer; DSK K. Devos; DSO R. Desmet; DST T. de Schuyter; DSW W. Desmet; STH H. de Baets; DUD D. Duytschaever; DUJ J. de Beule; DUP P. Dumortier; DVP P. de Vos; DWJ J. Dewin; DWL L. Dewulf; DXD D. Depauw; FOB B. Forget; FOJ J. Fontein; FOM M. Forget; FSM M. Fasol; GAJ J. Gaytant; GAL L. Galle; GEA A. Geuens; GEU P. Gerene; GEV V. Geers; GOD Godefried; GRB B. Grimon; GSM M. Geens; GTJ J. Gotink; HDJ J. Henderickx; HEL L. Hermans; HML L. Hermans; HNJ J. Henderickx; HOI

I. Hoste; HXP P. Hendrix; JAS M. Janssens; JSL L. Janssens; KEP P. Keirsebilck; KNE P. Kneuts; KOL L. Kongs; KOT T. Kockuyt; LAI I. Lammens; LAJ J. Lauwers; LAW W. Lagring; LEA A. Lefevre; LEG G. Leyman; LEJ J. Leestmans; LEN N. Leenaerts; LES S. Lerner; LMG G. Lemmens; LMR R. Lemmens; LOA A. Lommelen; LSJ J. Loos; LWJ J. Lauwereins; MAA A. Mannaert; MAR R. Maes; MAW W. Machielsens; MEF F. Meeus; MEH H. Meeus; MEP P. Maes; MIN N. Michiels; MKJ M. Maekelberghe; MLO O. Meloen; MML M.L. Meeus; MOB B. Moons; MSH H. Maes; MTL L. Matthé; NAD D. Naessens; NEG G. Neve; NER R. Nelen; NIJ J. Niesz; NTJ J. Nuttin; NUM M. Nuyens; OED D. Oellibrandt; ONC C. Onkelinx; ONH H. Onghena; ORG G. Orbie; OUH H. Outtier; PAS S. Pauwels; PAW W. Packet; PEJ J. Pelckmans; PEY Y. Peeters; PIA A. Pieters; PLH H. Pluymers; PNJ J. Pinseel; PNP P. Pardon; POA A. Polfliet; POJ J. Pollet; POM M. Pottier; POR R. Pottier; QUM M. Quintiens; RAD D. Raes; RAP; P. Raes; REM M. Reygaert; RGW W. Roggeman; RLR R. Roel; ROF F. Roels; ROH H. Royeaert; ROI F. Robinet; ROW W. Rötgens; RSM M. Raes; RTN N. Roothaert; RUP P. Rutten; SAL L. Sagaert; SAT T. Sanczuk; SCE E. Scorpion; SCF F. Schoeters; SGL L. Segers; SHP P. Schollaert; SID D. Sijmens; SIL L. Simons; SIP P. Sierens; SLM M. Sloodmaekers; SMI P. Smessaert; SMM M. Smets; SOD D. Sonck; SOW W. Sonck; SSL L. Smets; STC C. Steeman; STW W. Stevens; SUJ J. Spannenburg; SWE W. Sierens; SYA A. Steyaert; SYPP P. Sys; TAK K. Tack; THL L. Theuwis; TKV V. Turkelboom; TMT T. Temmerman; UYA A. Uyttendaele; VAF F. van Laeken; VBF F. van den Bossche; VBL G. van Bastelaere; VBM M. van Beirs; VBT W. van den Bussche; VBW W. van den Bussche; VCO A. Vercammen; VCR R. van Herck; VEI D. Vercammen; VEJ J. Vervaeke; VEW W. Verschueren; VGE G. Vermeire; VGL L. van Gils; VGM M. van Buggenhout; VGW W. van Ginhoven; VHF F. van Hoeyweghen; VHG G. van Hoe; VHP P. van Hoeyweghen; VHW W. van Hoeyweghen; VIJ J. van Impe; VIL L. van Rie; VIM M. Vlielink; VIR R. Vermeien; VIT P. van Himste; VJN J. van Esbroeck; VJO Jo. van Esbroeck; VKB B. Verberckmoes; VLA A. van Loock; VLI I. van Linden; VLK K. van Laeken; VLL L. Vleugels; VMH J. van Gompel; VMM M. van Mierlo; VMR R. Vermeyen; VNB B. van Nimmen; VNC C. Vanhove; VOH H. Voet; VOW W. van Hove; VRA A. Verstraeten; VRR R. van Rompaey; VRW W. van Renterghem; VSB B. van Esbroeck; VSP P. van Sanden; VSS S. Vanneste; VUE E. van Put; VUG G. Vanhulle; VVD D. van de Vijver; VVP P. van de Vijver; VVW W. van de Voorde; VWF F. van de Wiele; VWG G. van de Weyer; VWH A. van Wassenhove; VWI J. van Winkel; VWM M. Verwaest (†); VWT B. van Wouterghem; VWZ J. van Wouterghem; WIG G. Wieme; WIR R. Willockx; WTH H. Wittevrongel; WTL L. Wouters; WUS S. Wuyts; BJN Antwerpen; BJN Brugge; De Stern; OG De Panne; R. Demervallei; Station Terlinden; VELT-Jeugd; VG Hamont; VW Beernem; VW Gent; VW Hemiksem; VW Lier; VW Mechelen; VW Oostende; WA Drongen; WA Herentals; WA Klein Brabant; WA Krekenland; WA Limburg; WA Mechelen; WA Mortsel; WA Midden Limburg; WA Noord Limburg; WA Noorderkempen; WA Voorkempen; WA Zuid Limburg; WJ Brussel Oost; WJ Gent; WJ Leuven; WJ Midden Limburg; WJ Taxandria; WJ Waasland; WN Linkeroever; ZW Nieuwpoort.

Bekaert L., G. Claeys, K. Vanhoutte, D. Roels et al. *Ornithologische Centrale, Frank Baurstraat, 49, 9000 Gent (091/22 34 13)*

Tekening: G. van Avermaet

Opmerkelijke ornithologische meldingen

Gevens voor deze rubriek worden ingewacht op het adres van de redactie: Langvenstraat 25, 2300 Turnhout. Deze waarnemingen hadden plaats in 1982, tenzij anders vermeld. Ze werden niet op hun juistheid gecontroleerd en een aantal onder hen dient nog ter homologatie te worden voorgelegd.

Tekening: F. Matthi

00110 Kuifduiker *Podiceps auritus*

Van 17 april tot 15 mei: 1 ex. te Kalmthout (P. Maes, J. de Ridder, H. Voet).

01190 Kleine Zilverreiger *Egretta garzetta*

28 mei: 1 ex. te Oorderen (L. Benoy).

01690 Roodhalsgans *Branta ruficollis*

27 januari: 1 ex. in een groep Kolganzen te Zandvliet (J. de Ridder).

02900 Ruigpootbuiserz *Buteo lagopus*

31 december 1981: 1 ex. te Zandvliet (L. Benoy);
30 januari: 1 ex. te Doel (J. de Ridder, P. Maes);
7 februari: 1 ex. te Zandvliet (J. de Ridder).

04460 Grote Trap *Otts tarda*

Van 20 december 1981 tot 6 februari: 3 ex. te Meerle, ontdekt door F. Degenaar en bevestigd door J. Schaerlaeckens, V. van Gorp en vele waarnemers.

05380 Regenwulp *Numenius phaeopus*

Van 24 april tot 12 juni: een territoriumhoudend exemplaar te Kalmthout (J. de Ridder, P. Maes, H. Voet).

05470 Poelruiter *Tringa stagnatilis*

Van 8 tot 14 mei: 1 ex. in overgangskleed te Blokkersdijk (Antwerpen-Linkeroever) (L. Jansen, J. de Ridder en vele waarnemers).

05660 Middelste Jager *Stercorarius pomarinus*

05670 Kleine Jager *Stercorarius parasiticus*

2 mei: 1 Middelste of Kleine Jager, donkere fase, aan Blokkersdijk (Antwerpen-Linkeroever) (J. Celis, D. Colin).

05750 Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus*

7 maart: 2 adulte ex. te Oorderen (L. Benoy, M. Sloodmaekers, W. van Ginhoven, H. Voet); 3 april: 1 immatuur ex. te Oorderen (L. Benoy); 16 april: 1 adult ex. te Brecht (J. de Ridder); 29 april: 1 paar te Kalmthout (J. de Ridder); 29 mei: 1 adult ex. in kokmeeuwenkolonie Zwart Water te Lichtaart (E. Machiels, L. Matthé en meerdere waarnemers) en op 31 mei en 4 juni 1 paar adulten op zelfde plaats (H. Meeus, J. Mostmans, L. Matthé); 5 juni: 1 adult ex. te Rijkvorsel (P. Maes, H. Voet); 6 paar broedvogels in het Zwin te Knokke (G. Burggraeve).

07980 Alpengierzwaluw *Apus melba*

21 mei: 1 ex. te Boechout (D. Colin).

05990 Grote Burgemeester *Larus hyperboreus*

9 mei: 1 derdejaars ex. te Oorderen (L. Benoy).

06140 Dougalls Stern *Sterna dougallii*

1 ex. gepaard met Visdiefje (*Sterna hirundo*) in Het Zwin te Knokke (G. Burggraeve).

10120 Roodkeelpieper *Anthus cervinus*

8 mei: 2 ex. te Wuustwezel (J. van Ammel).

10170 b. Engelse Gele Kwikstaart *Motacilla flava flavissima*

10 april: 1 mann. te Oorderen (L. Benoy, P. Maes, H. Voet); 11 april: 3 ex. te Oorderen (L. Benoy) en 2 ex. te Lillo (W. van Ginhoven); 13 april: 2 ex. te Oorderen (L. Benoy); 20 april: 4 ex. te Oorderen (W. van Ginhoven).

10170 c. Noordse Gele Kwikstaart *Motacilla flava thunbergi*

20 april: 1 ex. te Oorderen (W. van Ginhoven); 9 en 29 mei: respectievelijk 4 en 1 ex. te Rijkvorsel (P. Maes, H. Voet); 9 mei: 4 ex. te Ravels (J. Pelckmans en meerdere waarnemers).

10480 Pestvogel *Bombicilla garrulus*

11 januari: 7 ex. te Wilrijk-Antwerpen (D. van Lierde).

12600 Orpheusspotvogel *Hippolais polyglotta*

Van 6 tot 9 juni: 1 ex. te Turnhout, ontdekt en gedetermineerd door R. Vermeyen en bevestigd door J. Brijs, M. Verdonck, H. Meeus en anderen (zie ook elders in dit nummer).

AANWIJZINGEN VOOR DE AUTEURS

Het maandblad „De Wielewaal” publiceert in principe alle artikels waarvan de inhoud strookt met de doelstelling van de Vereniging De Wielewaal: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels. De redactie behoudt zich nochtans het recht voor te beslissen welke artikels of bijdragen worden geplaatst.

Kopij moet in drievoud in machineschrift worden ingeleverd bij de hoofdredacteur. Uiterlijk twee maanden na het insturen van de kopij ontvangt de auteur bericht of zijn artikel al dan niet zal worden opgenomen. Eventueel kan de auteur gevraagd worden wenselijke veranderingen aan te brengen.

De auteurs zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikels.

Elk artikel wordt gevolgd door het volledig adres van de auteur(s).

De redactie dringt er op aan om artikels en belangrijke bijdragen te doen volgen door een samenvatting in de Nederlandse, Franse en Engelse taal. Op verzoek van de auteur zal de „résumé” en „summary” door de redactie worden opgesteld.

In het maandblad wordt de voorkeurspelling toegepast. Nederlandse vogelnamen beginnen steeds met een hoofdletter (bv. Witte Kwikstaart). Groepsnamen (bv. steltlopers) beginnen niet met een hoofdletter. Dezelfde schrijfwijze geldt voor namen van planten, insecten, enz... De eerste vermelding in een tekst van een soort wordt steeds gevolgd door de Latijnse geslachts- en soortnaam, onderstreept en door haakjes omgeven.

In datumvermeldingen dienen de namen van de maanden bij voorkeur voluit geschreven. Het gebruik van afkortingen dient vermeden te worden.

Referenties in de tekst worden aldus vermeld: (Segers, 1948); bij meerdere referenties: (Segers, 1948; Grootaers, 1958); en verwijzen naar een alfabetisch gerangschikte bibliografie. Deze bibliografie wordt als volgt opgesteld:

- voor een artikel: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. Volledige titel. *Naam van het tijdschrift*, jaargang: eerste pagina van het artikel - laatste pagina.
bv. Grootaers F., 1958. Glanskop (*Parus palustris*) en Matkop (*Parus atricapillus*). *Wielewaal* 24: 1 - 16.
- voor een boek: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. *Volledige titel*. Stad van uitgifte, naam van de uitgever.
bv. Segers F., 1948. *Broedvogels in de Kempen*. Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel.

Als er meerdere auteurs zijn: Lippens L., H. Wille, 1972. *Atlas van de vogels in België en West-Europa*. Tielt, Lannoo.

In de bibliografie worden slechts die titels vermeld waarnaar in de tekst wordt verwezen. Alle literatuuraanhalingen moeten bij hun oorspronkelijke bron gecontroleerd worden. Indien overnames uit plaatselijke bladen van Wielewaal-afdelingen overwogen worden zal hierover eerst met de auteur worden overlegd.

Ter illustratie van bijdragen kunnen in aanmerking komen: zwart-wit- en kleurfoto's, diapositieven, zwart-wit-tekeningen. Grafieken, tabellen en kaarten dienen met zwarte inkt op wit papier getekend.

Aan de auteur van een artikel (of aan één van hen indien er meerdere zijn) zullen 5 exemplaren van het maandblad worden verzonden. Meer exemplaren (tot maximum 30) kunnen bekomen worden, indien de hoofdredacteur hierom verzocht wordt bij het inzenden van het artikel.

De hoofdredacteur zal graag eventuele bijkomende inlichtingen of adviezen verstrekken aan mogelijke auteurs.

DE WIELEWAAL

JAARGANG 48 - AUGUSTUS-SEPTEMBER 1982

R. DEMAN. Doortrek en overwintering van de Bonte Strandloper (<i>Calidris alpina</i>) te Zandvliet - Natuurreservaat „Groot Buitenschoor” (Periode: september 1981 - januari 1982).	273
T. DE SCHUYTER, P. SYS. Een Terekruiter (<i>Xenus cinereus</i>) te Dudzele-Zeebrugge.	276
R. VERMEYEN, H. MEEUS. Eerste waarneming van de Orpheusspotvogel <i>Hippolais polyglotta</i> in de Kempen.	279
R. SEGERS. Het Moer: een Klein-Brabants natuurgebied.	281
J. DESMET. Enkele historische gegevens over de uitroeiing en verspreiding van de Otter <i>Lutra lutra</i> in België.	293
L. BEKAERT, G. CLAEYS, K. VANHOUTTE, D. ROELS <i>et al.</i> Ornithologische Seizoenoverzichten in Vlaanderen, juni-juli-augustus 1981.	297
Opmerkelijke ornithologische meldingen.	312

Titelblad: Scholekster (*Haematopus ostralegus*) — Foto: M. Sloodmaekers